

2 1965

planinski vestnik

VSEBINA :

KANCELJNI	
France Avčin	49
TURNO SMUCANJE	
France Zupan	53
ZEMLJI, PESEM	
Tone Kuntner	57
OB NOVIH ZEMLJEVIDIH	
Marijan Lipovšek	57
KARNIJSKE ALPE IN KARNIJA	
Dr. Viktor Vovk	61
VRAČAS SE	
Leopold Stanek	64
MONTBLANSKA SREČANJA	
Vanč Potrč	65
SKUPNO LEŽIŠČE	
Miran Marussig	69
KDO NAJ SKRBI ZA VARNOST SMUCARJEV IN TURISTOV OB ŽIČNICAH	
Dr. Andrej Robič	71
DRUŠTVENE NOVICE	73
ALPINISTIČNE NOVICE	81
IZ PLANINSKE LITERATURE	84
RAZGLED PO SVETU	88
GORNIŠKI IZRAZI	
Dr. Vladimir Škerlak	94
NASLOVNA STRAN:	
ČUDO NA VRHU	
Foto Lojze Šteblaj	

«Planinski Vestnik» je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvoržakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna «Jože Moškrič» v Ljubljani / Letna naročnina je din 1200.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 300.— (naročnina za inozemstvo din 2000.—) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 600-14-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega vestnika, pri čemer navedite polg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

poština plačana v gotovini

planinski vestnik

februar • letnik 65.

»Naše planine«

EDINI PLANINSKI ČASOPIS
NA HRVATSKO-SRBSKEM JEZIKOVNEM
PODROČJU
PRINAŠA PLANINSKE IN ALPINISTIČNE
ČLANKE IZ VSE JUGOSLAVIJE

IZHAJA ŠESTKRAT NA LETO
ŽE PETNAJST LET
LETNO NAROČNINO
600 DIN POŠILJAJTE S ČEKOM
NA PLANINARSKI SAVEZ HRVATSKE,
ZAGREB, TEK. RAČUN: 400-181-608-231

Kanceljni

Francè Avčín

V lanskem letniku smo ostali dolžni objaviti nadaljevanje Avčinovih »Kanceljnov«. Iz zapisa, ki ga zdaj prinašamo, je razvidno, odkod in zakaj zamuda z njimi. »Kanceljni« so izšli v celoti tudi v Avčinovih Izbranih spisih, ki so izšli v začetku l. 1965 pri Mladinski knjigi. Op. ur.

Julija letos (1964) sva zopet prišla s Tončkom, dolgostebelnim Jegličem, na najin prvi resni plezalni vzpon v letu. Držal je besedo. Naj sedaj izve, kako zelo sem mu hvaležen za to. To pot je bilo prav vse v redu, Tončkova glava zopet cela in brez vrtoglavice, moje koleno zopet utrjeno. Prespala sva v lovski bajtici z najčudovitejšo lego od vseh, kar jih poznam. Pa imajo lovci posebno izbrane okuse. Natanko taka je kot v pravljici o Janku in Metki. Pod ogromnim previsnim bolvanom čepi obdana z vrhovi, da bolj divjih pri nas ne vem.

Zjutraj navsezgodaj je nebo sijalo samih zvezd. Blag vetrič je padal z gora. Nikak izgovor ni bil mogoč, nikakega bobnanja po strehi, nikakega upanja na vremenski preobrat, na pot sva morala s prvim svitom. Na dolgo, težko pot. Nisem vedel, da mi bo postala ena najnapornejših, kar sem jih hodil po gorah. Šla sva po novi lovski stezi pod Planjo in Kanceljni, dokler naju ni privedla prav pod Germlajt. S težavo sva se skozi

strmo ruševje prekopala vanj. Dolga je hoja čez skalne pragove po zelenicah Germlajta in težka sta bila nahrbtnika. Gamsa niti enega, pa jih tam ponavadi kar mrgoli. Pozneje sva videla, da je vse pobegnilo pred nama. Šele ob osmih sva dosegla škrbino pod Goličico. Hotel sem namreč, da tudi Tonček prepleza lepi del grebena od Goličice do Germlajta, ki sva ga bila z Darotom lani. V dveh urah je bil greben za nama, brez kakih posebnih težav je šlo, razen tistih na hrbtu. Tako sva se šele ob enajstih znašla v ostri škrbini med Germlajtom in prvim stolpom Kanceljnov, to pot sama.

Začuda tiho je bilo. Volhke megle so lizale ciklopsko steno Velikega stolpa pred nama. Strma je, da zaboli vrat, če hočeš iz Škrbine videti vršne previse. Tako nama ni tekla beseda in če bi se vreme le malo poslabšalo, bi se vrnila. Pa se ni. Celo odprlo se je in sonce je osvetlilo Veliki stolp. Preplezala sva ga v mislih, ponovila vsa mesta, kjer sem bil Tončka z Darotom takrat z Germlajta vodil s pomočjo daljnogleda. Vse pomisleke o moji telesni nedoraslosti tej zelo težki nalogi s pretežkim nahrbtnikom in že petim križem na hrbtu mi je pregnal Tonček s tem, da je kratko malo vstopil. Tako sem moral za njim. Prvotno vstopno mesto šeste težavnostne stopnje sva obšla po razmeroma lahkem svetu malo nižje, potem pa se je začelo zares. Začelo tisto navzven mirno, a živčno kot struna napeto dogajanje vsakega težkega vzpona. Tisto v zadnje nadržbnosti pretehtano premišljeno premeščanje težišča, preudarno nameščanje rok in nog, počasno polzenje vrvi, kovinski udarci kladiva, svetli zven klina, odrešujoči tlesk vponke. Mesta so postala vse težja, vsaj zame, ki me narava ni obdarila z dvometrsko dolžino kot Dolgostebelnega nad menoj. Ta polmetrski primanjkljaj moram v steni vselej nadomestiti z močjo in z golju-fijo.

Tonček je plezal čudovito. In to njegovo generacijo alpinistov, vso to svetlo plejado

bistrih, zagnanih, sposobnih in uspešnih mladih povojnih slovenskih plezincev brez primere, kos kakršnikoli nalogi, so z zlato dobo himalaizma vred mirno žrtvovali zveznim ugotovitvam, da ni deviz. Ali jih res ni bilo? Nekaj tisoč dolarjev bi bili lahko prihranili vsako leto, če bi v inozemstvu kupovali avtomobile po 1000 dolarjev (VW), ne pa mercedesov po 2500! Tako pa nas je slovenske alpiniste življenje, ki ne čaka, pač izvrglo na breg svojih tokov. Sedaj šele jih poskušamo zopet doseči, sedaj ko so že kalni in leni, sedaj ko so smetano in priznanje pobrali drugi, pametnejši, a prav nič bogatejši. Tako danes nimamo še svoje prave Himalaje, ki bi nam Slovincem kot alpskemu narodu pripadala.

Tonček je plezal res čudovito. Mirno in nenehno je tekla rdeča perlonska edelridka ob skali. Boril sem se z njegovimi predobro za bitimi klini, samimi francoskimi, cassinčki, specialčki. Roke so mi otrdevale od izbijanja. Dve, tri mesta so bila zame taka, da sem moral poklicati na pomoč prav vse moči. Čista peta stopnja v čisti klasični plezalni teh-

niki. Aschenbrenner ni tako strm, je Tone ponovil svojo nekdanjo izjavo. Vendar sva se začuda hitro znašla pred previsno izstopno zajedo. K sreči je kamenina lepo trdna. Za nevarno odkrhnjeno lusko varujem. Rdeča nit drži med široko razkoračeni krači v zajedi. Po previsu nad menoj pa se zabavata muha in majhen zelen pajek. Čim se ji zelenec približa preveč, muha vzleti in sede nekaj pred njim pod previs, da mora siromak zopet za njo. Živalim je igrača, kjer gre nam za obstoj. Le kaj nas žene v tolika prstovoljna tveganja? V tolike nevarnosti, ki jim človeško telo po svoji naravi ni kos, ki jih zmore le naša pamet. Samo želja po veselju, ko smo jih zmogli? Samo sla po uveljavljanju? Da bi uspeli, kjer drugim ni bilo dano? Hrepenenje po lepoti? Mar ni lepota tudi brez naših oči, sama po sebi, tako absolutna, kot je snov sama? Želja po spoznanju, prirojena človeku? Poznati vse do kraja, položiti roko na vse, poznati celo samega sebe, zadnje svoje možnosti, skrajne svoje meje? Ostvariti zapoved na delfijskem templu Apolona: gnothi sauton, spoznavaj samega sebe?

Ojstra burja je pihala, hudo s snegom je vihrala ... (Ljudska pesem)

Motiv s Krvavca

Foto J. Dolničar

Kakšni glasovi vse se dvigajo iz teh globin? Kdo bi jim vedel odgovora!

Končno odrešilni poziv, naj pridem. Teža na hrbtu me vleče iz zajede, pa se dvigam v skrajnem razkoraku na konicah skarpončinov. Le tako lahko sežem čez vrh, dosežem oprimek, še poteg z vso silo in končano je, končano najtežje. Na stojišču lovim sapo, tresočih se rok urejam vrv, železje na njej. Vpet v klin pogledam, kar ves čas nisem: navzdol v škrbino. Precej se moram izvesti od varovalnega klina, da jo lahko vidim. Sedaj te razumem, Jelka, zakaj si tamle preko na Germlajtu takrat raje pletla, obrnjena s hrbtom proti steni, kot da bi gledala to plezanje svojega življenjskega tovariša.

Končano je bilo najtežje, a čakalo je še mnogo drugega, čeprav bolj nevarnega kot težkega. Grebenski stolpi so krušljivi, prepereli, razbiti od strel. Vse je kar odpadlo, da sva se morala varovati na vsak meter. S stolpa, prevrtanega kot šivanka, sva se morala spustiti po vrvi. Dolgo in skrbno sva nameščala glavno vrv v klin, ki je prvič služil Tončku z Darotom. Nisva mu zaupala, pa se je prvi spustil varovan še s pomožno vrvjo. Globina na obe plati je vprav brezdanja, odkril sem »Sfonderat« tudi v Vzhodnih Julijcih. Doslej sem mislil, da sem sploh najbolj divjo podobo gora videl v Zapadnih, v Clapadoriji pod Montažem, na Scortissonih, v Dogni. Sedaj vem drugače. Ves predel med Kriškimi Podi in Mlinarico bi morali proglasiti za zaščiteno področje, za narodni park divjine. Tako so napravili Čehi s celotnimi svojimi Visokimi Tatrami, kar 40 000 hektarov, pa še primerno manj strogo zaščiteno področje vse naokrog so dodali. Pa mi, z našimi bore 2000 ha pri Sedmerih jezerih! Sicer pa kaj bi, le kdo pride na Kanceljne!

Nad tem Brezdanjem se sučeva, ko urejava vrvi, drživa drug drugega za pas, za nahrbtnik, da naju ne vsesa vsa ta vijoličasta globina okrog Kanceljnov. Tončkova težko preskušena lobanja se je namreč v steni glede ravnotežja precej bolje počutila kot na tako prepadni grebenski razi.

No, klin je držal in ko je pridrsel ob vrvi še Tonček, je s svojimi dolgimi »stebli« domala pogazil modro zvezdo na razi: osamljeni cvet velikega svišča. Tu gori, v kraljestvu strele! Naprej je bilo lažje, brž sva bila vrh zadnjega stolpa, pravega vrha Kanceljnov. Pogledava čez previsni vrh v Kotel. Obstala sva kot vkopana: podoba rajskega miru pod nama!

Vsepovsod leže po zelenicah rjava telesa, gamsi. Gamsi vsepovsod, nebroj jih je. Vse glavice gledajo v naju. »Tu je kraljestvo Zlatoroga, če sploh kje«, uide Tončku naglas. S tem pa so zvedeli: nisva dva njihovih, dva tistih sva, ki včasih, ko so rože že odcvetele, pritisnejo z vseh strani, da velja samo še geslo »reši se, kdor more«. V hipu je bilo vse na nogah, rjava telesa so švigala na vse strani, drla so v vrtoglavem diru v globino po zelenicah, preskakovala rdeče jarke, v nepretrganem curku sledila drobceni polici, da se nama je vrtelo, ko sva jih gledala. Beg, veliki splošni beg pred njim, pred človekom. Kako škoda, prav nič zlega jim nisva hotela, midva že ne. Že zdavnaj so izginili za stolpe, ko je še treskalo kamenje v megle. In jedva sva se zavedala, že so bili na južnih pobočjih nedopovedljivo globoko pod nama, rešeni. Vsi? Kdo ve? Kamenje ne prizanaša niti njim.

Tak beg stotine gamsov po edini rešilni polici je nekoč doživljal trentarski lovec Tona Kravanja-Kopišcarjev, stisnjen do kraja ob steno. Niti vseh pet strel iz karabinke jih ni zavrnilo. Morali so, pa je na stotine nog z ostrimi parkeljci preskočilo njegovo telo. Tekli so za življenje, pa se niso ustrašili niti človeka. Sicer pa ti zadnji pravi trentarski lovci niso ljudje. Tudi sami so gamsi. Kako bi sicer zmogli ti Kravanje, Komaci, Tožbarji, Brađaške, Flajsi, brez varovanja in tehnike tako vrtoglava pota!

Ostala sva sama, raj pod nama je bil izgubljen, prazen. Odkolovratila sva po stolpih. Eden je v vrhu tako tenak, tako ves preluknjan z okni, da se ga nisva upala niti dotakniti. Ne bo dolgo, pa bodo te tone skalovja zgrmele v globine. Zob časa ne pozna počitka. Po zelenih policah sva prišla v škrbino, vprav tisto, koder smo bili dosegli greben Kanceljnov pri prvem poskusu. Kam sedaj? Ponužale so se prve kaplje, sive koprene so krožile pod nama in zavijale mračni Prevčev stolp nad nama. Tako grozoten je bil, da naju je pri priči minila želja doseči preko njega Planjo in s tem Poljančevo pivo na Pogačnikovem domu, čeprav sva natanko poznala edino njegovo »šibko« točko pete težavnostne stopnje. Tudi v Mlinarco nikar, saj če udari nevihta, nama ostane le bivak v tem nevarnem svetu.

Pripravljena sva bila nanj, res je, a ves tisti lepi svet v višinah je bil tako pošasten, tako sovražen, da nisva prav nič razpravljala: dol,

naravnost in po vrvi s stolpov! Da le doseževa zopet Germlajt, potem bo že kako. Toda dolgo, dolgo sva iskala trdno špranjo v škrobini. Dva klina sta končno le prišla, Tone ju je zvezal z vrvico, žrtvovala sva še vponko, poteni pa navzdol ob vrveh, kar se je le dalo brž. Srečno sva pristala na najvišjih poševnih gredah južne plati. Ko sva z njih zijala v oklope najinih stolpov, nisva mnogo govorila. Le to, da smo srečni sedaj vsi trije, Daro in Tone in jaz, saj sedaj poznamo vsak meter med Goličico in Planjo, ta naš edinstveni greben, naš Peuterey Julijcev. Sam Kugy ni vedel za njegove skrivnosti, le nam trem je bilo doslej dano spoznati jih do zadnje. Danes mi je najdražji vzpon, ne le zaradi dragocenega daljnogleda, ki sem ga bil zapravil za to stolpovje.

Ura je šesta zvečer, vreme je negotovo, sedaj beživa midva, beživa pred nočjo in nevihto. Da bi imela gamsove noge! Da bi nama vsaj odvzeli nahrbtnika, ju nesli na Germlajt, kilo soli vsakemu in poljub na smrček! A ni jih več. Seveda, najprej sva jih vse nagnala iz Germlajta v njihov visoki Kotel za Kanceljni, nato zopet nazaj, mogoče prav skozi Zagon v Kot in od tam v Planjo, pa so naju siti do kraja.

Ob sedmih doseževa škrobino. Stena v somraku je pošastna. Kar verjeti ne morem, da sem jo še zmoget, čeprav ob vodstvu enega najboljših in hkrati najtreznejših naših plezalcev. Ni nama do besed, na vrat na nos tečeva pod Goličičino škrobino, po najini zapuščeni gorski polici. Še sva tam, kolika sreča, da ju imava, kako sijajno pomaga močna leškovka z zanko v travnatih strminah, mojima nekoč težko poškodovanima nogama še posebej. V dnu Germlajta se odprtih ust znajdeva nad nemogočim skokom. Torej le bivak! Toda čez pobočje v levo drži drobna stezica, nešteto gamsjih sledov jo izdaja. Ni bilo dve sto metrov in že sva se znašla tik nad lovsko stezo. Pri tem je Tončka spodneslo, da si je dobro ranil roko. Lepo na ravnem seveda in stoje na mestu, kot vselej tako. Za alpiniste so navadna pota najnevarnejša, z nekakim strahospoštovanjem hodim po njih. Instinktivno se jih bojim. No vseeno, hvala vam, dragi gamsi, še enkrat hvala za ta prehod in za vse druge. Brez vas ne bi nikdar doživel našega Peutereya.

Hitiva po lovski stezi, da bi vsaj gozd dosegla pred nočjo. Tepca sva svetilko pustila v dolini v zamenjavo za hrano, ki se je do-

mala ves dan nisva utegnila dotakniti. V gozdu bi lahko vsaj zakurila za bivak. Vode imava le še malenkost. A Tonček ne ve, da skriva moj nahrbtnik konservo piva, namenjeno sprva za slavje na vrhu, ki zanj ni bilo časa, sedaj pa za skrajno rezervo. Gozd nama ni dovolj, naprej hitiva, že sva na zapadni strani Goličice. Steza pa kot da nima kraja. Seveda, celih devet kilometrov meri do doline. Odsev z zahodnega neba nama še sveti, kamenje na stezi je belo, palici pomagata, pa že gre. Mogoče pa nama le uspe? Zopet prideva v gozd. Tam pa je tema že tolikšna, da pomaga le še palica. Brez nje bi ali obsedela ali si polomila noge. Toplo je in navzdol gre pot, a z naju teče curkoma nekaj leden pot, da sva vsa premočena, tudi sloki Dolgostebelni. Znaki izčrpanosti, seveda. Dobro, da srce še zmore. V nekem jarku curi voda. Zmijeva sol z obraza, pijeja, pijeja, topla je in bolje je tako. Vitergin naju dvigne k zadnjemu naporu. Tema je sedaj popolna, a vskočil je drug vir razsvetljave. Z zapada prihaja nevihta, sedaj zares. Njena trepereča bliskavica nemo razsvetljuje ozko stezico. Končno travniki, za njimi že sveti luč Na Logu. Naenkrat prime palica v prazno. Ugibava, nazadnje uganeva: škarpa, cesta iz Zadnjice je pod nama. Nazaj morava, še zadnji napor, nekaj ograj, že je tu svetla proga in v »Zlatorogu« sva. Kdaj sva prekoračila asfalt, nisva opazila. Strašno sva morala izgledati, to vidiva z obrazov oskrbnika in njegove žene. Ni čuda, ob pol enajstih zvečer, po 18 urah neprestane naporne hoje in težke pleže brez pravega počitka in hrane. Prvi kozarec piva je spadal med največje radosti tega življenja. S polnim nahrbtnikom steklenk piva sva morala premagati še poslednjo steno: vzpon skozi okno v zaklenjeno stanovanje. Potem sva pirovala in moževala dolgo v črno noč. Ko sva se zbudila, je lilo, grmelno in treskalo. A zjasnilo se je in vse gore so zablestele v globokem snegu. Zopet smo jo odnesli. S tem vzponom je moja zadnja plezalska naloga izpolnjena. Dopolnjeno je. Nikakih divjih želja nimam več, nikamor me ne žene, s težko prvenstveno plezarijo sem opravil. Vnaprej bom lahko v gorah samo pil njih lepoto. Srečen. Srečen sem, da mi je to bilo dano na jesen življenja in ne v zdolgočaseni naveličanosti tridesetletnika, ki je vse že živel a nič doživel. Toda, bi povsem brez plezanja sploh mogel živeti? Moja zadnja velika ljubezen me je uslišala. Toda katera ljubezen

je res zadnja? Če bi mi vzeli polovico let, bi takoj vedel novo, še večjo: deviški oklopni zapadni del Planjine severne stene.

Plezalsko kladivo si sedaj lahko mirno obesim na steno, h klinoma, ki sta mi dvakrat rešila življenje. Prvo je bilo nekoč to kladivo in zadnje je danes, vselej isto. Majhna aluminijasta ploščica mu je pribita na ročaj, vsa zbira od udarcev ob skalo in železo. Ne vidi se, kaj je nekoč predstavljala. Czenstochowska svetinjica moje pokojne matere je. Ni mi branila kladiva in vrvi, vedela je, da bi bilo zaman. Le ta svoj materinski blagoslov mi je dala na nevarno pot v gore. Rad bi verjel, da mu dolgujem življenje, ne enkrat, neštetokrat.

Tam visoko na našem grebenu pa je Veliki Pan počistil za človekom z nalivi in strelo, pregrnil njegove sledove s snegom. Ne bojim se, kot stari Plutarh, da bi tudi tamkaj kdaj od stene do stene odjeknil krik groze: »Ljudje poslušajte! Veliki Pan je mrtev«. Ni res, vsaj tam še ni mrtev, živ je, še je živ Veliki Pan, saj nam je naklonil najlepše svoje darilo, meni moj najdražji vzpon. In kaj bi mogel dobiti še večjega? Sprejemam ga kleče pred veličastjem vsemogočne Narave.

Turno smučanje

France Zupan

(Nadaljevanje)

STANIČEVA KOČA, 1. maj

Spet smo bili v Krmi, ki se ta čas že prebuja v prvo pomlad. Zasebno, se reče, ker za praznike skupnega pohoda nismo pripravili. Počasi smo šli navsezgodaj po tisti stari, tolikokrat prehojeni stezi mimo Debele bukve. »Če postanem in prisluhneš, boš slišal, kako razpada...«

Gore so bile žive, nismo bili edini, ki so želeli preživeti prvi maj visoko pod Triglavom na

snegu. Nekateri so se že vračali: dva sta se počasi spuščala v dolino pod Draškimi vrhovi z Bohinjskih vrat, torej z Vodnikovce. Za hip me je prijel lenoba. Kako bi bilo, če bi jo mahnil na Vodnikovo namesto gor v meglo in oblake proti Staničevi? Narahlo je snežilo, povsem po napovedi: »Danes v zahodni Sloveniji in alpskih krajih možne plohe...«

»Kako je na Vodnikovi,« sem zavpil tja čez proti smučarjema, ki sta pridrsela na rob, previdno smukaje mimo skal in pod ogromnimi nahrbtnikoma. »V koči je 80 ljudi, ležišč je pa 60,« mi je eden od njiju zelo stvarno odgovoril. Torej smo bili zmenjeni; treba bo naprej do Staničeve, kjer bo prostora za vse. Na ravnici pod pastirsko kočo se je spet udiralo. Tu sta moja prijatelja Aco in Mica nenadoma odkrila, da sta sicer ljubitelja gora, da pa sovražita hojo in prenašanje smuči na rami: dva pristaša žičnic več. Govoril sem nekaj o pastirski koči, ki je »takoj, malo više« in kjer bomo na suhem in toplem počivali, vendar brez posebnega uspeha. Gazili smo še malo v megli in med rahlim šelestenjem snežink; pravzaprav je bilo vmes tudi malo sodre.

»France, kje je tista pastirska koča,« se je čez nekaj časa oglasil prav ogorčeno Aco.

Ozrl sem se nazaj: demonstrativno sta sedela na kopni skali, jedla in obračala meni in goram hrbet. Spreletel me je pravi občutek krivde, kot da bi sam prestavil tisto nesrečno kočo nekaj sto metrov više. Ko smo končno prigazili do nje, se je iz nje veselo kadilo in v njej sta kuhala čaj dva prijazna fanta, ki sta tu gori preživljala svoje proste dni. Ravno prav smo prišli, ker se je zunaj vsula sodra, da je kar odskakovalo in šumelo. Torej smo vedrili in včasih skozi odprta vrata in meglo pogledali na nasprotno pobočje, kjer stoji med macesni lovska koča na približno isti višini — 1720 m. Tudi v njenem zavetju so se zbirale male postavice s smučmi, ogromnimi nahrbtniki in cepini: alpinisti AO Matice, ki so šli na Kredarico.

V »naši« koči je bilo na pogradih le malo poležane slame in v vratih so zijale špranje, toda kljub vsemu je bila prijetno topla. »Moj metabolizem je tempiran na tri ure hoje in prav nič več,« je nenadoma prekinil zadovoljni molk Aco. Strokovno je dodal še nekaj pripomb medicinskega značaja o hiperglukozii. »Smilite se mi reveži, ko boste v takem rinili naprej proti Staničevi koči. Midva z Mico ostaneva namreč tukaj.«

Tako smo pot nadaljevali sami: megla, oblaki, veter in gnil sneg, toda vsaj gaz je bila uhojena, ko smo spet bili na njej, potem ko smo prečili po travah in skrotju do lovske kočice. Pod njenim napuščem sta dva alpinista spokojno kuhala Argo juhico na bencinskem kuhalniku, prav vzpodbuden pogled sredi neznankega kupa spalnih vreč, krpeljev, vrvi, derez in konserv.

Šli smo naprej in čudo, z vremenom se je nekaj dogajalo: čim višje smo prihajali, tem boljši je bil sneg, tem bolj modro je bilo nebo in po uri hoje smo bili že v soncu!

Že zdavnaj smo si morali navezati smuči in tako smo se počasi dvigali preko Apnenice proti Staničevi. Rež in Rjavina sta se mogočni in zasneženi pokazali iz meglic in sivi dan se je spremenil v toplo, lenobno sončno popoldne. Hodili smo počasi, pa smo kljub temu prilezli ob treh popoldne na Staničevo tako dobre volje, da smo se takoj pridružili smučarjem pred kočico.

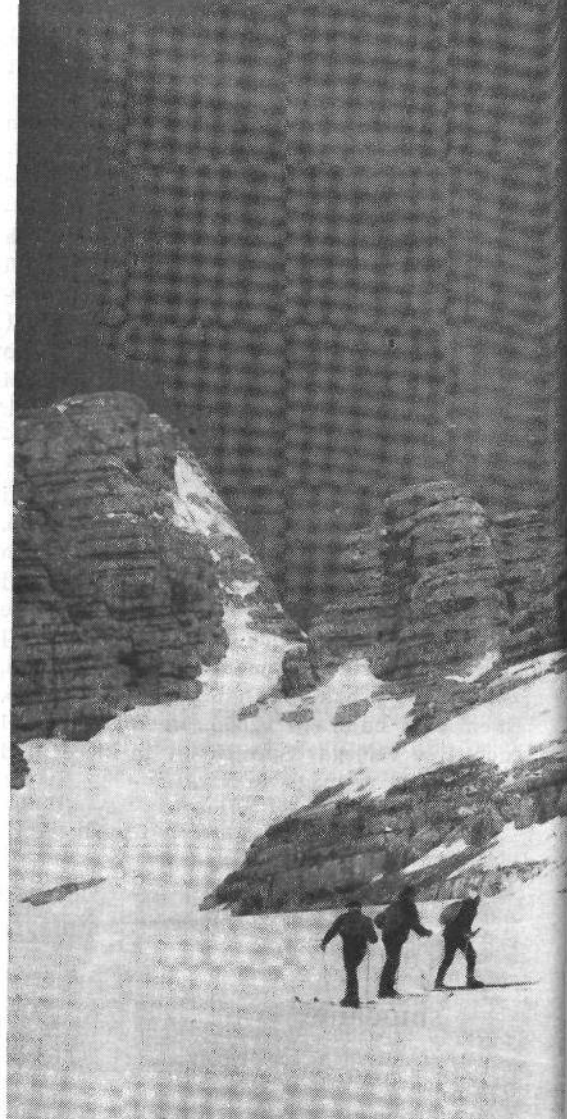
Proti večeru je pridrsel s Kredarice nek smučar z novicami: zgoraj je mraz, jedilnica je seveda zaklenjena, ker kočica ni oskrbovana. Odprto je samo skupno ležišče. Alpinisti če-pijo v zavetju za kočico okoli svojih kuhalnikov in si kuhajo večerjo... Ob takih novicah smo se seveda še bolj zadovoljno stegnili za mizami v topli jedilnici Staničeve kočice, ki sta jo dva fanta z Javornika po domače, pa imenitno oskrbovala.

Tudi drugi maj je bil čudovit dan s soncem, kopastimi oblaki in odličnim snegom. Ko smo ležali na soncu v kotanji pod kočico, smo bili pripravljeni celo pozabiti vlažne sobe, ki so podobne celicam, in železne postelje, ki so mogoče poceni, ki pa spominjajo človeka na kasarno. Smučišča tam okoli so, kot vsak ve, preprosto čudovita — sanjska! Še en večer na Staničevi in z njim zavest, da bo treba drugo jutro spet v dolino.

Tretjega maja smo vstali ob štirih in to tem lažje, ker so težke, železne polknice vso noč tolkle v zahodnem vetru — kot bi spal v cerkvenem zvoniku, pod zvonom, ki tolče ure.

Jutro je bilo nenavadno mirno in sivo. Rumena zarja je obličala prazna snežišča in rjave stolpe v grebenu Rži, ko smo si navsezgodaj navezovali smuči. Po mnenju Martine smo bili neokusno zgodnji — toda za to sem imel dober vzrok.

Sneg namreč še ni bil pravi srevec, premrznjen skozi in skozi, ampak je imel skorjo samo na površini. Če smo hoteli dobro smuko

S Kahina — pod Prestreljenikom maja 1964

preko Apnenice v Krmo, smo morali pohiteti, kajti ko se bo zgornja plast omehčala, bo šla dilca do tal.

Smuk preko Apnenice je bil res vreden, da človek malo prej vstane — teren je odprt, poln čudovitih pobočij, kotanj, spustov... Pripeljali smo se v eni sapi skoraj do lovske kočice v Zgornji Krmici, dokler je bil sneg strnjen. Tam pa se je začelo naenkrat, skoraj brez prehoda udirati in zavoji so postali nevarni. Ura je bila šele šest zjutraj... najboljši del dneva pa smo imeli že za seboj! Spotoma smo pobrati Aca in Mico, ki sta ta

Foto F. Zupan

čas preživela skupaj z mišmi v pastirski koči in potem odšli počasi dol v Krmo, ležat na sonce in opazovat reko smučarjev, ki je vse dopoldne tekla po stezah v Krmo s Kredarice, z Vodnikove pa s Staničeve. Vsi so se pritoževali, da se jim je sneg udiral in da je bila smuka zanič. Verjeli smo jim na besedo.

KANIN, 9.—10. maja

In spet se v soboto dopoldne peljemo s Kompasovim avtobusom proti Bovcu. Od tam naprej peš. Vreme kot ponavadi: oblačno, jug.

Ob poti stoji star možakar z velikansko črno marelo pod pazduho in pase ovce. Seveda sem se moral vtakniti vanj: »Oče, boste z marelo vreme gor držali?« Ni mi ostal dolžan: »Ga boste že vi, ki greste gor, boste bližji oblakom...«

In res smo bili, prav sredi oblakov, megla in dežja, ki nas je pral zadnjo uro hoje. Vreme pa nismo uspeli »gor držat«, ampak je teklo po nas brez usmiljenja. K sreči je bil Dom Petra Skalarja že tople zakurjen. Oskrbnik Zajc je pripravil že vse potrebno, celo odličen čaj po 30 din...

Seveda je bil vodja turnega smuka dr. ing. France Avčin, poznavalec tega pogorja. Zadanje čase slabo spim, pa sem zgodaj vstal in ga videl zjutraj ob pol štirih, ko je še vse spalo, kako je hodil okoli koče. Kaj je počel? Delal je vreme. Res se mu je posrečilo, da je ob štirih ustavil dež. Vendar s tem ni bil zadovoljen. »Veš, Francelj, turo bomo naredili tako, kot je treba,« mi je pojasnil, ko sem nekaj sitnaril, da bi šli. Za moje pojme je bilo to, da nismo že ob štirih zjutraj leteli iz koče, nevarno popuščanje in mehkuženje. »Vreme bo kvečjemu boljše.« To je bilo končno res, ker slabše tako ni moglo več biti. Sneg je bil južen, gnil, moker. Vsenaokrog sami sivi, trebušasti oblaki.

To, kar se je malo kasneje dogodilo, je bil pravzaprav čudež, saj je nenadoma potegnil sever in posijalo je sonce. (Vsi, ki smo bili priča in to videli, mislimo, da je bil izkjučno Avčinovo delo.) Snega pa seveda tudi on ni mogel rešiti, ta se ni dal več popraviti. Manjkala mu je jasna, mrzla noč in mraz pod ničlo. Tako smo torej dopoldne enkrat odšli proti Prevali, udiraje se med skalami. Prav lagodno, kakor družinski izlet v lepem. Z višino je postajal снег vse boljši in vedno več ga je bilo, čeprav ga je bilo v primeri z lanskim letom prav malo. Menda ni bolj žalostnega pogleda za turnega smučarja kot pogled na kopna pobočja, pa na kamne in skale, ki gledajo iz snega — hudim sanjam je podobno ali bazenu brez vode. Kljub temu smo se s sedla pod Prestreljenikom odlično vozili dol na Prevalo in naprej proti planini Krnici. Sneg je v teh krajih menda vedno dober, vsaj tako je kazalo; vendar se je moral tisti, ki je hotel zavijati, včasih krepko potruditi in držati noge skupaj, sicer se je valjal bolj, kot bi mu to bilo ljubo.

In spet je bilo konec smuka in sedeli smo tako kot leto dni poprej v tisti topli, kopni travi nad planino Krnico, se sončili in gledali nazaj, na snežena pobočja, ki so se bleščala v soncu, in na kopne rumene in sive skalne stolpe nad njimi. Kako daleč je že bilo vse to za nami! Steza je vodila dol v zeleno dolino, torej smo se oprtali, naložili na rame smuči, ki so se med tem že odtekle in posušile, ter se spustili v vročo dolino.

KOTOVO SEDLO, 16.—17. maja

Čakati smo morali na mesec maj, da je končno pritisnil mraz v gorah in strdil снег.

V dolinah sonce, sveža, hladna jutra — to se pravi, da je v gorah temperatura zjutraj gotovo pod ničlo. Vsem dobrim sklepom navkljub sva se v soboto popoldne z Acom spet peljala v Tamar. Pot preko ljubljanskega mesta z dilcami na ramah je bila mučna. Dokler se človek skriva v avtobusu, še gre, toda ko stopi ven na ulico: »Mama, ta gre pa smučat!« je zacvilil nek majhen junak. In kopica čemernih sobotnih obrazov se je nejeverno zazrla vame: ko po ulicah ni več snega, potem снег iz miselnega sveta povprečnega Ljubljančana izgine. — Dvomim, da je odnos večine prebivalcev tega mesta do planinstva, še posebej do zimskega, kaj bistveno drugačen kot v Kadilnikovih časih, anno domini 1866.

Pot v Tamar je bila samotna. V študentskem domu, ki je z novo oskrbnico spet postal privlačen, čist in udoben, sta sedela v celem dva turista, toda zvečer se je jedilnica napolnila. V glavnem kandidati za Jalovec in plezalci, ki so začenjali s sezono. Po običaju smo vstali že pred četrto uro. Čaj v jedilnici je že čakal, za mizo pa je čepel Božo, neprespan, nekam slabe volje.

Ob pol enih ponoči se je pripeljal s kolesom — ponavljam — s kolesom iz Ljubljane! Vrata Doma so bila sicer odklenjena, toda ni mu prišlo na misel, da bi jih poskusil odpreti: ulegel se je na mizo pred kočo. Navsezgodaj, ob treh ali pol štirih sta ga našla dva Ratečana, ki sta šla na Ponco.

»Ježeš, tule je pa eden živ,« je zastokal prvi. Božo, srečen, da so ga končno opazili, je samo nekaj zagodrnjal, v jutranjem mraku še bolj črn kot sicer. To, da se ga je nekdo ustrašil, je bila edina tolažba v njegovem bivakiranju. Poleg neprespance noči ga je bolela zlomljena in komaj zaceljena noga. Pustili smo ga na toplem in šli v sveže jutro.

Jutranja hoja na Kotovo sedlo po trdem, zmrznjenem snegu je bila čisti užitek, kakršnega to zimo še nismo doživeli — pa smo navsezadnje precej prehodili z dilcami na ramah.

Sicer nismo bili prvi: pod vstopom v Hornovo sta se že navezovala dva plezalca. Prav nič jima nisem zavidal, če sem čisto odkrit, kajti čakala so nas smučišča na Kotovem sedlu, s snegom, kakršnega letos še nisem imel. Aco se je spravil sončit na prve skale, z Ofetom pa sva stopila še tistih tri sto metrov ali koliko do roba, kjer pada svet strmo v Koritnico. Tam sva si navezala smuči, niti

preveč razgledovala se nisva, ampak sva kar planila po omehčanem srencu... Povedati moram, da je bil to prvi pravi srevec to sezono, da se je splačalo o njem sploh govoriti... prav za prst ali dva omehčan, gladek in brezmejen. Tak, da sem kasneje v Ljubljani dražil vse tiste, ki jih ni bilo zraven.

Navzdol, navzdol v naglih lokih, za poslednji in najlepši smuk te sezone, ki smo ga dobili za bore tri in pol urice hoje... Če se spominim, kje vse smo prenašali dilce na ramah zato, da smo se navzdol valjali v težkem, gnilem snegu... se navsezadnje res lahko vprašam — zakaj? Ali se je splačalo?

Kdor je bil zraven, ta ve odgovor sam. To zimo bomo šli spet, po vseh starih, uhojenih stezah in sveže zasneženih snežiščih — če bo šlo vse po sreči...

Tone Kuntner

ZEMLJI

*Bil sem otrok
in sem imel
neverjetno majhno srce.
In vendar sem vedel:
zdaj je mraz,
da bi jokal,
zdaj je toplo,
da bi se smejal.*

*Srečala sva se,
pa je nisem pozdravil,
poljubila sva se,
pa sem molčal.
Nisem se ji zahvalil.*

*Pozabil sem,
da imava srce.*

Tone Kuntner

PESEM

*Prihaja tiho,
nežno
kot otrokom sanje.
V bukovju ga srečaš,
v frati,
v sivih skalah,
kjerkoli na poti,
ki vodi navzgor,
vedno znova — novo.*

*(Skriv ga toplo vase,
naj ti bo spomin,
naj ti bo vabilo!)*

*Potem zbeži
kot srna z jase.*

Ob novih zemljevidih

Marijan Lipovšek

(Nadaljevanje)

Sektor Fužinske planine

— Mišélska dolina se ne odpira na svojem spodnjem koncu proti jugu. Tam so precej visoki hrbti in grebeni od Skednjóvca do Stogov. Knafelčeva napaka. Konec Mišélske doline je pri Mišélski planini.

— Preval s planine Jezerc (Jezérce) proti Velemu polju ni med Krsteniškim in Jezerskim Stogom. Na mestu, kjer ima naš zemljevid Krsteniški Stog 1876 m, stoji v resnici Jezerski (ali Veliki) Stog 2040 m, medtem ko je Krsteniški (ali Mali) Stog v istem grebenu bolj proti jugovzhodu. Naprej od Prevala pa leži Prevalski Stog, ne Jezerski. Prav ima te podatke specialka PZ, stara jugoslovanska vojaška in tudi Freytag-Berndt, vendar ima vsa ta imena samo specialka PZ in avstrijska (Bundesamt, 1 : 50 000) z nekaterimi različki imen.

— Planina Jezerc — Tuma pravi Jezérce, a Kogovšek ga že l. 1924 popravlja, trdeč, da je prav Jezerca, tako da imamo kar tri oblike tega imena — ta planina ni več planina. Mislim, da bi smeli označevati planine z znanim zemljevidnim znakom — s krožcem in strešico — le takrat, če stanovi še stoji, četudi so planine sicer opuščene. Na Jezercu ne stoji noben stan več. Je samo kup hlovov na enem ali na dveh mestih.

— S planine v Lazu ni proti planini Jezérce nobenega posebnega pota, zlasti pa ne smuškega. To je že v 5. izdaji Knafelčevega zemljevida čisto izmišljen podatek. V tej smeri, kakor je zaznamovana tista smuška pot, bi se morda dalo hoditi poleti na divje — pa kakó divje, tega si nihče, kdorkoli je že to narisal, ne more dobro misliti. — Ni res, da gresta

stezi na Jezérce in na Krstenico iz Laza vsak-sebi oziroma vsaka posebej, temveč je res, da drži le ena sama steza pod južnimi stenami Ográdov, čez katere ni prehoda (razen steze na Ográde same) ter se šele v Jezerski dolini pod Krstenico lahko od nje loči smuška smer proti planini Jezérce.

— Manjka označba markirane steze v planino Laz s Pungrata nad Blatom.

— S Planine pri jezeru je steza v Laz zahodno od jezera že zdavnaj opuščena. Nova pot drži vzhodno od jezera čez majhen preval na Poljane, ravnico pod Hudo rupo, in naprej v Laz. Pač pa imata edino Knafelčev in naš novi zemljevid prav zarisano stezo iz Dednega polja v Laz, medtem ko je tukaj pogrešila celo specialka PZ, tako tudi bivša jugoslovska vojaška in Freytag-Berndt tudi. Bolj jasne, a napačne podatke ima od teh edino specialka PZ, ki riše to stezo z Dednega polja na Rob, 1785 m, pod Kreda in od tam v loku z zahoda v Laz. Res gredo tam slabe lovske sledi, a markirane niso. Razen tega je to čisto nepotreben ovinek z višinsko razliko 200 m. Z Roba po velikem grušču navzdolž pod stenami Krede, naprej v Razór in nato čez Kravje konte v Laz pa ni tako lahko najti, ker so steze komaj vidne. Vsi ti napotki lahko zapeljejo planinca v kaj neprijetno situacijo in vsak je lahko srečen, kdor pride cel skozi tisto borovje, skoke in strmine.

— Knafelc in novi grebenski zemljevid imata torej to prav označeno. Napaka pa je, da je pot označena le kot smuška. Je namreč izrazito letna pot zaradi ozke, v skalo vsekane steze nad koncem Poljan, kjer je v količkaj nerodnih snežnih razmerah prehod samo za izvežbane alpiniste. Zadnjikrat sem hodil tamkaj s svojo hčerko Barbko za Novo leto 1964 in sva morala res paziti na ledeni, čez in čez zasneženi stezi ob prepadu. Seveda sva morala smučti nositi. Prav tako nevarna, če ne še bolj, je ta pot v plazovitem snegu. V kopnem pa je lahka in preprosta.

— Sedaj še neoskrbovani Železniški dom na Vogarju stoji levo, t. j. južno od steze čez Vogar, ne pa severovzhodno, kakor je na karti zaznamovano. Planina Hebat je dosti bolj naprej proti severozahodu, kakor pa kaže naš zemljevid.

— Samo ob sebi se razume, da smatramo debelejšo začrtana pota kot glavna, tanjša pa za stranska. Zato pa ni prav zarisana pot na Krstenico iz Voj, ker drži glavna pot naprej

skozi Suho proti Planini pri jezeru, ne pa na Krstenico.

— Na zemljevidu ni označenega slapa konec doline Voj, tako tudi ne lepega slapa Kropa v začetku doline na vzhodni strani. Steza iz Voj na Vodnikov dom je že nekaj let speljana levo od slapa čez Grintavico in Jurjevčevo Vrtačo ter pod Stogovi naokrog na Velo polje. Steza, ki je v zemljevidu narisana, je tista, ki je šla desno od slapa v Spodnje Vrtačo, odtam pa naravnost naprej pod Tosc. Tam se je imenovala Ravnik-Hodnikova pot, ker sta jo prof. Janko Ravnik in pokojni bohinjski slikar V. Hodnik trasirala in tudi sama zgradila. Sedaj je opuščena, ker je šla tik pod Toscem po grušču in se je zelo posipala. Je pa najkrajša zveza z Voj do Vodnikove kočice in škoda je, da je niso prestavili nekaj desetm metrov niže na trdnější svet.

— S Spodnje Vrtače je šla že oddavna steza tudi mimo Zgornje Vrtače naprej na Velo polje, kar imajo vse specialke pravilno označeno. Glede višine Grintavice: naša karta ima 1194 m, specialka PZ 1220 m, avstrijska specialka 1:50 000 pa celo 1278 m. Kaj je od tega bolj pravilno, je težko reči, ker je Grintavica spodnja, z nekaj kočami tik nad gozdom nad Vojami, in zgornja, prava planina, ki je višja, leži malo bolj proti jugu, a je postavljena precej razmaknjeno v breg.

— V sektorju Fužinske planine manjkajo označbe za studence, ki jih je Knafelc še nekaj imel. Tako so studenci, zajeti v korita, na Viševniku, v Lazu in pod Krstenico. Studenec je pri Planini pri jezeru (zbiralni z rezervoarjem), izvrsten naravni izvir je na Jezerskem prevalu in na drugi strani tik nad Mišeljško planino. Le planina Dedno polje ima vodo, ki jo črpajo izpod Grive. Mislim, da bi bili nekateri od teh podatkov na zemljevidu potrebni. Sicer pa manjkajo znaki za studence ponekod tudi po drugih sektorjih.

Sektor Draški vrhovi

— Kota 2004 južno od Vel. Draškega vrha ni Sleme. Sleme je le greben — hrbet na jugu. Specialka PZ ima npr. to čisto pravilno označeno. Tuma pravi tej koti Vrh Abanice ali Vrh Ramornjeka, kar je umetno ime. Prej omenjena avstrijska specialka ima za to koto ime Špik, toda navaja višino 2001 m. Zelo zanimivo bi bilo vedeti, od kod imajo avstrijski kartografi ta in mnoga druga detajlna imena, saj tega podatka ne navajata ne Tuma

*Kar bilo — kot v sneg zakopano
Kar bode — kot ta tiha plan... (Murn)*

Motiv s Pokljuke Foto J. Dolničar

ne specialka PZ, ki je vendar najbolj avtentičen vir za naša imena. Sicer pa ravno Tuma in specialka PZ nimata npr. za vrh Ográdov 2085 m nobenega imena, a pastirji v Lazu čisto določno govorijo o tem vrhu kot o Špiku, kar je gotovo pogostno ime za najvišje točke gromadastih ali slemenastih gor.*.

— Ime Dolinica za dolec iz konte med obema Draškima vrhovoma pa do (Studorskega) prevala med Vel. Draškim vrhom in koto 2004 m se tu pač prvič pojavlja. Taka imena bi bilo treba kako pojasniti in utemeljiti. Seveda ne na zemljevidu.

— Da bi šla na Mali Draški vrh smuška smer, ni verjetno. Toda mladim je marsikaj mogoče. Včasih smo hodili tjakaj s cepinom in vrvo.

Sektor doline Triglavskih jezer

— Kaj bomo z Lepo špico? Na zemljevidih bi bilo treba vendarle navesti izvirna, prava imena (Špica v Lopah, Veliko in Malo Špičje). To je dosledno izvedla specialka PZ.

— Plazki Vogel je eno samo ime. Na zemljevidu kaže, kakor da bi bili »Plazki« kota 2252 m, Vogel pa 2348 m. Isto nerodnost ima tudi prejšnja izdaja zemljevida iz l. 1939. A 2252 m je v resnici Travnik, Plazki Vogel pa 2348 m. Ime je za razliko treh Voglov okrog Bohinja: Žabiški, Plazki in pa trije Vogli nad Lazom.

— Pod Kalom je »Prelaz Komna«, kakor je tu napisano, v resnici Oslova škrbina 1880 m. Tudi tu bi nas zanimalo zvedeti, odkod to ime.

— Od Črnega jezera nad Komarčo ne držita dve poti proti Pršivcu in Viševniku, temveč samo ena. Šele pozneje, nad studencem pod

* Ob teh in drugih izrednih nadrobnostih v avstrijski specialki je pa le težko razumljivo, kako da list 210 te specialke nima označenega slapa Peričnika v Vratih, ali da list 211 (Windisch Bleiberk — naš Pliberk) nima označene gorenjske (avto-) ceste mimo Radovljice do Most pri Zirovnici. Sicer pa te ceste nima niti specialka PZ v tistem malem koščku tega okoliša, ki ga še zajema. Razlaga za to je morda ta, da je kartografična osnova za specialko PZ bivša jugoslovanska specialka 1 : 100 000. Ta stara, sicer precej dobra specialka pa te ceste ni mogla imeti vrisane, ker je ob njenem izidu še ni bilo. Isti razlog bo veljal najbrž tudi za omenjeno avstrijsko specialko. Toda specialka Freytag-Berndt, Julijske Alpe, ima to cesto pravilno narisano. Letnice izdaj teh zemljevidov: naša specialka PZ 1952, Freytag-Berndt (po podatku v notici P. V. 1954/119, avtor »anc«) 1953, avstrijska specialka Bundesamt für Eich- u. Vermessungswesen pa l. 1957. Letnice torej še dolgo ne jamčijo za večjo pravilnost podatkov.

Studorjem se ločita. Zgornja, smuška, ki drži na Viševnik, v tej smeri, kakor je na zemljevidu narisana, sploh ni mogoča.

Sektor bohinjske gore

— Velikega Bogatina ni, je le Mahavšček. Zemljevidi bi morali na vsak način poskušati napačna, od tujih in domačih turistov zanesena imena odpraviti.

— Vrh 1894 m pod Podrto goro ni Mokri vrh temveč Mohor. Glej ing. Stanka Dimnika obširen in poučen spis o Tolminski lakvi pod Podrto goro, Pl. Vestnik 1961. Tudi Tuma že zdavnaj popravlja Mokri vrh v Mohor, glej Pl. Vestnik 1927.

— Planina Zadnji (Spodnji) Vogel je severno tik pod Skakavcem, ne pa na Konjski ravni ali celo v Konjski dolini nad Žagarjevim grabnom. »Dom na Voglu«, kakor je narisano tu, sploh ne obstaja oziroma je njegov položaj drug. Smuške in markirane poti so v tem okolišu precej zmedeno narisane. Žičnica-vzpenjača je drugače izpeljana. Vsi ti detajli položaja posameznih točk so iz specialke PZ dobro razvidni.

— Transverzala po glavnem grebenu od Šije naprej proti Črni prsti drži deloma čez vrhove, ponekod pa gre pod njimi. Morda bi se le dalo točneje označiti njen potek z malo boljše izdelanimi vijugami, kakor pač teko.

— Smuška smer z Osredkov naravnost na Čétrt je nemogoča, ker so tamkaj same skalnate stene.

— V zgornji bohinjski dolini je nad Srednjo vasjo planina (rovti) v zemljevidu imenovana Suši. Tako ima tudi Knafelc, vse specialke pa »Na Šeh«. Kolikor vem, pravijo Bohinjci tem senožetim samo »Na šeh«. Tuma pristavlja »Na Sijeh«, domnevno od šija. Manj verjetno je, da bi bilo to ime od sušiti (seno). Na področju naših gora imamo tako ime v »Sušavah« pod Pasjimi pečmi v Kamniških planinah, vse druge številne Suhe, Suše, Sušiči ipd. pa pomenijo suhe struge grap in hudournikov. Sicer pa naj povedo svoje mnenje še filologi.

Morda bi kdo mislil, da so te pripombe nepotrebne malenkosti. K temu je treba reči, da ni na zemljevidu noben podatek malenkost, saj nihče ne ve, kdaj in v kakšni situaciji ga potrebuje. In drugič, da je našemu gorskemu popotniku zaenkrat na voljo res

samo ta grebenski zemljevid. Nanj smo navezani, v njem iščemo kolikor mogoče pravilna obvestila o svetu, po katerem hodimo. Sodeč že po teh opazkah, ki so tu zbrane, je v zemljevidu gotovo še kaj spornega ali netočnega. Do teh pomanjkljivosti je prišlo najbrž zato, ker je novi zemljevid prevzel osnovno risbo prejšnje izdaje le s pomanjkljivimi popravki. Človeku, ki ga vzame sedaj v roke, seveda ni znano, zakaj tako. Toda mnoga nova pota v zemljevidu, med njimi najpomembnejša označba transverzale, nove koče, označbe drugih podatkov in nekatera spremenjena imena, kar je vse drugače kakor pa v prejšnji izdaji zemljevida, kaže, da bi se dalo tudi drugod v zemljevidu popraviti napake.

Pri grebenski karti sicer ne moremo pričakovati in zahtevati točne topografske slike. Ta tehnika je zastarela in s strokovnega stališča je treba obžalovati, da je naša kartografija z javnimi publikacijami po sili tako zaostala. Toda ljudje imajo grebenske zemljevide radi, ker so pregledni in ker večina specialko težje čita in se v njej slabše spozna. Pa tudi za tak naris, kakor ga zmore grebenska karta, je izdelovalcu potrebno zelo dobro poznavanje gorskega sveta, saj mora le s pičlimi sredstvi izdelati sliko gorskih hrbtov in prav razporediti imena. Tega že Knafelc ni povsod storil niti ni mogel storiti. Podoba našega gorskega sveta v zvezi z imenovanjem ni bila ne samo leta 1910, ob prvem izidu zemljevida Julijskih Alp, čisto jasna, temveč tudi pozneje ne in ni niti danes. Tuma je pri svojem velikanskem delu mogel izdelati le ogrodje imenoslovja in topografskih podatkov, kar tudi sam poudarja. Treba je pribiti osupljivo resnico, da ta gorski svet še vedno ni dobro raziskan. Ali je mogoče vzrok temu v preveč poplitvenem planinstvu, ki se izživlja v harmonikah, transistorjih, pijači in kričanju in zaradi česar imamo premalo zavednega naraščaja, ali pelje današnje življenje tudi človeka, bolj osveščenega za prave vrednote, mimo dragocenosti imenstva in gorskega življenja, ki dobiva vse bolj komercialno vsebino — na to je težko odgovoriti. Mislim, da vzbuja grebenska karta zanimanje za gorski svet in njegove probleme. To je vsaj brez dvoma poskušala storiti. Pogoji, da v tem uspe, pa je stvarna točnost, ki daje zaupanje. Da namreč najdemo kolikor mogoče pravilne podatke, če jih je moč izrisati. Mislim, da bi bilo to mogoče.

Karnijske Alpe in Karnija

Dr. Viktor Vovk

VIII. KORITNIKI IN MONTE ZERMULA

S Konjskega Špika skozi Korita na Lónice

V razpletanju veselih zgodb in neveselih misli nam je naglo minevala ura. Na lepem se je čez vrh privlekla tanka megla in treba je bilo podvzitati se, da smo še v času našli značilna, globoko razklana skalnata vratca, edini prehod s široke planote v steno, po kateri se nam je bilo spustiti navzdol v temačno zelo svojevrstno škrbino (2044 m), stesnjeno med belim pečevjem Konjskega Špika na eni ter osamljenim, rjavo rumenkastim, v Kot, zaprto dolino, na daleč vidnim stolpom (2079 m, višini sta povzeti po karti Istituto Geografico Militare, 1 : 25 000, list Pontebba, l. 1962). Naju dva s Stankom je tudi tistikrat mikala prav ta tesna, nizka, znerok in nerodna škrbina, ki sva jo s prejšnjih tur poznala, ko smo z Dolharjem svoja pota v Mokrin skozi Kot ubirali v strmino. Saj bi jo bili sicer zdaj s Pierijem lahko obšli, ker krajši in lažji je s Konjskega Špika sestop naravnost v Rudnik, ko smo že bili namenjeni na Lónice.

Ob krajih planote smo tedaj iskali prehodna vratca, pač s težavo, ker po ondotnih gorah bi človek zaman iskal zalisanih steza, in tako se je sam Pieri nerodno motal po odljudni vršini, tudi njemu ni šlo gladko, trudoma je prehoda iskal po razritem skalnatem svetu. Pa je rahel veter meglo razkadil, potem smo se kmalu izmotali iz skrbilive zadrege.

Z vratca smo po avstrijski strani navzdol podršli skozi dokaj nevšečen žleb. Niže spodaj je smer kazala čez strme skale in plati v severovzhodno stran, vse okolje je sila zani-

mivo, v prijetni plezi smo srečno pristali v naši škrbini, ki čezno teče italijansko-avstrijska meja. Nisem mogel zvedeti njenega imena, po teh koteh se krajevna imena posebno v pisanju menjavajo in spreminjajo, toda kaj, ko so le redki, ki se izgublajo v to edinstveno, samotno, čeprav zelo romantično prehodišče. Tod čez ni moči gnati ne konja ne krave, zakaj skozi tisto luknjo, bodi po označbi škrbina, prédol ali karkoli, tamkaj čez vede iz Kota Korita komaj zaznavna, kot kaže le od turistov in kakšnega tihotapca uporabljana kozja steza. Zvrh Kota se v škrbino med strmo vstromljenimi pečevitimi stranmi navzgor vleče temen in moker žleb, poln razmetanih skal in nestanovitnega kamenja vseh oblik in velikosti. Človeku ni posebno lahko hoditi ondod skozi. Trbiški dohtar je nekoč vzel psa s sabo, veliko žival, in pametno, kot jo je hvalil. Pes je obupno cvilil, ko ga je moral gospodar z rokama pehati v strmino preko kamnov in skal. Še na eno tako turo ga je kasneje peljal, toda zdaj je žival tudi pasja zvestoba minila, pes ni imel posebnega smisla za take podvige in je dohtarju kratko malo ušel.

Malo smo tedaj posedeli v tisti nenavadni škrbini. Navdajal nas je čar svojevrstnega, tako zelo tujega okolja. Za hrbtom smo imeli hladno steno Konjskega Špika, pred nami se je strmo dvigala v sinje višave ogromna, veličastnemu gradu podobna grmada Velikega Koritnika, najvišjega vrhunca vzhodnih Karnijskih Alp.¹ Svetlo se je na sever bleščala prostrana, zelena planina Rudnik. Njen lastnik si je enega od stanov priredil za prikupno gostišče, ki nudi poleti številnim letoviščarjem od ziljskih krajev in planincem, ki so namenjeni v gore mejnice, okrepčila in prenočišče. Tudi sosedni planini Drópoljka na zapadni ter Zelenica na vzhodni strani premoreta vsaka svoj hotelček, kakor je sploh na avstrijski strani Karnijskih Alp precej planinskih koč in zavetišč za turiste, ko jih pa na italijanski strani občutno primanjkuje. Je pa svet, koder je nagnjen na ziljsko stran, bolj sončen, bolj idiličen, a na furlansko bolj divji, bolj samotnen, vendar bolj zanimiv. Le po Ziljski dolini so letoviški kraji kolikor toliko utrjenega

glasu, zato je ondod poleti turistovski promet precej živahen.

Ko smo si duše privezali, bi se bila midva s Stankom odžejala na vodici, ki je curljala samo dva koraka vstran v steni Konjskega Špika. Pieri pa je naju zadržal, češ da ve za boljšo in bolj zdravo vodo. Popeljal naju je po avstrijski plati nekoliko navzdol. Da so dobre vode v črnih izvirkih, naju je podučeval, bele vode niso tako prijetnega okusa. Ustavili smo se kraj mičnega vročka, preprosta deska je stala tam za pripravno počivalo, kristalno čista vodica je vrvrala iz zeleno poraščene zemlje. Tista zelenina je bila kreša,² po Pierijevem poduku sem je za ščepec vzel med zobe in srebnil požirek vode. Prav zares, ko da bi pil pivo, celo še kaj boljšega kakor pivo. Tista zel je grenkasto aromatična, ostrega okusa, voda po nji pa blažilno osvežujoča, prijetno odžejajoča pijača. Pošteno smo se je načrepali. Pieri je nama pripovedoval še o drugih takih zeliščih, zapomnil sem si divji majaron, ki ga je imenoval »majaron sclaf«, slovenski majaron. Kasneje sem na svojih gorskih pohodih rad stikal za črnimi studenci. Tako sem enega dobil v Studeni Dragi nad Tabljem, Furlani so mu ohranili staro slovensko ime, pravijo mu cernavoda. Nepozaben mi je ostal ljubki virček Tam pri Starem v Reziji, pa studenček pod Škrbino, redka vodica na dolgi, često hudo vroči poti po Bohinjskih Spodnjih gorah, od Bogatina do Črne prsti.

Od studenca je že bila videti lepa steza, ki pripelje na Lónice iz Ziljske doline in z Mokrin. Tja na stezo smo prestopili in po nji kmalu dospeli v »sedlo Rudnik«, kakor se tu pa tam piše udoben gorski prehod v razvodju med Ziljo in Tabejskim potokom — Pontebano (Črno — Jadransko morje). Je ozek, nizek, gruščnat, z redko in slabo travo poraščen grebenček, ki veže po avstrijsko-italijanski meji mogočni gmoti Konjskega Špika in Velikega Koritnika, v Koritnikih najvišjih in najlepših gora. Po starem je zanj veljala višina 1996 m, kasnejši zemljevidi so pisali

² Vodna kreša, bobovec, bobovnik, bobovnjak, nem. Brunnenkresse, ital. crescione, nasturtium officinale. G. Marinelli navaja (»Guida del Canal del Ferro o Valle del Fella (Tagliamento«, Udine, Società Alpina Friulana, 1894, str. 62) nasturtium sylvestre z domačimi (furlanskimi) nazivi: cresson, frissó, sgrisuló di aghe, rúcule di aghe (vodna rúkulja po naše), picurvin (divja kreša, ranunculus repens). Dr. Karol Štrekelj piše v Letopisu Matice Slovenske 1896, str. 161: »punkrez, iz nem. Brunnenkresse, nasturtium aquaticum, koji vu zdenčine raste«.

¹ Veliki Koritnik, 2279 m, ital.-furl. Creta di Aip. Dokler je bila gora vsa v Avstriji, so pisali Trokofl, po nemškem Trogkofel. Velikanski razgled. Gora je floristično izredno zanimiva, za geologa pa predstavlja po gotovih posebnostih evropski unik. Giov. Marinelli — M. Gortani, n. m., str. 445—446; E. Castiglioni, n. m., str. 336; »Der Hochtourist in den Ostalpen«, VIII, str. 113.

1962 m, novejši 1945 m, prej omenjena karta I. G. M. iz l. 1962 pa postavlja 1942 m. Po nemško se sedlo imenuje Rudnik — Sattel. Italijani so ga večidel imenovali Sella di Rudnik ali raje Rudinic, dokler je bilo vse ozemlje avstrijsko. Zdaj dosledno rabijo furlansko ime: Sella di Aip. Po vsej podobi pa tudi dolinci, ko se je ondod še slovensko govorilo, niso rekali »sedlo« onemu vrhu med Velikim Koritnikom in Konjskim Špikom. Težko je verjetno, da bi bili govorili: »bil sem v sedlu (ali na sedlu) Rudnik«. Še dandanašnji se v ponemčenih krajih ob Zilji za tisti préval čuje naziv Troghöhe.³ Torej Vrh Korita ali Vrh Korit. S tega vrha visi namreč svet na zahod položno v značilno, od vseh strani zaprto, gložinski obliki korita.⁴

S prévala Vrh Korit smo sestopili na zahod, v Korita, italijanski Canale (ali Valle) di Aip, zelo svojevrstno gorsko okolje. Je to pravo korito, kajti voda se iz njega nima kam odtehati. Steza pelje navzdol na planino V Koritih, Casera di Aip, 1713 m, zelo poseben kraški svet. Obkrožajo ga gore Monte (ali Cima) di Val Dolce (Maldatschenberg, 1877 m) na italijanski, strma Cotasta glava (Zottachkopf, 2032 m)⁵ na avstrijski strani in pečeviti greben, ki jo veže na Veliki Koritnik v avstrijsko-italijanski meji. Živega bitja ni bilo nikjer, tedaj pa je Pieri z roko pokazal v modro nebo, koder je videl plahutati ne prav črna ptica. »Una kanja,« naju je opozoril.

¹ »Für den Rudniker Sattel hört man im Gailtal häufig den Ausdruck Trog-Höhe verwenden«, piše Georg Geyer: »Über die Hauptkette der Karnischen Alpen« v Zeitschrift des deu. u. öst. A. V. 1898, str. 287. Na avstr. specialki iz l. 1877 stoji »Rudniker Sattel« in nekoliko višje »Troghöhe« brez kotovske označbe. Po vsej podobi gre tu za isto- rečje: ime Troghöhe, kaže, bi moralo biti natiskano v oklepaju ob imenu Rudniker Sattel. Saj tale »Troghöhe« je videti na stari avstrijski specialki precej stran od Korit, ki so tam označena »Trog Bach«, ta »Troghöhe« je tule tako na samem zapisana, ne kaže nič izrazitega, nič posebnega, ni ne prehod ne planina ne voda, če bi ne pomenila vzpetino, ki ima po nekaterih zemljevidih koto 2004, po drugih 2008. A ne sme se pri vse tem pozabiti, da je nemški »Höhe« po naše »vrh« kot prevalski izraz.

(Cadore) läip pomenijo po našem korito za napanje živine, zlasti izžlebljeno deblo.

⁴ Da so govorili korita, v koritih, tedaj v množinskih oblikah, nato kaže tudi okolnost, da je v prvih svojih knjigah pisal tudi Giov. Marinelli Alps (korita) in ne aip (korito). »Guida del Canal del Ferro«, 1894, str. 213; »Guida della Carnia«, 1906, str. 132.

Omenil bi tu, da diskutirajo Italijani in Nemci med sabo, kateri je bil prej, ali furlanski aip ali nemški Trog. Italjani trdijo, da je Trog zgolj prevod iz furlanskega aip, Nemci pa narobe, prej je bil Trog, šele iz njega je nastal aip. (Giov. Marinelli-Michele Gortani: »Guida della Carnia e del Canal del Ferro«, str. 442, 445; E. Castiglioni: »Alpi Carniche«, str. 336; Oesterr. Alpenzeitung, 1894, str. 298—300; Zeitschrift des deu. u. österr. A. V., 1898, str. 288).

Začudil sem se, ker kanja (la cagna) je v italijanščini psica. Pa je bila tukaj le ptica, ki je na vitez leno krožila nad nami, prava kanja, ital. poiana, lat. buteo vulgaris. Toda česa je ptič iskal v takšnih višinah, v tem odljudnem, hudo nenavadnem okolju. Tod ni mogel dobiti svoje piče, tam gori ni ne žuželk ne kuščarjev in ne miši, ki ga redijo in mu gredo bolj ko vse drugo v slast. Ali se je le selil s furlanske na ziljsko stran? Spomnil sem se veverice, ki sem jo bil videl v pozni jeseni brzeti skoz Rateški žleb v strmino, že precej visoko gori. Kam jo je gnalo? Kam neki, če ne na jug, v bogato trentarsko bukovje. Drugačno selitev si je miš izbrala, ki je na vrhu Škrlatice prav nerodno skakljala okoli. Dala se je znesti na imenitni vršac v nahrbtniku planinca iz naše družbe. Noč pa smo bili prebili v Krnici. Ko smo naprej govorili o živalih, sem od Pierija izvedel, da pravijo ponekod na Furlanskem kači madrác (modrás) in drugod modrás močeradu.⁶

Planina V Koritih, ki leži v dnu dolgega korita, je bila do prve svetovne vojne v Avstriji, je pa oddavnej last možačke občine (Moggio). Zdaj je bila še prazna in tiha, šele čez kake tri tedne bodo prignali ali pripeljali iz daljnega Možaca. S planine nas vede steza spet navzgor, človek ne ve, v katero stran bi se oziral, ker svet postaja čedalje bolj romantičen in bolj zanimiv, sproti se nam menjavajo nepopisne scenerije. Kmalu smo ven iz

Mi pa vemo, da je prvo bilo Korito, pred vsemi drugimi so bila Korita. Potemtakem ni važno, kdo od onih dveh je komu prednjačil, če trogu aip ali aipu trog.

⁵ Cotast (kaže, da je beseda nemškega izvora) pomeni raztrgan, razdrapan, označba, ki za to goro docela odgovarja. Med Koritnico in Rabeljskim jezerom je Ruševa glava, 1512 m, nemško po Tumi Zottenkopf (»Imenoslovje«, str. 18). Po Lechnerjevem zemljevidu zapadnih Julijskih Alp sta na tistem področju dva različna vrhova: Ruševa glava 1512 m in Zottenkopf (Nemška glava) 1596 m. Čez vrh 1596 poteka naša meja z Italijo. Karta Istituto geografico Militare 1 : 25 000, list »Plezzo«, ga piše: Cima dei Mughli (Ruševa glava) 1596. Prav od ondod navaja S. Rutar (»Zgodovina Tolminskega«, str. 262) goro z imenom: Cota (Zottenkogel), 1582 m. Drug Zottenkopf je v Remšendolskih gorah.

⁶ Tudi v istrskem ter prav tako v tržaškem ital. narečju je kača madrasso, čeprav se že izgublja beseda madrasso iz tržaškega narečnega jezika, kakor piše Gianni Pinguentini: »Dizionario del dialetto triestino«, Trst, zal. Eugenio Borsatti, 1954, str. 124. Raci pravijo istrski Italijani raza, Furlani raze. Pljuča, zlasti jedilna, so pri obojnih pljuča, pišejo jih seveda plucia. Sliva je cespa v Trstu in cespla v Furlaniji, gubane so naše goriške gubаницe tukaj in tam, vrhnje ali smetana je pri starih Tržčanih smetena, v Furlaniji nekod smetana, z naglasom, kakor ga ima beseda pri goriških Slovencih. Na Furlanskem boš slišal tudi besedo kolač (colách), pa še na druge take in podobne stvarce bi bilo mogoče spomniti se, a tu ni mesta za takšno razpravljanje. (Sicer gl. tudi dr. Petar Skok v knjigi »Oko Trsta«, Beograd, Izdavački zavod Jugoslavije, 1945, str. 165 i. sl.)

korita, v nekakšnem sedelcu, 1795 m. V širokem loku obhodimo kotlino in že smo na zelenih tratah planine Casera di Val Dolce, po nemško Maldatschen Alm, 1696 m. Ta velika planina je bila do prve svetovne vojne v Avstriji, je pa že od nekaj last občine Arta.⁷ Zdi se mi omembe vredna naslednja okolnost. Giov. Marinelli je l. 1881 še pisal: »Maldatschen (Val Dolce)«⁸. A kmalu po vojni je prav pod njegovim imenom s pomočjo prof. Gortanija izšla nova izdaja že večkrat navedene knjige o Karniji, tu se pa avtor hudo usaja nad Avstrijci, češ da so za Val Dolce spočetka pisali Waldatschen in še zdaj pišejo Maldatschen, obenem pa ne prizanaša z ostro grajo tistim italijanskim kartografom, ki so se po avstrijskem kopitu za planino Casera Val Dolce lotili pisati Casera Maldazze. Na Avstrijce stresa še jezo zato, ker pišejo Kordin namesto Cordin⁹, ne vedoč ne ti ne oni, da je Monte Cordin ali Kordin, 1840 m, stari slovenski Straniški vrh, ki so mu bile ime dale Stranje, danes — žal — le še Stranig, vendar še zmerom čedna, prikupna vasica na Zilji. Pod Straniškim vrhom je dvoje planin, obe se pišeta Kordin ali Cordin. Vrh in planini, vse je bilo v Avstriji do prve svetovne vojne. Zdaj gre čez Straniški vrh avstrijsko-italijanska meja, v Avstriji je ostala Kleine Kordin Alm, 1623 m, medtem ko je planina Casera Cordin Grande, 1691 m, prišla pod Italijo.

Z lepe planine Val Dolce je šla steza v okljukih navzdol in od tod smo zagledali veliko belo poslopje s težkimi modrimi naoknicami, novo financarsko kasarno, kjer bova s Stanekom, tako je naju Pieri vso dolgo pot tolažil, lahko prenočila. Ko je Kugy pred več ko pol stoletja ondod delal svoje znamenite ture, še ni bilo te hiše. Moral je s svojimi spremljevalci, pa še v zimskih prilikah, noč prebiti Na Lónicah v globoko zasneženi bajti,

⁷ Zaradi tega mesteca, že dokaj znanega letoviškega kraja, ki leži nad Tumečem v dolini But — Flum, gl. PV 1961, str. 487, zlasti tamkaj podčrtano opombo 6). Občina Arta ima 9 planin, kar štiri so tu gori na ozemlju, ki je o njem beseda: Casera di Val Dolce, Casera Valbertät, Cordin in pa Lanza. So pač daleč, te štiri planine, od domačega kraja. Val Dolce je ital. ime, pomeni sladka dolina. Furlanski naziv mi je ušel iz spomina, ako ni val dolca. Sladak, sladka = furl. dolc in dols, dolca in dolsa, izg.: dolč, dolča. Njihov pregovor pravi: *Quanche si à amar in bocie, no si spude dolc*. (Po naše: Kadar imaš grenko v ustih, ne boš sladkega pljuval.)

⁸ Cronaca della Società Alpina Friulana, I — 1881, str. 130.

⁹ Giov. Marinelli — Michele Gortani: »Guida della Carnia e del Canal del Ferro«, 1924—25, str. 442.

o čemer nam v svoji veliki knjigi z živo besedo pripoveduje.¹⁰

Na ravnem smo še prestopili potok, enega od izvirkov reke Pontebane, in skozi gozdiček kmalu prispeli v gorski prehod Passo del Casòn di Lanza, ali Sella di Lanza, nemški Lanzenpass, 1567 m, prekrasen planinski svet med goro Zermulo in Velikim Koritnikom, z nepopisnimi razgledi v bližnje Koritnike, visoke in nizke.

¹⁰ »Aus dem Leben eines Bergsteigers«, 1925, str. 205.

L. Stanek

VRAČAŠ SE

*Nekje si doma.
In vedno znova
se od nekod vračaš.
Z goré prihajaš
s tulom,
zvrhanim cvetnih vonjav,
z velike obale
prinašaš
polne nozdrvi slanih daljav,
vračaš se,
v srcu prah tujih mest.
Vračaš se
iz podzemlja niča
in z veselja velikih cest.
V tebi se vrača
Odisej in Orfej in Dante.*

*Na skali si pustil
minljivo sled
stopinj in dlani,
rosne trave
za teboj izravnavajo
svoje glave,
sonce izgledi
tvoj sleherni val.
Nič ne ostane za teboj,
ko se vračaš.*

*Vračaš se
v pesem jeseni,
vračaš se,
kjer je večer.
Vračaš se
iz pregnanstva praznin
v bivanje jaza,
v zibel in gnezdo ljubezni,
na zgnavlje domače grude
ali pred vrata metroja
polagaš utrujene ude,
svoje sanje napajaš
s podobami blodnih poti
in iskanj.
Nekje si doma.
Nekje počiješ.
Najbolj v sebi.*

Da prej pridejo snegovi,
preden se razprede mraz... (Murn)

Foto J. Dolničar

Montblanška srečanja

Vanč Potrč

Pet mož, pet alpinistov se je odločilo, da uresniči svoje davne želje, da se povzpne na najvišjo goro Evrope — Mont Blanc. Dva od petorice sta že vedela, kako se streže štiritisočakom. Premagala sta že Matterhorn, bila sta poročena in starejša od ostalih treh. To sta bila Dušan in Vili. Ostali trije smo bili le neizkušeni pomagači tega velikopoteznega načrta.

Možje so se odločili in ker so bili vsi pristni Štajerci, dva pa še Pohorca povrhu, ni bilo nobenega dvoma, da bi ne šli. Po vseh mogočih kanalih so zbrali četrto milijona dinarčkov, nakupili hrano, tobak ter si sposodili orodje za težko delo v višinah ter se poslovili od žena in zaročenk.

Preko Milana nas je vlak popeljal v pravično dolino Aosto. Dolino prepolno srednjeveških gradov, okrog katerih so se na terasah razprostirali vinogradi. Prav do Courmayeurja nas je pripeljal avtobus, mi pa smo želeli naprej v Entrèves, vasico nad Courmayeurjem. Nastal je skoraj nerešljiv problem, kako spraviti vso težko prtljago na drugi konec izredno dolgega mesta, kjer bi stopili na drugi avtobus. Dušan, ki se je ob prekljnjanju carinikov naučil že nekaj italijanščine, je v hipu organiziral poulično otročad, ki je vso opremo zbasala na nekakšno cizo, ter jo z vikom in krikom popeljala čez mesto. Mi pa smo stopali zadaj z rokami v žepu, kot se pač spodobi za elito iz inozemstva. Kmalu smo ugotovili, da vozita na tej relaciji dva avtobusa le zato, da več zaslužijo. Dvojno prekladanje pomeni obakrat plačati prtljago. Skratka, bili smo v vrtincu moderne turizma. Kot sem kasneje spoznal, je stala vožnja na drugem avtobusu 80 lir, plačal pa sem jih kar 500. Sprevodnik mi enostavno ni vrnil drobiža, ker nisem na njegov »grazie« nič reagiral. Imel me je za velikodušnega tujca.

Iz Entrèvesa smo jo mahnili kar peš navzgor ob strugi ledeniške rečice Dore. Njena voda je padala v slapovih čez mogočne granitne skale. Za hip se mi je zazdelo, kot da sem doma nekje sredi pohorske globače Lobnice. Le da tukaj ni bilo tistih temno zelenih jelk, ampak so jo iz obeh bregov kitili visoki macesni.

Dušan, ki je šel kot izvidnik brez prtljage naprej, je kmalu odkril za tabor primerno travnato jaso, na kateri so bili ostanki nekdanjega ognjišča. Postavili smo svoje tri šotore. Eden je bil določen za opremo, ostala dva pa za spanje in kvartanje, če bi kaj preveč deževalo. Iz taborišča smo imeli čudovit pogled na 8 km dolgi greben Peutérey, ki se konča prav v vrhu Montblanca.

Prva večerja na prostem pod mogočnim okriljem Montblanca bi nam lepo teknila, če ne bi ob ognjišču opazili sledove strašnega pokola »Lazarjeve družine«. Nebroj praznih polževih hišic nam je dal slutiti izredno bližino Francije. Ni bilo več nobenega dvoma, pred nami so taborili francoski sladokusci!

Krave okrog šotorov so se že precej napasle, pa vendar še ni bil poldan, ko smo se naslednji dan zbudili. Preostanek dneva smo določili za kovanje plezalnih načrtov ter za ogled neposredne okolice.

Pozno popoldan je zagrmelo, vliła se je ploha, tam zgoraj na grebenih Montblanca pa so se razdivjali snežni viharji. Mi pa smo se odločili, da gremo naslednji dan v masiv — računali smo, da bo po nevihti skoraj gotovo lepo vreme. Krenili smo k žičnici v Entrèves, čas je v teh krajih denar in mi smo ga imeli že tako skoraj premalo. Nismo si mogli privoščiti, da bi šli lepo peš počasi proti vrhu. Samo do koč Torino, ki je na višini 3322 m, bi porabili ves dan, vreme pa bi se med tem že lahko spremenilo.

Ob majhni kramariji pri spodnji postaji žičnice si je Dušan kupil velik snežnobel klubuk z izredno širokimi krajci. Z njim se je neverjetno polepšal in čeprav nas je prepričeval, da ga rabi le proti sončni pripeki, nam je pogled na tako našemljenega Dušana vzbudil zavisten občutek in prijel se ga je vzdavek »doktor«! Ljudje, ki so stali v vrsti pred blagajno, so se vse pogosteje ozirali na doktorja. Bili smo takorekoč v centru pozornosti. Zadevo je bilo potrebno nekako izkoristiti v naš prid. Doktor vendar pomeni nekaj v teh krajih, ko so gorske nesreče takorekoč na dnevnem redu. Suha statistika trdi, da terja montblanški masiv skoraj vsako leto okrog 50 smrtnih žrtev, da o invalidih ne govorimo. Dali smo doktorju svoje osebne izkaznice, on pa je izstopil iz vrste in šel naprej k okencu ter zinil dve denarja vredni besedi: »Guido sloveno«! (slovenski vodnik). Jasno, bili smo za Italijane tuji gorski vodniki in kot takim nam je pripadal 50 % popust na žičnici. Plačati 3500 ali pa samo 1750 lir je vendar občutna razlika. Mlada blagajničarka je zrla s svojimi velikimi očmi v »doktorja«, ta pa ji je molel v roke osebne izkaznice ter ponavljal kakor trmasti otrok: »Si — guido sloveno! (Da, slovenski vodnik). Črkovala je počasi: Osebna izkaznica, verjetno ni prav razumela. Sicer pa, če je »doktor«, je vendar pošten. Končno mu je dala pet polovičnih kart do koč Torino, in pet pravkar na novo pečenih vodnikov iz alpske deželice izpod očaka Triglava je skromno stopilo v gondole ter se pomešalo z običajno turistično rajo. Pogovarjali smo se na glas slovensko in našel se je nekdo med turisti, ki se je šel z drugimi stavit, da smo na vsak način Rusi. In tako se je skupina petih takozvanih »Rusov-Slovenov« počasi pricijazila do koč Torino. Cene so bile astronomske. Kg kruha, ki je stal še v dolini okrog 100 lir, je tu skočil na 800 lir. Jadrno smo jo ucvrli naprej v svet

večnega ledu in snega. Navezali smo si dereze, natakneli očala, poprijeli cepine, ter še isti dan zavzeli »skrajno nepristopen« vrh de Toule (3375 m).

Samo tisti, ki je že sam občutil slasten opoj svojega prvega tritisočaka, lahko doume, kaj se je takrat dogajalo v srcih nas »treh mladih« (v Lojzetovem, Janezovem in mojem)! Še enkrat višje, pa še nekaj sto metrov zraven, pa bi bili tam, kjer so bili naši »Tri-sulci«, smo računali na vrhu ter si krepko segli v roke. Pha! kaj pa je to, smo govorili. Še nekaj takšnega pa bomo več kot prezreli za novo odpravo v Himalajo...

Vreme se je nenadoma poslabšalo, Mont Blanc so zagnili oblaki, mi pa smo počasi sestopali navzdol proti koči Torino. Okrog kočje je snežilo. Oskrbnik nas je drugo jutro presenetil z žalostno novico, da je prejšnji dan, ko smo sestopali iz de Toulou Brena zopet terjala dve mladi življenji. Napol melanholično razpoloženi smo se v dežju drsali navzdol po ledenikih, ko je teh zmanjkalo, smo še nekoliko popešočili do šotorov. Tisti dan smo se sušili in nabirali težke kalorije za

*Cene Jok (SPD Gorica),
Karikatura spod Poldanovca na martinovanju na
Lokvah*

kralja evropskih vrhov — Mont Blanc, kate-rega se še vedno nismo odrekli.

Posledica skoraj nekoliko pretirane večerje so bile skrajno mučne sanje. Bil sem ena izmed zadnjih žrtev Mont Blanca in »doktor« je imel prav lep nagovor, ko so me devali v grob sredi pokopališča v Entrèvesu. Govoril je, da sem bil sicer mlad, toda poln obetov, bilo je tudi govora o moji kandidaturi za v Himalajo. Kar me krepka brca preseli v kruto realnost! Bil je naš Doktor. »Vstani lenoba, zunaj je že sonce in prav lep dan!« je zatulil v mene. Še preden smo pospravili, kar nam je smazil, nam je odločno zapovedal, da moramo še ta dan priti do sedla Col du Midi (3544 m). Pustili smo nepomito posodo ter se odpeljali z žičnico do kočje Torino. Tu smo ugotovili, da nam pravzaprav manjka nekaj bistveno važne opreme, ki bi jo rabili, če bi kjerkoli bili prisiljeni prenočiti na prostem snegu. No, nazaj nismo šli, ker ni bilo več časa, zanesli smo se na svoje izredno odporne in s kalorijami prenasočene organizme ter krenili na naporno pot čez ledenika du Géant ter la Vallée Blanche ter še tisti večer tudi resnično prišli na sedlo Midi. Naš cilj je bil, da še naslednji dan prečimo grebene in vrhove: Mont Blanc du Tacul (4249 m) Mont Blanc Maudit (4468) in pridemo na glavni vrh Mont Blanc (4810 m). Na sedlu je bil observatorij in na njem smo računali na sol dno prenočišče. Oglasili smo se pri meteorologu, mlademu od sonca zagorelem Francozu. Nekdo izmed »dveh velikih« ga je tukaj pošteno polomil. Prošnjo za prenočišče je izrekel v nemškem jeziku. Sicer doslej prijazen meteorolog je hladno odgovoril, da bi se za 20 000 frankov že dalo nekako prenočiti. Hipoma smo pogruntali, da Nemce izredno visoko ceni, verjetno so ga vezali nanje kakšni osebni spomini, kajti navadno se plača za tako prenočišče okrog 300 frankov. Ta »velika« sta se v hipu ovedela svoje generalne napake, v nemščini sta mu zopet pojasnila, da smo pravzaprav Jugoslovani, pa kaj, beseda je bila že dana! No, meteorolog, nas je kljub temu povabil v kočjo, nam dal vode ter razkazal nekatere zanimive inštrumente. Bili smo že na lepi poti, da postanemo prav dobri prijatelji, ko so prišli spet neki, tokrat verjetno pravi Nemci, že od daleč se je namreč slišala nemška govorica. Za meteorologa je bilo to za tisti dan skoraj preveč, zginil je v eno svojih delovnih sob kot polžek v svojo hišico. Mi pa smo se odločili, da gremo pre-

nočit v »ropotarnico« nad observatorijem, tako smo namreč krstili barako brez oken in vrat, nekako do polovice zametana s snegom.

Ta »velika dva«, ki sta imela za seboj že trde izkušnje z Matterhornom, sta se odločila, da zavzameta Mont Blanc iz francoske, sicer nekoliko lažje smeri, a po njunem mnenju precej bolj zanimiva. Odšla sta na bližnji 3843 m visoki vrh Aig. du Midi ter se z njega popeljala navzdol na ledenik des Bossons, čez katerega sta prečila proti koči Mulets (3051 m). Zahajajoče sonce je oblilo Walkerjev steber z ognjenim žarom, nad Francijo pa se je umirilo morje ovčastih oblakov, ko se je trojica odločila za počitek. Mraz je pritisnil, čim je zginilo sonce za obzorje in šele takrat smo se popolnoma ovedeli dejstva, da smo spalne vreče pozabili v dolini. Takrat se je Lojz spomnil, da je nekje že bral, kako so ljudje v nam podobni situaciji že čisto resno zmrznili, oziroma da jim je zmrznila tudi »volja«. Tista znamenita, močna alpinistična volja! Iz te Lojzove trditve se je razvila med nami živahna napol filozofska debata. Da bi si voljo očuvali, smo se odločili, da to noč sploh ne zatisnemo očesa. Da bi čas hitreje minil, smo začeli s kuhanjem čajev, pripovedovali smo si stare zgodbe ter se po malem pripravljali na težko turo. Z nami so bili v tej »ropotarnici« tudi tisti Nemci, ki so jo kar za nami primahal iz observatorija, po vsej verjetnosti se tudi oni niso mogli nikakor pogoditi za pravo ceno prenočišča. Tukaj pri nas so poskusili v svojih udobnih spalnih vrečah nekoliko zaspali, pa kaj, ko smo se mi tako bali »hladne smrti«. V meni je bila ena sama kruta misel: »Mirovati, to se pravi mrtev biti!« Nemci pa so si medtem že skuhalo svoj nestle café, ga bliskovito popili, si prav tako hitro navezali dereze tipa »Grivel« in že jih ni bilo več v bajti. Mislim, da nam je zadnji iz njihove grupe celo nekam žalostno pomahal. Končno so bile tudi naše dereze nared. Pohiteli smo za nemškimi alpinisti, trdno odločeni, da jih dohitimo ter ohranimo tako za naše hribovske zanamce še vsaj droben delček časti in slave. Zunaj je bila čudovita noč. Še nikoli poprej v življenju nisem videl toliko lepih in tako velikih zvezd. Njihova fosforna svetloba se je zrcalila in odbijala od snežnih kristalov posutega pobočja de Tacula. In tam spodaj so utripale redke luči mesteca Chamonixa. Bili smo redke priče enkratne lepote. Pa še neke druge luči so bile — baterije nemških alpinistov. Zelo

majhne so bile, komaj vidne, ko smo izstopili iz kože, potem pa so postajale vse večje in večje, dokler niso na vrhu de Tacul v prvi svetlobi nastajajočega dne popolnoma ugasnile. Prva jutranja zora nas je obsijala, ko smo si podali roke. Prvi vrh smo skupno premagali in tudi tekma je bila končana. Prišli smo do spoznanja, da smo končno le vsi alpinisti. »Da!« je zavzdihnil eden nemških alpinistov, »tam v Drvarju smo naleteli na odpor, kakršnega nismo pričakovali. Takrat med tistim napadom se nam ni niti sanjalo, da bi lahko bil vaš Tito to, kar je danes. Pogum partizanske obrambe nas je resnično presepetil. Prav občudujemo vašo Jugoslavijo!« Ni bilo dvoma, bil je eden izmed množice padalcev, ki so bili takrat prepričani, da jim bo peklenski naklep uspel. Imel je bolesten smisel za militarizem, saj ni pozabil nanj v tej soseščini gorskih velikanov.

Iz vrha du Tacul smo se spustili navzdol na col Maudit. Col Maudit je res pravo sedlo pod Mauditom. Tam veter menda nikoli ne odneha. Čevlji so nam zmrzovali, obrazi so nam ledenili. Morali smo si kričati, pa čeprav smo bili drug poleg drugega. Lojz je začutil skoraj neznosne bolečine v nogah — zmrzovale so mu, pa tudi Janeza in mene je jelo pošteno ščipati v nogah. Lojz bi si bil na vsak način rad sezul gojzerje, da bi videl, če še občuti prste na nogah. Z Janezom sva ga prepričala, da bi si jih potem verjetno nikoli več ne mogel obuti, kajti čevlji so bili trdi kot kamen. Morali smo naprej na greben proti vrhu Maudita, zopet 500 metrov navzgor na višino 4468 metrov, morali, pa četudi bi šli po samih rokah. Greben je predstavljal italijansko-francosko mejo.

Tam nekje na sredji grebena, kjer se je velika snežna opast položila v zavetrje proti Italiji, smo si pregledali svoje noge. Lojz je tolkel po njih s plezalnim kladivom, vendar jih skoraj ni čutil. To nas je zelo zaskrbelo, vendar je bila edina rešitev pot naprej, naprej na vrh Maudita. Šli smo navezani na vrvi, vendar pa nihče ni varoval. Če bi padel eden izmed trojice, bi šli vsi trije globoko v Francijo ali pa v Italijo, kamor bi pač tisti padel. Morali smo tvegati, kajti le tako smo lahko hitreje napredovali naprej. Nastopil je trenutek, ko je le čas lahko odločal o življenju ali smrti. Mont Maudit je bil pod nami opoldne, mi pa smo si takrat drugič segli v roke. Na vrhu smo srečali alpiniste, ki so prišli iz nam nasprotni strani iz vrha Mont Blanca. Tu so

bili tisti, ki so prespali na francoski strani in prišli na vrh Mont Blanca po normalni poti. Prav lahko so prišli od tam na vrh, toda sedaj jih je čakal nekoliko težji sestop na sedlo Midi, od koder smo prišli mi.

Le za kakih 200 metrov smo izgubili na višini, ko smo se spustili navzdol na sedlo Brenva, to je namreč na višini 4305 m. Toda tam smo se srečali s čistim, kot steklo gladkim ledom. Četudi nam čas in bolečine skoraj niso dopuščali, smo se bili prisiljeni počasi in previdno varovati, cepin se ni dal nikjer zasaditi v led, dereze pa so le šibko prijemale. Moram priznati, da so se naše avčinke izredno dobro obnesle.

In potem je bilo pred nami še zadnjih 500 metrov višine. Do višine 4500 metrov je še nekoliko šlo, čeravno smo mislili, da tega vzpona ne bo nikoli konec, toda od tam naprej so nastopile težave pri dihanju, zrak je postajal z vsakim metrom redkejši. Vse hitreje smo dihali in to nas je vse bolj utrujalo. Noge so postajale težke, kakor da bi bile obložene s svincem. Eden izmed trojice je nenadoma odvrigel nahrbtnik in se odločil za počitek. Počival je nekaj minut, ostala dva sta ga priganjala naprej. Vstal je, toda nahrbtnika ni mogel več pobrati. Odločil se je, da ga pusti Mont Blancu. Ostala dva sta mu pomagala in kljub temu so zadnjih 300 metrov počivali skoraj vsakih deset metrov. Ob štirih popoldan so srečno prispeli na najvišji vrh Evrope, 4810 metrov visoki Mont Blanc. Zmagalo je tovarništvo in trojica »malih« je s tistim trenutkom postala prav tako velika kot tista »dva«, ki sta jo uvedla v svet prelestnih višin. Na vrhu so si še poslednjič ta dan podali od cepinov utrujene roke — krepko so si jih stisnili.

Človeška narava je že taka, da sili k zvezdam.

Gotovo bo nekoč zmagala in jih dosegla.

REČANI so si ustanovili, kakor zdaj pišejo po italijanskih časopisih in revijah, svoj »Club Alpino Fiumano«. L. 1885 in l. 1902 so začeli izdajati svoje društveno glasilo »Liburnia«. Po prvi svetovni vojni, ko je Reka prišla pod Italijo, se je planinski klub vključil kot posebna sekcija (sezione) v vseitalijanski CAI. V času do druge svetovne vojne je reška sekcija zgradila 16 planinskih postojank, ki so zdaj ostale na jugoslovanskem ozemlju. Sekcija — Sezione di Fiume del CAI — ima zdaj svoj sedež v Carpenedu pri Benetkah in šteje po pisanih podatkih 429 članov.

Skupno

ležišče

(v štirih slikah).

(Variacije na novo temo)

Miran Marussig

I. slika. 23,30^h

Podstreha, tramovi, dve vrsti pogradov. V kotu petrolejka, smrdeča, zakajena, brez smisla za razsvetljavo.

Deveto ležišče (pri oknu)

prvem ležišču (pri vratih): Naj bo, tovariš, veste, ampak moj nahrbtnik je bil najprej tu. Prestavili ste ga! Če bi bila moški, bi se drugače pomenila!

Prvo ležišče: Kako? Jaz? Ne! Kvečjemu oskrbnik. Prosil sem ga, naj me namesti k vratom. Ponoči hodim ven — kajpak, moram. Razumete?

Peto ležišče: He, he, hec bo, nekoga žene. France, jopič čez glavo, če ne adijo naša plezarija!

Sedmo ležišče: Francka, pokrij se! Na odejo. Huh, kako smrdijo noge.

Prvo ležišče: Poginile so!

Dvanajsto ležišče: Natolcevanje. Njegove pa dišijo.

Trinajsto ležišče: Tovariš, odmaknite se! Želim spati sama.

Peto ležišče: Še to. France, dve jopi čez glavo. Ugasnite luč.

Trinajsto ležišče: Rekla sem tovariš — MIR!

Dvanajsto ležišče: Pardon, pardon. Zaspal sem, oprostite. V spanju počnem čudne stvari.

Prvo ležišče: V narkozi počno ljudje neumnosti. Plin je v zraku!

Sedmo ležišče: Če te zebe Francka, pojdi sem. Tako, vidiš — imava vsaj dve odeji.

Prvo ležišče: Privilegiranci. Eno odejo sem! Deveto ležišče ugasne luč.

Peto ležišče: France, slišiš?
Šesto ležišče: Slišim.
Peto ležišče: Odkod?
Šesto ležišče: Od dvanajstega. Prej pa tak
kraval. Tri jope čez glavo!
Peto ležišče: Stisni zobe. Še malo, pa bo
konec. Potem bodo zaspali.
Prvo ležišče: Ne bodo. Umrli bodo. Od
smradu. Hribi so zdravje! Lahko noč!
Peto ležišče: Lahko noč.
Šesto ležišče: Lahko noč.
Dvanajsto ležišče (s tresočim glasom):
Lahko noč.

II. slika. 24,30^h

Cop, cop, cop... po stopnicah. Potem BUM
(nekaj trdega ob les).
Moški glas: Madona... daj luč!
Ženski glas: Luč? Ni luči? Luč je v nahrbt-
niku. Na dnu. Si se udaril.
Moški glas: Jasno, z glavo ob tram.
Prvo ležišče (škodoželjno): Če je jasno,
potem si slep.
Ženski glas: Nesramnež! Tipaj. Oskrbnik
je dejal, da je še prostor.
Moški glas: Za menoj! Pazi na čevlje. Dvi-
gaj nogé. Če boš drsala, boš vse zme-
šala. Aha — prazno je. (Vrže nahrbtnik).
Peto ležišče: Au, France, kamen, padam!
Kamen!...
Šesto ležišče: Kakšen kamen, osel. Nahrbt-
nik je. Nekdo ga je treščil na glavo.
Moški glas: Oprostite, oprostite, tipal sem,
pa je bilo prazno.
Peto ležišče: Saj nisem denarnica! Pazite
vendar!
Prvo ležišče: Sanjal je, da pleza. Kam pa
si zabijal kline, poba, v tale smrad?
Deveto ležišče: Tu je prostor — za enega.
Za vas, gospa. Udobno je. Tovariš naj
leže tjakaj k oknu.
Moški glas: Ne, ne! Joža, sem! Pojdi sem!
Hvala tovariš za uslugo... lepa uslu-
ga (zase).
Deveto ležišče: Kaj, kaj? Oprostite, jaz sem
vendar ženska. Ste pa skrajno nevzgo-
jeni!
Prvo ležišče: Za gospo je puberteta mimo.
Mutirala je tik pred vojno.
Vsi v smeh. Konec spanja.
Deveto ležišče: Barabe!
Prvo ležišče: Planinci!

III. slika. 4,30^h

Podstrešna soba, na koncu zaroseno okno,
za oknom pravkar rojen dan.
Šesto ležišče: Janez, pet bo, vstat!
Peto ležišče: Ne, ne... mmmm... še
malo...
Šesto ležišče: Vstani! (odgrne sosedu
odejo).
Peto ležišče (vstane): Oh, presneto, kje so
moji čevlji? Zmešnjava, poglej, popolna
zmešnjava.
Šesto ležišče: Nahrbtnik, imaš nahrbtnik?
Nogavic pa ni!
Peto ležišče: Kam si jih vtaknil?
Šesto ležišče: Pod vzglavje.
Prvo ležišče: Pa si še živ? Sreča!
Peto ležišče: Kje pa je dvanajsto ležišče?
Šesto ležišče: Pri trinajstem.
Peto ležišče: Aha. Pa četrto?
Šesto ležišče: Pri tretjem.
Peto ležišče: O!
Prvo ležišče: Pa deveto?
Deveto ležišče: Tu, pri devetem, pa nikjer
drugje! Morala pa taka!
Prvo ležišče: Amoral! (Zavpije) Vstat!
Gori, gori!
Dvanajsto ležišče (Razburjeno): Gori? Kje
gori? (Vsi pokonci, splošna zmeda.)
Prvo ležišče: Na soncu, he, he, na soncu.
Ven! Gasit!
Planinci vstanejo, se oblečejo, obujejo.
Najdejo svoje nahrbtnike, čevlje, nogavice,
toaletni papir...

IV. slika. ob 5^h

Podstreha, tramovi, dve vrsti razmetanih
pogradov. Zunaj dan, pa kakšen!

Pozabljene obletnice

24. oktobra 1944 je okupator požgal vas Bočno
pri Gornjem gradu in Solčavo. Dva dni
kasneje se je razvila sovražna ofenziva tudi
na Pohorju.

3. novembra 1944 so Nemci izvedli iz Gorice
velik napad na Trnovsko planoto. Enote
33. divizije so se jim uspešno postavile v
bran.

9. novembra 1874 je opravil Hans Hauenschild
prvi zimski vzpon na Grintovec.

13. novembra 1954 se je vršil II. republiški
zbor slovenskih alpinistov (288 udeležencev)
v Logarski dolini.

Kdo naj skrbi za varnost smučarjev in turistov ob žičnicah?

dr. Andrej Robič

Gorski reševalci že dalj časa razpravljajo o tem, čigava naloga je pravzaprav reševanje in nudenje prve pomoči smučarjem, ki so se ponesrečili na smučiščih, kjer obstajajo žičnice. Do sedaj, ko število žičnic ni bilo veliko, je to še nekako šlo. Običajno smo se posluževali kadrov in opreme GRS Slovenije. V zadnjem času pa so postajali ti problemi

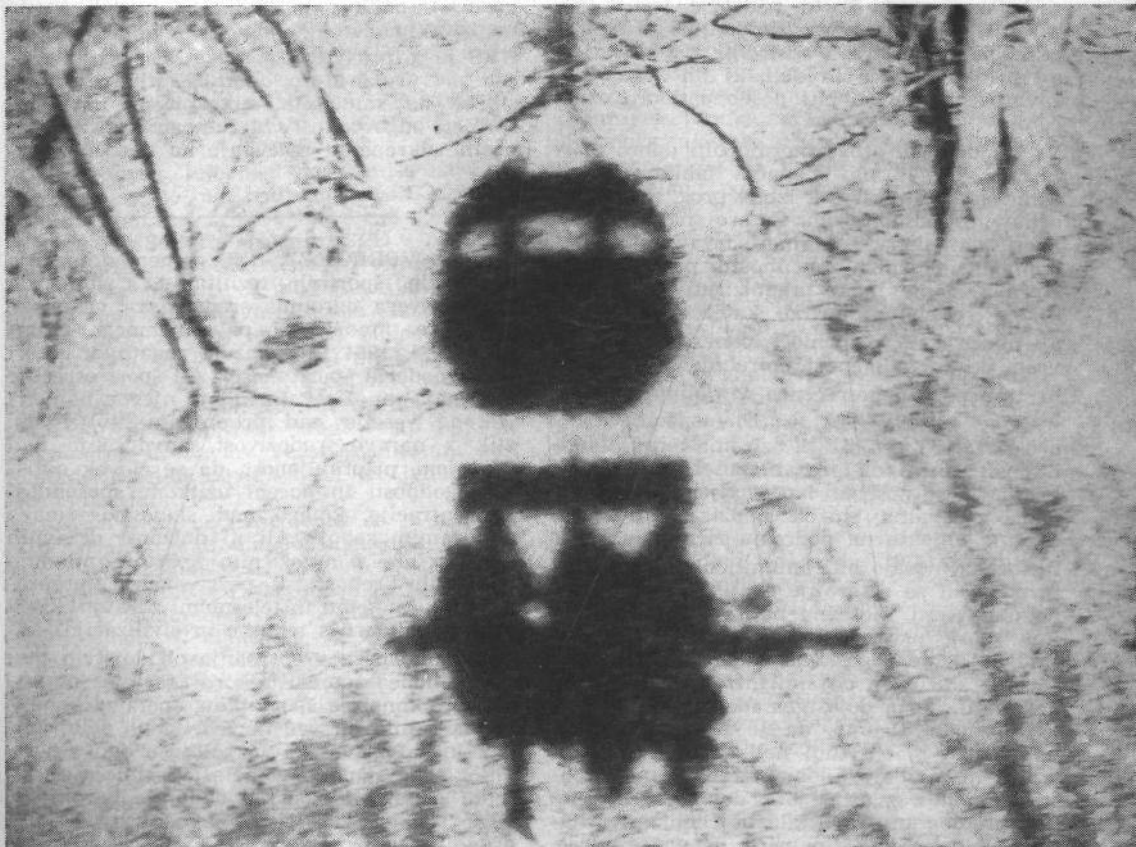
vse večji in večji, število smučarjev in seveda tudi število nesreč je postajalo vse večje in večje in tako začelo presegati mejo, ki jo GRS s prostovoljci še lahko učinkovito dosega. Znano je, da bo v letu 1964 dograjeno še nekaj večjih žičnic in da bo s tem seveda problem postal še večji. V zvezi s tem problemom je GRS Slovenije že lansko leto poslala predlog republiškem zdravstvenemu centru, kako naj bi se ta problem rešil. Do sedaj še nismo prejeli nobenega odgovora. Vsekakor mislimo, da je skrajni čas, da stvari postavimo na pravo mesto ter vse varnostne ukrepe in stroške, ki so z njimi v zvezi obravnavamo kot celotni del, oziroma sestavni neločljivi del celotne gradnje. To pomeni, da morajo iti stroški za varnostne ukrepe ter reševanje ponesrečencev v breme tistih, ki imajo predvsem od žičnice koristi. Tu pridejo v poštev predvsem lastniki žičnice, dalje lastniki turističnih objektov v okolici žičnice, ki imajo od tega prav tako koristi ter turistična organizacija...

Znano je, da imamo v bolnicah na razpolago zadostno število dobrih zdravnikov, ki znajo

*Kamor zdaj pogled upre
podoba se pokaže bajna ... (Lermontov)*

*Srečanje dveh »vozil« na vertikalni
prometni napravi na Krvavcu.*

Foto Lado Eleršek

pravilno oskrbeti ponesrečenca. Nedavno je bil tudi kongres mednarodnega združenja smučarskih traumatologov, kjer se je obširno razpravljalo o tem, kako, oziroma katere metode so najboljše za zdravljenje poškodb, ki nastanejo pri smučanju — tega kongresa so se udeležili tudi naši zdravniki. Vendar, to je samo ena stran medalje. Druga, prav tako važna stvar pa je, kako spraviti ponesrečenca čimprej, čim udobneje in čim varneje v roke zdravnika. Za to službo se prav tako zahteva dobro sodobno opremo in dobro izvežbane reševalce. Pogostoma je prav od načina kako je bila nudena prva pomoč in kakšen je bil transport, odvisna nadaljna usoda ponesrečenca. Vsak tak ponesrečenec pa ni tako zelo poškodovan, da bi mu bil nujno potreben prevoz z rešilnim avtomobilom v bolj ali manj oddaljeno bolnico. Marsikaterega takega ponesrečenca bi lahko dokončno obdelal že lokalni zdravnik. Na drugi strani pa so tudi taki ponesrečenci, kjer je nujna čimprejšnja zdravniška intervencija. Tudi v tem primeru bo moral pomagati lokalni zdravnik. Zatorej bo treba tudi lokalno zdravstveno službo okrepiti.

Sedaj pa si oglejmo kaj pravzaprav spada k varnostnim ukrepom na smučiščih. Predvsem bo treba zaščititi smučarja pred snežnimi plazovi. Ne zadostuje, da se enostavno napiše, da na tem in tem predelu obstaja nevarnost za plaz, ampak je to področje treba tudi zaščititi pred plazovom. Kolikor pa to ni mogoče, pa jih je treba odstreliti z miniranjem ali z minometalci. Predeli, ki jih ni mogoče zavarovati, morajo biti posebno dobro označeni.

Vse smučarske proge morajo biti dobro markirane, ker le na ta način lahko uspešno usmerjamo smučarje k izbiri prog, primernih njihovim sposobnostim. Zatorej morajo markacije dati podatke o smeri, težavnosti, spremembah in drugih značilnostih prog.

Uprava žičnic mora organizirati stalno poklicno reševalno službo, katere naloge so:

- a) nudenje prve pomoči ponesrečencem in vsem, ki so te pomoči potrebni;
- b) transport ponesrečenca v dolino do najbližjega zdravnika;
- c) reševalci morajo biti, oziroma morajo stalno patroljirati na progah, posebno na tistih krajih, ki so posebno izpostavljeni, seveda pa mora reševalna služba nadzirati tudi vse športne objekte na področju žičnice.

Reševalci morajo biti opremljeni s sodobnimi pripomočki za reševanje, ki jih je treba stalno obnavljati. Količina naprav in pripomočkov mora ustrezati obsegu nalog. Navedli smo že, da je pogostoma od učinkovitosti reševalne službe in od čim hitrejšega in udobnega transporta odvisna nadaljnja usoda ponesrečenca. Mislimo, da je prav, da se na tem mestu omeni tudi helikopter kot najhitrejši in najbolj udobno transportno sredstvo. S tem v zvezi je bilo danih že zelo veliko predlogov o tem, kdo naj helikopter nabavi, kdo naj ga finansira in navsezadnje,

komu bo na razpolago. Gotovo je, da GRS ne bo tista, ki bo helikopter nabavila ali pa vzdrževala. Helikopter je draga investicija in naj zaradi tega služi širšim namenom. V primeru potrebe pa naj bo na razpolago tudi gorskim reševalcem na smučiščih in drugod. Da bi bilo reševalcem omogočeno, da čimprej zvedo za nesreče in intervenirajo, morajo biti na smučiščih tudi ustrezna omrežja za zvezo. V ta namen se lahko poslužimo telefonov, ki naj bodo postavljeni na markantnih točkah vzdolž smučarskih prog. Za obveščanje v primeru posebnih zahtev pa mora imeti žičnica tudi UKV postajo, da lahko vsak trenutek pokliče okrepitev s postaje GRS. Poleg tega pa naj bi imela žičnica tudi zalogo raket.

Na kratko smo navedli, v čem obstajajo varnostni ukrepi, ki se jih uprave žičnice včasih tako branijo izvesti in financirati. Vsekakor bo treba to stvar urediti s posebnimi predpisi, ki bodo imeli zakonsko veljavo. Pravilno je tudi, da se vsi varnostni ukrepi in reševanje izvajajo pod nadzorstvom uprave žičnice, ki je seveda zato tudi odgovorna. GRS je pravočasno spoznala, da tej nalogi s sredstvi, ki so ji na razpolago, ne more biti kos. Zaradi tega je pravočasno opozorila, da je to treba urediti na način, kot smo ga predlagali. Prepričani smo, da bomo z dobro voljo ta problem rešili tako, da nam ne bo treba poslušati očitkov tistih, ki so utrpeli škodo na zdravju.

GRS je pripravljena pomagati po svojih močeh pri urejanju in organiziranju reševalne službe na smučiščih, nikakor pa ne more sprejeti odgovornosti za finansiranje, za varnostne ukrepe in reševanje na področju žičnic.

KONJA VPREČI ZA REP pomeni doseganje vrhunskih športnih rezultatov s tem, da država tvega ogromna sredstva za vrhunske športnike, množičnost pa zanemarljivo. Olimpiada v l. 1964 je pokazala zagato, v kateri se je moderni šport znašel. Ali šport osrečuje in vzgaja množice? In kaj je njegov namen? Ali ne veselje nad preprostim življenjem, stik z naravo, radoživost, navdušenje nad dejanjem, pripravljenost, da se človek odpo-ve lagodnosti in poceni užitek, sposobnost koncentracije, zmago nad slabostjo, zmago nad samim seboj? Ali ni dolžnost državnih vodstev, da z množičnim športom mladino vzgaja h kreposti, k požrtvovanju, preprostosti, duševnemu in telesnemu zdravju, ki ga ogroža standard s tehniko in civilizacijo?

Nedvomno pereča vprašanja ob dejstvih moderne dobe: športni rekordi rastejo, ne rastejo pa množice športnikov; šport za vrhunske športnike ni več razvedrilo po delu, ampak kruh, pravzaprav izpolnjuje dan. Športniki — ne samo nogometaši — imajo danes redni odmor, dopust. Ni čuda, če varuhi telesne vzgoje razmišljajo, kako bi športu dali drugo smer.

DRUŠTVENE NOVICE

ENO NAŠIH NAJSTAREJŠIH DRUŠTEV

(Ob 60-letnici PD Cerkno)

Lani je preteklo 60 let, odkar je bila ustanovljena podružnica SPD v Cerknem. Odbor PD Cerkno je sklenil, da proslavi ta pomembni jubilej na VII. posvetu primorskih PD, ki je bil določen za 27. september v Koči na Črnem vrhu nad Novaki.

Proslavo je otvoril cerkljanski moški zbor z Aljaževo pesmijo Oj Triglav. Sledil je govor, v katerem je tajnik PD Cerkno v glavnih obrisih podal zgodovino PD Cerkno od njegove ustanovitve do današnjih dni. Nato je govoril tov. Rado Lavrič, ki je v klenih besedah poudaril, da je tudi PD Cerkno, čeprav majhno, doprineslo svoj delež k rasti in uspehom današnje mogočne organizacije PZS. Nazadnje je spregovoril še tov. Bučer in izročil predsedniku Milanu Lahajnarju in tajniku Viktorju Jerebu odlikovanje, ki jima ga je podelil PSJ za dolgoletno uspešno delo. Proslava se je zaključila s planinskimi pesmimi. Vsi zastopniki primorskih PD so čestitali PD Cerkno, želeč mu v prihodnje še večjih uspehov.

PD Cerkno se šteje med najstarejša na Primorskem, saj je bila podružnica SPD Cerkno ustanovljena že leta 1904. Pred njo so obstajale samo še Soška podružnica SPD v Tolminu ter podružnici v Ajdovščini in v Idriji. Zanimanje za planinstvo med Cerkljani pa je seveda starejšega datuma, saj je bilo v Cerknem že pred ustanovitvijo podružnice SPD 11 planincev, ki so bili včlanjeni pri Soški podružnici SPD v Tolminu. Na ustanovnem občnem zboru, ki je bil 28. februarja 1904, so bili izvoljeni v upravni odbor Josip Rakovšček, načelnik, Vaclav Tušar, namestnik načelnika, Gabrijel Bevk, tajnik ter Ivan Drašček, blagajnik.

Na ustanovnem občnem zboru se je tudi že razpravljalo o področju podružnice, ki naj bi obsegalo Cerkljansko s Poreznom in Blegašem ter Baško dolino s Črno prstjo in sosednimi vrhovi. V ustanovnem letu je podružnica SPD Cerkno imela 57 članov.

V letih 1904 in 1905 so člani podružnice markirali vse važnejše poti, in sicer iz Cerkna na Porezen čez Poče in Labinje, iz Cerkna na Blegaš, iz Cerkna v Hudajužno ter iz Hudajužne čez Stržišče na Črno prst. Popravili so stezo na Vrhuljice in namestili kažipotne tablice. Zanimali so se tudi že za raziskovanje podzemeljskih jam. Trije člani, med njimi univ. štud. Peter Brelih, so bili dolo-

čeni, da raziščejo jamo v Ravnah. V maju 1905 je bil prvi skupinski izlet v Bohinj.

Na III. občnem zboru l. 1906 se je prvič govorilo o gradnji koče na Poreznu. Poročal je tajnik Franc Trček. Koča naj bi bila zidana iz kamenja, vezanega v cementno malto in krita z eternitom. Predvideni stroški bi znašali 2250 K. V tem letu je podružnica pripravila več skupinskih izletov, med drugimi tudi k otvoritvi planinske koče na Črni prsti. Sploh je bila dejavnost podružnice v tem letu največja v vsem času obstoja, saj se je uresničila njena največja želja — začela se je graditi koča na Poreznu. Ker je bilo vreme ugodno, je bila sredi septembra že dozidana in za silo pokrita. V tem letu so člani markirali še naslednje poti: Podbrdo—Porezen, Podbrdo—Črna prst, Nemški rut—Rodica in Podmelec—Rodica.

Koča na Poreznu je bila otvorena 11. avgusta 1907. Otvoritve se je udeležilo nad 1500 ljudi. Bila je lepa slovesnost, ki še danes živi v spominu starejših ljudi. Pri gradnji koče so se najbolj izkazali člani Franc Trček, Jernej Štravs, Peter Brelih, Vaclav Tušar, Leopold Pagon iz Cerkna ter Ivan Štravs iz Podbrda. Omeniti je tudi treba, da so vso notranjo opravilo za kočo znosili iz Cerkna na Porezen cerkljanski fantje. Koča je bila nato odprta obiskovalcem in oskrbovana vsako soboto popoldne in nedeljo. Ključki od koče so bili odani v Sv. Luciji, na Zalem logu, pri tržaški podružnici in pri osrednjem odboru SPD.

V letu 1908 so člani podružnice prvič napravili skupinsko turo na Triglav. Podružnica je tudi poslala zastopstvo k otvoritvi Frischaufovega doma na Okrešlju. Na novo so bile markirane poti Podbrdo—Petrovo brdo ter Cerkno—Pasice. V sotesko Pasice je bila tudi nadelana pot, in sicer do takozvanega Hrama, kjer je danes partizanska bolnica Franja. Pri tem je imel največ zaslug stud. tehn. Peter Brelih. Kočo na Poreznu je v tem letu obiskalo 200 planincev.

Leta 1909 se je pri podružnici ustanovil tudi odsek za tujski promet. Napravljen je bil seznam stanovanj in opis kraja. Na novo je bila markirana pot Podbrdo—Petrovo brdo—Porezen. Koča na Poreznu je bila oskrbovana tudi v zimskem času, a le ob sobotah in nedeljah. Pri koči je bil zgrajen nov vodnjak. Skupina članov se je udeležila otvoritve planinske koče v Koritnici in kmečke ohceti v Kranjski gori.

Na občnem zboru l. 1910 je bil na dnevnem redu tudi predlog, naj bi cerkljanska podružnica SPD sprožila akcijo za reorganizacijo osrednjega odbora SPD, da bi se tako dosegla večja samostojnost podružnic. Predlog je bil sprejet in sklenilo se je, da cerkljanska podružnica prevzame iniciativo za reorganizacijo SPD. Nadaljnjo akcijo je nato vodila kranjska podružnica in se je kot znano uspešno zaključila. Zato lahko trdimo, da je pri reorganizaciji slovenskega planinstva imela tudi cerkljanska podružnica nekaj zasluge.

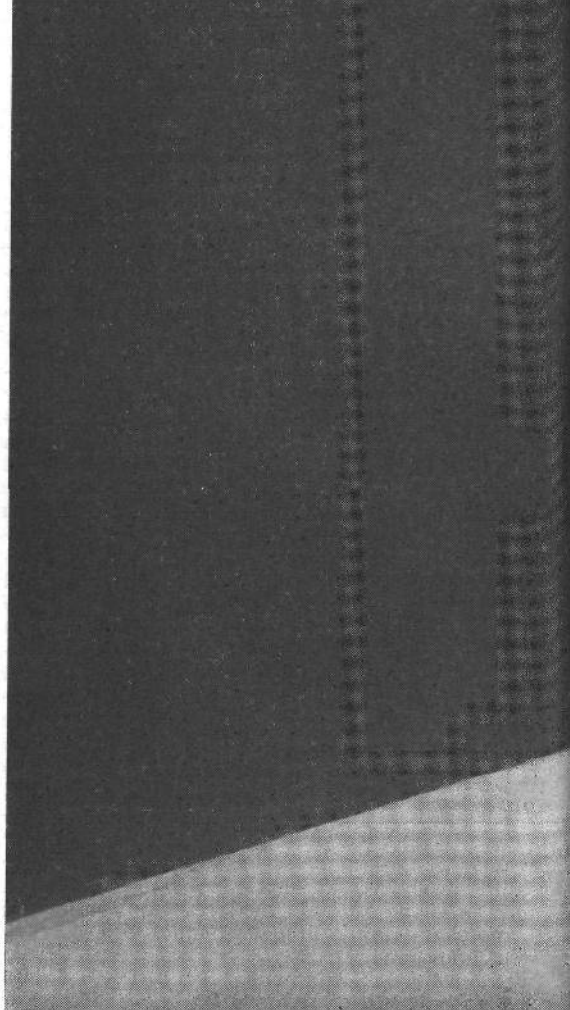
V letu 1911 je bilo delo podružnice v glavnem posvečeno ureditvi in preosnovi pravil SPD.

Na novo sta bili markirani poti iz Cerkna čez Vrhuljice k Jožkovcu in v Davčo. Nekateri člani cerkljanske in tržaške podružnice so to leto imeli Silvestrov večer v koči na Poreznu. V naslednjih letih niso bili zabeleženi posebni uspehi. Na občnem zboru l. 1912 se je razpravljalo predvsem o popravilih v koči na Poreznu, ki je bila v slabem stanju. Sklenilo se je tudi, da se domačini oprostite vstopnine v kočo. Na izrednem občnem zboru 22. septembra 1912 so bila sprejeta nova društvena pravila. Koča na Poreznu je v tem letu zabeležila najvišje število obiskovalcev in sicer 309.

Zadnji občni zbor pred prvo svetovno vojno je bil 6. januarja 1914. Podružnica je v tem letu imela 65 članov.

Ko je izbruhnila prva svetovna vojna, je v Cerknem počasi ohromelo vse društveno delovanje in tako tudi delovanje podružnice SPD. Dostop na Porezen je bil mogoče le s posebnim dovoljenjem, vendar tudi v vojnih letih Porezen ni bil popolnoma osamljen. Vpisna knjiga izkazuje v letu 1915 56 obiskovalcev, v letu 1916 42, v letu 1917 36 in v letu 1918 10. Po prvi svetovni vojni sta bila še dva občna zbora podružnice, leta 1918 in 1922. Na zadnjem so se člani seznanili z odlokom italijanskih oblasti, da so razpuščena vsa slovenska društva na Primorskem. Kočo na Poreznu so bile zasedle italijanske obmejne straže in jo popolnoma opustošile. Začela je razpadati, tako da se je po drugi svetovni vojni komaj še poznalo, kje je stala. Od vsega inventarja v koči se je ohranila edino vpisna knjiga.

Po osvoboditvi se je planinsko društvo v Cerknem kmalu obnovilo. Ustanovni občni zbor je bil 13. julija 1946. Za predsednika je bil soglasno izvoljen najstarejši član, eden od ustanoviteljev podružnice SPD, tov. Jernej Štravs, za podpredsednika Viktor Jereb, za tajnika Milan Lahajnar in za blagajnika Stanko Bratina. Na zboru so se prebrala in obrazložila pravila, ki jih je bila poslala Zveza slovenskih planinskih društev v Trstu, in se je določila članarina. Na ustanovnem občnem zboru se je tudi že razpravljalo o obnovitvi kočice na Poreznu. Izražena je bila misel, da bi se ne obnavljala stara kočica, temveč da bi se bivša italijanska karavla pod vrhom Porezna s primernimi adaptacijami preuredila v planinsko postojanko. Stavba je bila sicer popolnoma izropana, ostali so bili samo zidovi in streha, vendar bi bili stroški adaptacije neprimerno manjši, kot če bi gradili novo kočico. Ta zamisel je obveljala in kasneje se je dokončno sklenilo, da se karavla preuredi v planinsko postojanko. Z delom pa je bilo mogoče pričeti šele l. 1949, ko je PZS dodelila društvu investicijo v znesku 100 000 din. Pripravljalna dela so bili člani prostovoljno opravili že poprej. Strokovna dela so nato pod vodstvom požrtvovalnega tov. Maksa Štucina naglo napredovala, tako da so bila 12. avgusta 1949 že končana. Zidarji so nato pod vodstvom tajnika Viktorja Jereba postavili na vrhu Porezna še spomenik

*Tam zunaj je zima, aj, zimica pač,
pa vendarle sončece greje... (Kette)*

padlim borcem. Vse kamenje za spomenik so znesli na vrh Porezna člani društva. Prostovoljnega dela pri adaptaciji kočice in gradnji spomenika se je udeležilo 170 ljudi. Skupno so opravili 4338 ur dela. Poleg že omenjenih 100 000 din je PZS nakazala društvu še 206 485 dinarjev investicij, skupno torej 306 485 din. Iz lastnih sredstev je društvo prispevalo 67 501 dinar.

Otvoritev kočice je bila 14. avgusta 1949 skupno z odkritjem spomenika padlim borcem. Udeležilo se je kljub slabemu vremenu in mrazu nad 2000 ljudi. Otvoritveni govor je imel tajnik Jereb, v imenu PZS je govoril tov. Vilko Mazi, v imenu OLO Idrija tov. Jože Primožič-Miklavž. Komemorativni govor ob odkritju spomenika je imel tov. Albert Jakopič-Kajtimir.

V naslednjih letih je društvo posvečalo glavno skrb notranji opremitvi kočice na Poreznu, propa-

Foto J. Dolničar

gandi in organizacijskim vprašanjem. V letu 1950 sta bili osnovani dve planinski skupini, in sicer v Podbrdu in na nižji gimnaziji v Cerknem. V tem letu je društvo doseglo najvišje število članov — 579. Društvo je tudi izvedlo intenzivno propagando za obisk Porezna in sosednih hribov. V ta namen je založilo 5 serij razglednic. Za kočo na Poreznu je nabavilo električni agregat in napeljalo električno razsvetljavo po vseh prostorih.

V letu 1951 se je društvo udeležilo tekmovanja v počastitev 10-letnice OF, ki ga je napovedalo vsem planinskim društvom PD Ljubljana. Sodelovalo je tudi pri štafeti ob 10-letnici OF, in sicer na primorsko-notranjski progi. Obisk koč na Poreznu je bil nekoliko manjši kot prejšnja leta. Pojavili pa so se tudi že planinci iz Hrvatske in Srbije. V letu 1952 je število članov padlo, ker so kraji v Baški grapi prešli v področje novo-

ustanovljenega društva na Mostu na Soči. V tem letu se je prvič govorilo o povečanju koč na Poreznu. Ker pa ni bilo mogoče priti do sredstev, se je ta misel opustila. Odprli pa sta se planinski zavetišči na Robidenskem brdu in v Počah pod Poreznom. Markacisti so bili zelo aktivni. Pregledali in popravili so vse obstoječe markacije, namestili številne kažipotne tablice in dve večji orientacijski tabli. Na novo pa so markirali poti Zaga (Zali log)—Davča—Porezen ter Blegaš—Črni vrh—Porezen.

V letu 1954 so člani društva sodelovali pri Titovi štafeti, in sicer na odseku Bevkov vrh—Blegaš. Pot je bila zelo težavna, ker je bil zlasti na Blegašu hud snežni metež. Organizirana sta bila dva skupinska izleta na Mangrt. Manjša skupina pa se je udeležila otvoritve koč na Ratitovcu.

13. novembra 1954 je društvo praznovalo 50-letnico svojega obstoja. Na slavnostni seji v združnem domu je zastopnik PZS tov. Janko Dekleva izročil najstarejšima članoma Jerneju Štravsu in Petru Brelihu srebrni častni znak in diplomo.

V letu 1955 je število članov padlo na 301. Člani so sodelovali pri proslavi 10-letnice zmage, ki je bila pri spomeniku na vrhu Porezna. Društvo je poslalo delegata na praznovanje 60-letnice HPD v Zagrebu. Organizirana sta bila dva skupinska izleta: na Mangrt in na Javornik. Markacisti so v tem letu poveslili posebno skrb markiranju slovenske planinske transverzale, in sicer s Petrovega brda preko Porezna, bolnice Franje in Cerkna do Bevkovega vrha.

Leta 1956 je društvo prvič organiziralo skupinsko turo na Triglav. Udeležilo se je 16 članov in članic, med njimi en pionir. Manjše skupine pa so bile na Krnu, Bogatinu, Črni prsti in Blegašu. Po nalogu PZS je bil napravljen opis odseka transverzale, ki poteka po področju PD Cerkno.

V letu 1957 se je števil članov dvignilo na 392. Ustanovila se je še ena planinska skupina s 26 člani na Sovodnju. Za mladino se je organiziralo predvajanje planinskih filmov ter predavanja s skiptičnimi slikami. Ob 50-letnici otvoritve prve kočice na Poreznu je bila na vrhu Porezna odkrita spominska plošča.

V tem letu je PD prevzelo v začasno oskrbovanje lovski dom na Črnem vrhu. Ker dom še ni bil dokončan, je manjkajoča dela opravilo društvo. Na novo sta bili markirani poti z Robidenskega brda na Črni vrh in iz Novakov na Črni vrh.

Leta 1958 je bila ustanovljena GS. Organizirana sta bila dva skupinska izleta: na Slavnik in v Bohinj. Dva člana pa sta se lotila transverzale. Obisk kočice na Poreznu, ki je vsako leto imela nad 2000 obiskovalcev, je padel na 1767. V decembru so neznanci dvakrat vlomili v kočico. Škoda, ki je znašala okrog 90 000 din, se je krila z zavarovalnino. V tem letu je društvo prevzelo od Lovske družine Cerkno v svojo last kočico na Črnem vrhu. Lovska družina pa si je obdržala v koči štiri sobe. Zavetišče v Počah je bilo ukinjeno, ker je gospodar odpovedal lokal, oskrbnica pa službo.

Leta 1959 je bil obisk v vseh postojankah slabši kot prejšnja leta in to zaradi izredno slabega vremena. Društvo je imelo velike težave z oskrbovanjem kočice na Poreznu, ker je oskrbnica odpovedala službo. Odprlo pa je novo zavetišče na Bevkovem vrhu, čez katerega poteka transverzala in je lepa razgledna točka. V tem letu so se tudi začela pripravljala dela za napeljavo električnega toka v kočico na Črnem vrhu. Na novo je bila markirana pot Sovodenj—Bevkov vrh.

V letu 1960 je umrl najaktivnejši član društva tov. Jernej Štravs. Bil je eden od ustanoviteljev podružnice SPD Cerkno, po osvoboditvi pa vse do svoje prerane smrti knjigovodja

PD in glavni pobudnik vse društvene dejavnosti.

Pred začetkom sezone je bila dokončana napeljava električnega toka v kočico na Črnem vrhu. Električna razsvetljava je bila napeljana v vse prostore. Število članov se je v tem letu znižalo na 265. To pa zaradi odhoda učencev EGS, ki so dokončali šolanje.

Ob praznovanju 20-letnice vstaje leta 1961 se je 18 članov udeležilo planinske proslave v Vratih. Ob tej priložnosti je skupina mladincev napravila turo iz Vrat na Triglav s sestopom v Trento, druga skupina pa se je udeležila pohoda primorskih planincev na Triglav in v Vrata.

V koči na Črnem vrhu, ki je bila obe pretekli leti dobro obiskana, so bila opravljena nekatera zelo potrebna dela: prebeljeni so bili vsi prostori in pročelje, napeljana voda v točilnico, napravljen pločevinast pomivalnik in točilna miza, nova kuhinjska omara, nabavljene posteljne vzmeti in žimnice, kuhinjska posoda itd. Za gostinsko sobo je bil nabavljen radijski sprejemnik. Popravljen je bila tudi streha in zadnji del ceste do kočice.

Spomladi 1962 je društvo opustilo zavetišče v Ravnah pri Cerknem. Ravne so lepa izletna točka, kamor prihajajo tudi tujci. Imajo tudi redko prirodno zanimivost, aragonitno jamo, ki pa še ni do kraja raziskana.

V tem letu je bilo 222 članov. Mladina je napravila skupinski izlet na Vojsko, Poldanovec, Čaven in v Vipavsko dolino. Skupine članov pa so bile na Mangrtu, v Trenti in na Vrščicu. Koča na Poreznu je bila oskrbovana le 34 dni in še to le zasilno, ker ni bilo mogoče dobiti oskrbnika. V koči na Črnem vrhu je bila obnovljena oprema v spalnicah in v jedilnici. V ta namen je društvo najelo kredit 1 milijona din. Nabavljen je bil tudi hladilnik. Markacisti so obnovili markacije na transverzali, na novo pa markirali pot Želin—Ravne—Vrh Križa.

Tudi v letu 1963 je bila kočica na Poreznu oskrbovana le zasilno in to 26 dni. Oskrbovala sta jo dva člana, tako da je bila odprta vsaj v času največjega obiska.

V koči na Črnem vrhu je zaradi suše zmanjkalo vode, zato jo je bilo treba dovažati z gasilsko cisterno in s kamioni. Ker je mogoče priti do kočice z vsemi motornimi vozili, je bila dobro obiskovana zlasti ob nedeljah. Markacisti so markirali odsek 'gorenjske partizanske poti' s Porezna v bolnico Franjo in dalje na Črni vrh. Skupina 37 članov je napravila izlet na Krvavec.

V letošnjem letu je bila kočica na Poreznu zopet redno oskrbovana in tako se je tudi obisk povečal. Na koči je bila popravljen streha, a le zasilno. Društvo ima že več let v načrtu, da kočico temeljito popravi, saj je zato že skrajni čas; ker pa samo nima sredstev, popravilo iz leta v leto odlaga. Popravlil je nujno potrebna tudi kočica na Črnem vrhu, a tudi teh brez izdatne pomoči ne bo mogoče opraviti.

V. J.

Bilo je leta 1945, takrat še v času vojnega premirja, ko je bila Gorica pred razmejitvijo prideljena coni A, njena okolica pa coni B. Obe coni sta si bili v dobrih, znosljivih odnosih, ne pa zavezniški vojaki in naši borci, ki se takrat na Morganovi mejni črti niso prav prijazno gledali. Slovenski prebivalci z obeh con so se večkrat shajali. V tistem času sta se na Travniku (glavnem goriškem trgu) srečala Peter Čermelj (trgovec) in Stanko Lupinc (knjigovodja) in načela vprašanje ustanovitve lastnega planinskega društva. Njima sta se še pridružila Nande Rolich (trgovec) in Emil Hvala (obratovodja knjigarne). Vsi štirje so pri Zlatem jelenu zasejali prvo seme in zalili prvo planinsko zrno. Naslednje leto v februarju 1946 je že bil sklican ustanovni občni zbor v Ljudskem domu in se je oklicalo za samostojno Slovensko planinsko društvo v Gorici, odobreno od Zavezniške vojne uprave, tesno povezano z matično planinsko zvezo. Prvi predsednik mu je bil dr. Lambert Mermolja, gospodar Peter Čermelj je imel iniciativo v rokah in je bil in ostal na svojem mestu do danes za nepremakljivega gospodarja. Prvi društveni izlet se je vršil h Katerinci, danes na Kekcu, kjer so se planinci utrdili na svojih postojankah. Planinski tabor na Kuclju je na novo poživljal skoraj zatrto planinstvo v Gorici, Ajdovščini, Vipavi. Naslednji predsednik Nande Rolich in z njim Peter Čermelj sta pobudila speče somišljenike, takrat doma poskrite in pomagala množiti vrsto planincev, oba sta jih vodila v bližnji in daljnji gorski svet. Tudi uspeli planinski plesi so podžgali ter so presajali vesele planince na sončne goriške vrhove.

Po smrti Nandeta Rolicha 23. 6. 1960 (ki ni mogel preboleti tragično preminulega sina) so prevzeli krmilo SPD Gorica predsednik Bernard Bratuž, za njim predsednik Karlo Kumar, seveda z njimi Peter Čermelj in med vsemi pa kot spiritus agens še večno mlada Jožica Smet, ki je društvu ne samo pridna

tajnica, marveč dušica vsega planinskega dogajanja in pokreta na neločljivem svojem torišču.

Poleg drugih zaslugi posebno poglavje Peter Čermelj, starosta, vodnik, mentor, tolmač, rastlinoslovec, izletniški aranžer, pesnikovalec itd., da mu je bila njegova trgovinica na Kornju včasih postranska zadevica. Na svoja široka pleča je zadel dovolj teh bremen kakor še pri planinskih zabavah, izletih v Trbiško-Kanalsko dolino, na Višarje, v Karnske Alpe, v Dolomite, v Trnovski gozd, v Tolminske goré, v Brda, zlasti po smrti tako priljubljenega, nepozabnega predsednika Nandeta Rolicha. Čim pa so se v odboru okrepili z novimi delovnimi moči popreje pod prizadevnim Bernardom Bratužem in sedaj pod korajžnim Karlom Kumarjem, se je Peter Čermelj malo oddahnil, vendar brez njega še danes ni nobenega sklepa in nobene izvršitve. Po narodni priključitvi se je število članstva pač znižalo, vendar kolikor jih je, so vsi planinski brdaki, navduševalci.

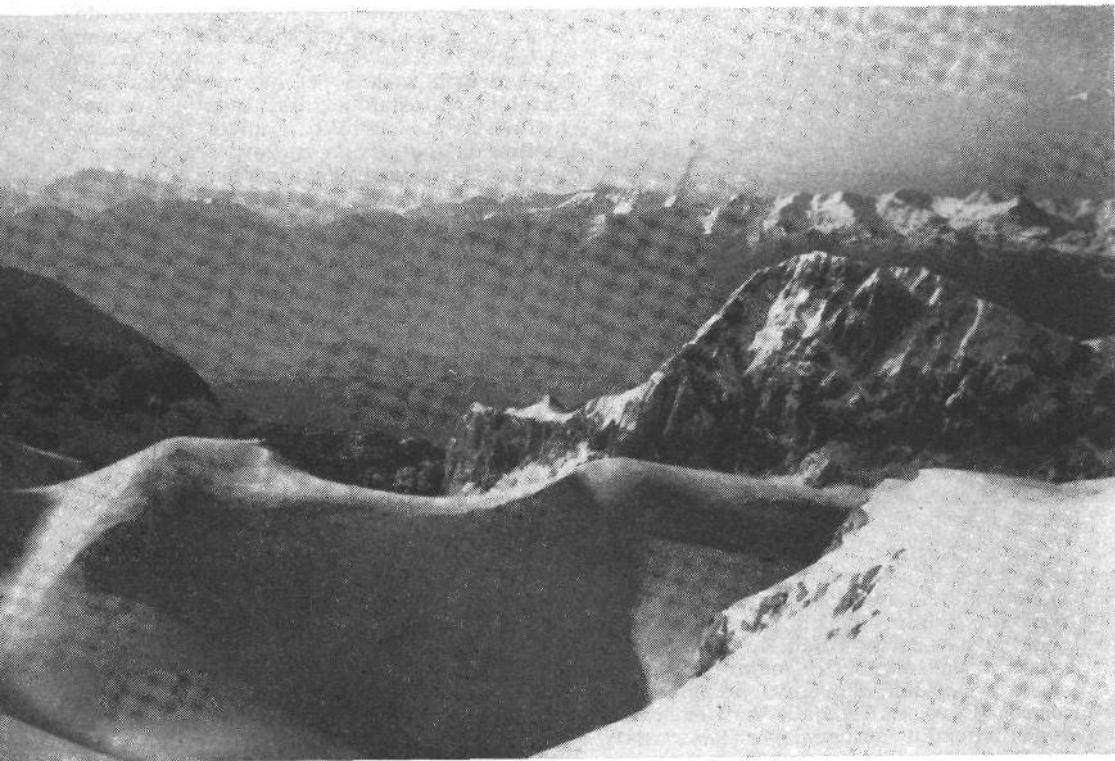
Ne moremo mimo Petra Čermelja-Ciklamincek, ne da bi mu ne sledili na njegovih skrivnih botaničnih poteh, ko ga skrivaj opazujemo, kako pokleka pod skalami, kako stika za rožcami in kako nagne glavo zdaj levo, zdaj desno in jih gleda, boža kot svoje ljube, da jih prenekatero ovenča s trajnim spominom v herbariju. Ni čuda, če se mu izvijajo verzi Rodice, verzi po njegovih mislih in korakih. Zgubil se je nekoč po hostah stikajoč za ciklamami, pa smo mu vzdeli časten naslov »Ciklamincek«, ki se ga še drži. O, naj bi se ga še dolgo držal, naj bi ga še dolgo nosil! Oddahnil se je, smo rekli, toda ni zaostal sredi poti. S svojimi zvestimi tovariši, sodruzniki, s svojimi milimi izletniki je še danes — na vrhu.

Ludvik Zorzut

IZ DELA PZS

10. dec. 1964 se je vršila 24. redna seja predsedstva PZS, na kateri so bili potrjeni kandidati, ki jih je za odpravo v Himalajo 1965 izbral zbor načelnikov AO v Kamniški Istrici dne 24. in 25. 10. 1964. Kandidati so naslednji:

1. Peter Ščetinin, APD;
2. Franci Urh, APD;
3. Janez Lušina, PD Bled (JLA);
4. Ciril Debeljak, PD Celje;
5. Klavdij Mlekuš, PD Dovje-Mojstrana;
6. Mirko Butinar, PD Jesenice;
7. Pavle Dimitrov, PD Jesenice;
8. Tone Škarja, PD Kamnik;
9. Pavle Šimenc, PD Kamnik;
10. Metod Humar, PD Kamnik;
11. dr. Andrej Župančič, PD Ljubljana-matica;
12. Tonez Sazonov, PD Ljubljana-matica;
13. Jože Govekar, PD Ljubljana-matica;
14. Zoran Jerin, PD Ljubljana-matica;
15. Ljubo Jučan, PD Ljubljana-matica;
16. Danilo Škerbinek, PD »Kozjak« Maribor;
17. Janez Duhovnik, PD Medvode;

Opasti na Triglavskih podih pod Zaplanjo. V ozadju Crna prst in Rodica

Foto Jurij Zupan

18. Peter Ježek, PD Radovljica;
19. dr. Tomaž Ažman, PD Jesenice;
20. dr. Jože Andlovic, PD Tolmin.

Od kandidature je odstopil tov. Danilo Škerbinek, medtem ko za udeležbo podpolkovnika Janeza Lušine komanda JLA ni dala pristanka.

Dne 6. 11. je šla na vsa PD okrožnica v zvezi z oskrbovanjem sezonskih postojank v času počitnic, s prostimi kapacitetami, z oskrbovanjem planinskih postojank v zimski sezoni 1964/65, ceniki za zimsko sezono, glede članskih ugodnosti inozemcev, vojaškega kadrovskega roka v planinskih edinicah, zamenjave s planinci vzhodnih držav, pomoči PD himalajski odpravi, zvišani naročnini Planinskega Vestnika v letu 1965, radijskimi propagandnimi oddajami, z izidom prve številke mladinskega glasila itd. Okrožnici so bili priloženi sklepi zbora načelnikov alpinističnih odsekov iz Kamniške Bistrice, poziv mladinskim odsekom, da sporoče koledar akcij in predlog PZS, katere planinske postojanke naj bi bile pozimi oskrbovane.

Dne 7. in 8. 11. se je vršil na Celjski koči sestanek društvenih gospodarjev in oskrbnikov PD celjskega in zasavskega področja. Obravnavali so predvsem osnutek pravilnika o upravljanju planinskih postojank s hišnim

redom in ostalo gospodarsko problematiko. Dne 7. 11. se je vršil v planinskem domu na Govejku sestanek PD in TD, delujočih na področju Polhovgrajskih dolomitov. Razpravljalo se je predvsem o turistični-gostinski dejavnosti (Govejki).

Dne 8. 11. se je vršil v Logarski dolini zbor mladinskih vodnikov štajerskega in koroškega področja.

Sestanka podkomisije za plazove v Innsbrucku, ki je zasedala dne 13., 14. in 15. 11., so se udeležili tov. dr. Miha Potočnik, ing. Pavle Segula in dr. Andrej Robič.

Dne 14. in 15. 11. je mladinski odsek PD Kamnik organiziral tradicionalni pohod po poti 2. grupe odredov. Relacija: Krvavec—Velika planina—Černivec.

Dne 20. 11. se je vršil na Mariborski koči plenum PD Maribor-matica, na katerem so med drugim tudi primerno proslavili 90-letnico člana dr. Brenceta in 80-letnico člana Majerja.

Dne 20. 11. je v Meranu in Boznu pod okriljem Alpenvereina na Južnem Tirolskem predaval tov. dr. inž. France Avčin. Dne 18. in 19. 12. 1964 pa je predaval v Trstu in Gorici. Dne 20. 11. se je drugič sestal iniciativni odbor za ustanovitev muzeja in pripravil osnutek statuta planinskega muzeja Slovenije, ki je bil razposlan na razne naslove.

Dne 27. 11. sta se tov. inž. Šegula in dr. Robič udeležila sestanka, ki ga je sklical republiški sekretariat za promet na naš predlog o varnostnih ukrepih na žičnicah in smučiščih. Za težnjo oz. predloge GRS so pokazali polno razumevanje, v zvezi s tem pa bo tudi izšel poseben predpis.

Dne 28., 29., 30. 11. in 1. 12. se je vršil na Razor planini tečaj za mladinske vodnike in gorske stražarje. Tečaja se je udeležilo 20 mladincev. S strani PZS sta se udeležila tečaja tov. Banovec in Božo Lavrič, skupno z nekaterimi člani svojih komisij.

Dne 6. in 7. 12. se je vršilo v Salzburgu mednarodno zborovanje alpinistov o Hindukušu, ki ga je organiziral Österreichischer Alpenverein, sekcija v Salzburgu. Zbora se je udeležil tov. inž. Šegula kot predstavnik PSJ. Dne 8. 12. je PZS organizirala predavanje tov. Toneta Sazonova o naši letošnji alpinistični odpravi na Spitsberge. Predavanje se je vršilo v kinu Komuna, ki je bila polno zasedena.

Zveznega orientacijskega tekmovanja, ki ga je PSJ izvedla od 28. do 30. 11. na Goču pri Kraljevu, sta se udeležili dve naši petčlanski ekipi. Ena je zasedla 4. mesto, druga pa je bila diskvalificirana. Tov. Banovec predlaga formiranje akcijske komisije ali kaj sličnega, ki naj bi v bodoče prevzela organizacijo teh prireditvev, ker se je izkazalo, da ne gre vedno izključno samo za mladinske akcije.

Ker pri PZS ne obstaja akcijska komisija in je ne kaže na novo ustanovljati, naj tudi v bodoče vse te in slične prireditve organizira mladinska komisija, kateri pa se morajo za to zagotoviti potrebna denarna sredstva.

Dne 15. 11. se je vršila seja KO ljubljanskih PD, kjer je bil izrečen predlog po ustanovitvi mestnega odbora ljubljanskih PD. PZS na ta sestanek ni bila vabljen.

Predsedstvo je sklep o formiranju mestnega odbora ljubljanskih PD vzelo na znanje, vendar naj se tajnik pogovori s predsednikom KO ljubljanskih in PD in ga opozori, naj takih sklepov ne sprejemajo mimo PZS.

Komisija za GRS je naslovlila na občinske in okrajne skupščine ter zavarovalnice prošnjo za denarna sredstva.

Izvršni svet SRS je na prošnjo komisije za tuja gorstva odobril in že nakazal 3 000 000 din iz republiške rezerve za delno kritje stroškov naše druge himalajske odprave.

Za nabavo deviznih sredstev za našo drugo himalajsko odpravo smo izdali 8 000 250 din. Predsedstvo je že na eni prejšnjih sej sklenilo, da se v ta namen lahko da komisiji za tuja gorstva na razpolago potrebna sredstva. Odbor za jugoslovanske športne igre pri Zvezi za telesno kulturo sporoča, da bo v okviru teh iger izvedeno tudi tekmovanje v orientacijskem ekipnem tekmovanju, ki ga bo izvedel PSJ. Ker PZS ni vključena v ŽTK, predlagajo, da PZS imenuje v ta odbor svojega predstavnika. Odbor je tudi izrazil želje, da bi po svojem predstavniku prisostvoval seji, ki bi o tem razpravljala.

Organizacijo prevzame mladinska komisija, ki naj imenuje v ŽTK svojega predstavnika. Zastopnik ŽTK naj se povabi na prihodnjo sejo predsedstva, da obrazloži, kaj vse pričakuje od PZS.

Urediti je treba tudi vprašanje izposojanja rekvizitov. Medtem ko uporabniki izposojenih šotorov plačujejo po 40 din od ležišča dnevno, uporabniki za izposojene spalne vreče, bivak vreče, vestone itd. ne plačujejo ničesar, čeprav se ti rekviziti izrabijo veliko hitreje. Za izposojanje rekvizitov pridejo v poštev predvsem oni rekviziti, ki jih je nabavila zase komisija za alpinizem in rekviziti, ki jih je komisija za odpravo v tuja gorstva izločila iz svoje zaloge kot neuporabne.

Izposojnina za šotore za akcije društev se ne zaračunava, sicer pa velja izposojnina za en šotor dnevno (ne glede na število ležišč) 100 dinarjev. Odvišna oprema naj se odproda v korist komisije za tuja gorstva za nabavo nove opreme.

Tov. Banovec predloži spisek uporabnikov že amortiziranih šotorov, ki jih bo PZS brezplačno dodelila raznim društvom za potrebe mladincev in alpinistov. Po tem predlogu se šotori razdelijo takole:

MO PD Maribor-matica četverček in dvojček, Tolmin šesterec, Ljubljana-matica četverček, Kozjak Maribor četverček in dva dvojčka (en zelo slab), Železničar Ljubljana dvojček, Ormož četverček in slab dvojček, PTT Ljubljana dvojček, Idrija dvojček, Zagorje četverček, Železničar Maribor dvojček, Šoštanj dvojček, Poljčane četverček, Postojna četverček in slabši dvojček, MTT Maribor dvojček, APD dvojček, Kamnik osmerček, Sežana dvojček, Jesenice slabši dvojček.

Razdelitev šotorov je bila izvršena po naslednjih kriterijih:

1. Pravočasne prijave (bila sta dva razpisa),
2. S kolikimi sredstvi je MO razpolagal v tem proračunskem letu (ocena),
3. Delo MO.

Tov. dr. Potočnik poroča, da namerava Komisija za varstvo triglavskega narodnega parka predlagati znatno razširitev tega parka, pod dosedanjim režimom in z dograditvijo nekaterih dolinskih pristopov. Bodoči park naj bi zajel še področje do Velega polja, Krme, Trente in del Vrat. Predlog bo izdelan v letošnji zimi. Predsedstvo soglaša s tem predlogom.

Dalje dr. Potočnik informira predsedstvo, da je nadzorstvo nad Triglavskim narodnim parkom prevzel Zavod za gojitev divjadi »Triglav« na Bledu. Nekaj finančnih sredstev bo dala za to na razpolago občina Radovljica. Predlaga, da bi PZS dala pobudo za ponovno organiziranje spomladanskega triglavskega smuka, za kar naj bi bila Staničeva koča oskrbovana od 15. 2. do sredi maja. Tov. Fetih v zvezi s tem izjavi, da je ostro reagiral na sporočilo, da Staničeva koča spomladi ne bo oskrbovana, vendar pa je društvo sedaj pojasnilo, da je to letos popolnoma nemogoče, ker koča še ni povsem opremljena in nima oskrbnika. Od 1. maja dalje pa bo odprta.

Čas ne čaka in tako je, štejte kakorkoli, preteklo že kar 15 let, od kar je za delo v administraciji Planinske zveze Slovenije z velikim poletom prišla tov. Silva Šerbčeva. Kdo od delovnih odbornikov 98 naših planinskih društev je ne bi poznal! Saj prav ona skrbi za administrativno organizacijsko povezavo med društvi in zvezo, vodi evidenco članstva, oskrbuje PV z znamkicami in jih obračunava, jim razpošilja tiskovine, knjige Planinske založbe ter druge stvari in sprejema vse reklamacije društev, Planinska mladina in alpinisti jo poznajo kot skrbno varuhinjo fonda planinske in alpinistične opreme. Koliko stopinj v puščobno klet starinske vile v Dvorčakovi 9 to pomeni, koliko tihe jeze in tesnobne skrbi pa tudi razumevanja in prizanesljivosti!

Tov. Silva pomeni za maloštevilni delovni kolektiv planinske pisarne posebej ljubeznivost, vedrino in dobrodušnost, ki marsikatero »gusto« situacijo preprosto rešuje s sproščenim in odkritim smehljajem, pravcatim majhnim soncem, že se v pisarni nabere le preveč zadreg in čaht. In kdo se je ne spomni iz številnih pomembnih skupščin, na katerih ni sodelovala samo kot spretna, pozorna in živahna zapisnikarica, ampak je znala nastopiti tudi s tonom in gesto gospodinje, ki ji prah in sivina pisarne ne more zadušiti življenjske svežine in širine.

Glavno pa bi — ne zameri, Silva — skoraj pozabil. Ne vem, kdaj si bila prvič na Triglavu, naj to tudi ostane skrivnost! V teh 15 letih, ki si jih posvetila pisarni PZS, pa si s svojim smislom za hojo po gorah pokazala, da si zraven z vsem srcem: Videli smo te na gorskih poteh, poluradno in privatno, ob raznih planinskih prireditvah in srečanjih. Iz vsega srca ti privoščimo, da bi še mnogo svojih jubilejev praznovala v čaru in žaru Gojške planine, kjer si si s svojim možem Fredijem, alpinistom iz prvih let po vojni, uredila pravi velikoplaninski nedeljski domek. Naj se ti tam čim večkrat v soncu nasmiha zelena štajerska stran, uživaj tam v krogu svoje družine in v družbi velikih ljubiteljev Velike planine, njenega barda arhitekta Vlasta Kopača, misleca Vlada Vodopivca in kiparja alpinista Marjana Keršiča in drugih znanih in neznanih podložnikov vsega veliko-

planinskega županstva, ves festival lepot in užitkov, ki jih ponuja nenavadno lepi svet med Kisovcem in Dolom, med Simnovcem in obema Rakoma, vsem, ki so dobre volje. Pa da bi se tam gor kaj večkrat, čim večkrat srečala!

T. O.

(nekdanji gostač v Koritnikovem stanu na Veliki)

KOLENDAR najvažnejših akcij mladinskih odsekov, alpinističnih odsekov, mladinske komisije, komisije za alpinizem in komisije za alpinizem PSJ v letu 1965

(Program so sestavljali udeleženci seje mladinske komisije na Jančah in je bil dopolnjen s programom dela komisije za alpinizem PZS in PSJ.)

JANUAR 1965

9. in 10. januarja — Spominski pohod planinske mladine k bojišču Pohorskega bataljona (MO PD Kozjak);

9. in 10. januarja — Zbor alpinistov Slovenije v domu pod Storžičem (komisija za alpinizem);

Od 24. do 30. januarja — Zlmski republiški tečaj za MV in pripravnike AO na Korošici (MO PD Kozjak in Danilo Škerbinek);

30., 31. in 1. 2. pionir. turni smuk po zahodnem Pohorju (MK in KO MO Maribor).

FEBRUAR 1965

6. in 7. februar — Turni smuk po Korošici (MO PD Ravne in KO MO PD Koroške);

13. in 12. februar — Orientacijski mladinski turni pohod v Zasavju (KO Ljubljana in KO MO PD Zasavje);

Od 15. februarja do 15. marca — Teoretični del tečaja za MV Lj. KO MO PD;

20. in 21. februar — Partizanski smučarski pohod po Veliki planini (MO PD Kamnik).

MAREC 1965

15. marca — Konec teoretičnega dela tečaja za MV Lj. KO MO PD;

20. in 21. marca — Turni smuk Komna-Vogel-Bohinj (KO Lj.);

27. in 28. marca — Posvet načelnikov MO Slovenije v Domu pod Storžičem;

Od 17. marca do 25. marca — Zvezni tečaj za visokogorsko turno smučanje na Planini na Kraju (Praček Ciril).

Turni smuki v organizaciji komisije za alpinizem se bodo pričeli v tem mesecu in bodo datumi prilagojeni snežnim razmeram. V programu so sledeči: 1. Spust s Kanina, Komna-Krn-Komna, Komna-Sedmera jezera, Velo polje-Krma, Vogel, Komna-Sedmera jezera, spust za Cmirom, spust s Križa v Zmavčarje in pa Kalški greben-Krvavec.

APRIL 1965

10. in 11. april — Zbor MV Lj. Gorenj. in primorskega KO MO PD na Planini Razor (organizator MO Tolmin);

17. in 18. aprila — Zbor MV štajerskega, koroškega in celjskega KO MO PD na Menini planini (MO PD Gornji grad in MO PD Celje);

17. in 18. aprila — Tekmovanje za Vojkov pokal v orientaciji, pohodu na Vojskem (MO PD Idrija).

Konec aprila bo tudi zvezni zimski alpinistični tečaj na Velem polju (vodja: Krušič Janez).

17. in 18. aprila — Množičen triglavski smuk (v okviru jugoslovanskih športnih iger) Kredarica-Krma. Komisija za alpinizem, MK in komisija za GRS.

MAJ 1965

1. maj — Kurjenje kresov na predvečer praznika in vseh iz zgodovine slovenskega naroda najpomembnejših vrhov (vsi mladinski odseki);

9. maja - Pohod ob žici okupirane Ljubljane;
 30. april in 1. 2. maj - Tečaj za MV primorskega KO MO PD v organizaciji MO PD Gorice (lokacija naknadno);
 15. in 16. maj - Tabor mladine Štajerske in Koroške na Tujzlu, istočasno orientacijsko tekmovanje (MO PD Kozjak);
 15. in 16. maj - Otvoritev ljubljanske mladinske transverzale v počastitev 20-letnice osvoboditve (MO PD Matica);
 25. maj - Dan mladosti. Množični izleti v naravo. Poleg tega bodo posamezni koordinacijski odbori MO PD pripravili samostojne štafete ali priključke na republiško štafeto. Štafeta mladosti.

JUNIJ 1965

8. in 9. junij - Srečanje planincev Trsta, Gorice in Primorske na Nanosu (Postojna);
 19. do 26. junija - Tečaj za MV KO Primorske na Javorniku (MO Idrija);
 27. junija do 30. julija - Letni tečaj za MV Štajerske, Koroške in Celja (organizacija MO Celje, lokacija kasneje).

JULIJ 1965

4. julij - Dan borca. Obliko praznovanja tega dne naj v sodelovanju z ustreznimi organi ZB določijo same planinske organizacije.
 V prvi polovici julija 8-dnevni zvezni letni alpinistični tečaj na Okrešlju (Golob Lojze);
 Druga polovica julija 1965: 8-dnevni ledeniški tečaj na Grossglocknerju (Golob Lojze);
 V drugi polovici julija bo prav tako 14-dnevni tabor alpinistov v Trenti (Marjan Perko);
 22. ali 25. julija - Množičen pohod vseh najmarljivejših planinskih delavcev, alpinistov in mladincev na vrh Triglava v počastitev 20-letnice osvoboditve;
 Od 24. do 31. julija - Izlet na Grossglockner in ogled italijanskih Dolomitov za najmarljivejše mladince in MV (mladinska komisija);
 Od 20. julija do 10. avgusta - Zvezni tabor alpinist. v Ortlerju ali Bernini (Janez Krušič).

AVGUST 1965

Z začetkom avgusta prične tabor pionir. v Bohinju. 10-dnevne izmene. Trajanje ves mesec. Organizacija MK (v okviru pionirskih iger);
 Od 5. do 15. avgusta - Tabor na Trnovačkem jezeru v Bosni (MK);
 21. do 22. avgust - Zbor vodnikov Slovenije v Bohinju (MK);
 Prva polovica avgusta - 14-dnevni alp. tabor v Zajrezi (It.) (Uroš Zupančič).

SEPTEMBER 1965

18. in 19. september - Pohod po poteh XIV. divizije (MO PD Celje);
 18. in 19. september - Orient. tekmovanje za Vojkov pokal na Nanosu (MO Postojna);
 25. in 26. september - Izlet vseh MO Štajerske, Koroške in Celje v neznanu (MO PD Poljčane).

OKTOBER 1965

2. do 3. oktober - Orientacijski pohod za starejše kategorije planincev v okviru Jugoslovanskih šport. iger (Kom. za org.);
 10. oktober - Pohod po poteh I. celjske čete (MO PD Celje);
 16. in 17. oktober - Zbor MV Štajerske, Koroške, Celja v domu na Peci (KO Koroške).

NOVEMBER 1965

6. in 7. november - Pohod po poteh II. grupe odredov Kravavec-Korošica (MO PD Kamnik);
 29. november in v praznikih - Jugoslovansko orientacijsko tekmovanje (IO PSJ).

DECEMBER 1965

4. in 5. december - Razširjena programska seja mlad. kom. (akcije za bodoče leto);
 26. in 27. december - Spust z Ribniške koče (MO PD Maribor matica).

ALPINISTIČNE NOVICE

TEČAJ REŠEVALCEV POSTAJE GRS KRANJ

Med 5. in 8. novembrom je novi načelnik kranjske postaje GRS organiziral tečaj za člane in novince na Češki koči nad Jezer-skim. Vodila sta ga Milč Herlec in Jože Žvo-kelj, kot instruktorja pa sta sodelovala še Smolej Lojze in Keše Peter-Šoder. Tematiko s področja prve pomoči je tečajnikom posre-đoval sam načelnik postaje, dr. G. Zavarnik ob sodelovanju mlajšega kolege, tudi člana GRS Kranj.

Tečajniki so obravnavali snov, ki je že po-stala predmet vseh tečajev te vrste:

1. Improvizacije, uporaba vrvi, priprava si-drišč.
2. Uporaba vitlja in sodobnih sredstev za re-ševanje v steni.
3. Transport in prva pomoč.

Tečaj je bil zaključen s praktičnimi izpiti in z reševanjem izpod vstopa v Kočno po Krem-žarjevi poti.

Izpiti so pokazali dokaj dobro znanje teorije in prakse o uporabi priprav za reševanje, vrvi, o organizaciji reševanja in nešteti drugih vprašanih, ki naj jih obvlada vsak gor-ski reševalec. Poleg teh vprašanj je vsak te-čajnik dobil tudi vprašanje iz prve pomoči. Reševanje je bilo zadnji dan tečaja. Že zgo-daj z dnem se je truma tečajnikov podala iz koče po strmih, neznanško gladkih belih vesinah, prava umetnost je bila ostati pokon-ci. Poskusni zajec je bil tokrat mladi zdrav-nik, ki so ga tečajniki pod vodstvom vodje reševanja — Andreja Krničarja, oskrbnika koče hitro oskrbeli z vsem potrebnim ter ga varno namestili v jeklena nosila. S pomočjo 80 m dolge vrvi in ob pomoči instruktorjev je transport potekel zelo hitro in brez najmanj-še zamude. Vaja bi bila nedvomno manj za-nimiva, če ji ne bi k pestrosti pomagala iz-redno gladka snežna površina. Zavaljo tega je poskusna akcija potekala v skrbi za var-nost udeležencev kar se da resno in so vsi navzoči prav zategadelj mnogo pridobili. Posebno razveseljivo je bilo dejstvo, da so se tečaja udeležili kar štirje pripadniki LM. Kot člani enot iz Kranja, Predvora, Jezerskega in Cerkelj bodo pridobljeno znanje nedvom-no že kmalu lahko izkoristili v korist držav-

Ijanov v stiski. Veselo jih je bilo videti, kako so čeprav novinci — pogumno in zares uspešno sodelovali pri pouku, se izkazali z znanjem na izpitu in med reševanjem.

Po povratku v kočo so se fantje veselo odzvali pozivu novega gospodarja postaje, Mirka, da naj takoj oddajo opremo. Mirko je stvar vzlet kot resno in že v kratkem času poskrbel, da so se priprave znašle tam, kot je treba. Obenem je ukrenil vse potrebno, da se nadomesti izgubljeni del in nadomesti pokvarjeno. Tako skrb in prizadevnost bi kazalo priporočiti vsem postajam.

Sledilo je še dobro kosilo, med katerim so se tečajniki zahvalili oskrbniku Andreju za dobro sodelovanje, njegovi ženi in pomočnici pa za dobro kosilo. Tudi Andrej je povedal, da je bil pridnih in redoljubnih gostov iz srca vesel, tako da je srečanje izzvenelo v vsestransko zadovoljstvo.

Ko so iz mrzlih, neprijaznih oblakov zamigotale nove snežinke in odele krajino v poprh deviške beline, se je družina razšla na vse strani in vsak izmed nas je s seboj ponese prepričanje, da bo pridobljeno znanje o prvi priložnosti koristno uporabil.

ing. P. Šegula

DELOVNI PROGRAM KOMISIJE ZA ALPINIZEM PZS IN PSJ V LETU 1965

Da bi prešli k izvedbi nalog, so se 10. 11. 1964 zbrali člani ožjega odbora komisije za alpinizem PZS in PSJ.

Sodelovali so: Marjan Keršič-Belač, Janez Krušič, Uroš Zupančič, Jože Melanšek, Franci Savenc in inž. Pavle Šegula.

I. UVODNE MISLI

Dobro pripravljen program tečajev in taborov naj zagotovi, da se bo povečalo število kvalitetnih planincev — alpinistov. Naloga AO, PD in skupin AO ter PD je vzgoja v osnovnih šolah in tečajih. Republiške in zvezna komisija bodo prirajale samo nadaljevalne in instruktorske tečaje ter alpinistične taborne.

Vsak tečajnik, še posebno pa udeleženec tabora se mora na srečanje temeljito pripraviti. V ta namen naj obnovi teoretično in tehnično znanje, obdela literaturo v gorstvu, ki ga namerava obiskati ter se prepriča o zdravstveni sposobnosti. Pravčasno naj poskrbi, da bo v dobri kondiciji. Vodje posameznih tečajev oziroma taborov bodo izbranim kandidatom posredovali podroben program, podatke o literaturi, opremi in vprašalne pole za zdravniški pregled, ki ga mora opraviti zdravnik. Sredstva za udeležbo bodo prispevali tako PSJ, kot republiške zveze, PD in posamezniki.

Prispevke bo treba vplačati vnaprej na tekoči račun PZS, št. 600-14-608-10, komisija za odprave v tuja gorstva. Za udeležbo v tečaju mora posameznik prispevati 10 % stroškov, za udeležbo v taboru pa 20 %. Ker je to velika ugodnost, bo šolski odbor izbiral kandidate samo, če bodo zado- stili kriterijem »Okvirnega alpinističnega pravil- nika« in »Klasifikacije alpinistov« (PV 10/1964) ter

zahteval jamstvo za trajno sodelovanje kandidata v delu PD.

Organizatorji tečajev in taborov imajo pravico, da v primeru potrebe in predvsem višje sile spre- mene število udeležencev, čas akcije in uvedejo druge spremembe, ki bi se izkazale kot nujne.

Pogosto se dogaja, da udeleženci prihajajo na te- čaje in taborne brez zadostne opreme. Vodja tečaja ali tabora je dolžan, da takega udeleženca takoj odslovi in pošlje domov. Udeleženec vse nastale stroške nosi sam.

Kolikor posamezni AO nimajo pogojev za udeležbo v republiških in zveznih tečajih ter taborih, naj republiške zveze najprej poskrbe za začetniške te- čaje ali pa naj si AO in PD preko republiških zvez poiščejo pomoč pri drugih republiških zvezah.

Velikega pomena za uspešno izvedbo nalog je zlasti sistematična, vsakodnevna priprava posameznikov na tečaje in akcije. Prav tako naj planinci — alpi- nisti vodijo dnevnik vzponov in obiska gora, da bi imeli pregled nad lastnim razvojem ter dokazilo o izpolnitvi tehničnih pogojev za sprejem v tečaj ali na tabor.

II. PROGRAM — TEČAJI

1. Zvezni zimski alpinistični tečaj:

Vodja: Krušič Janez, AO Jesenice.

Čas: April 1965, 8 dni.

Kraj: Vodnikova koča, Julijske Alpe.

Število tečajnikov: Največ 20.

Pogoj: Kandidat mora biti član AO, imeti mora za seboj zvezni ali republiški letni tečaj ter zimsko plezalno šolo ali tečaj AO.

Cilj: a) Kandidat postane aspirant za vodnika v zimskih tečajih,

b) kandidat si pridobi pravico za udeležbo v letnem tečaju, taborih in odpravah v Centralne Alpe.

(Dnevni stroški za enega tečajnika)	4300 din
PSJ	1600 din
republiška zveza	1200 din
PD, AO	800 din
tečajnik	400 din)
celokupni prispevek tečajnika	3200 din

Stroške prevoza in nabave opreme krije sam te- čajnik ali njegov AO.

2. Zvezni tečaj za visokogorsko turno smučanje:

Vodja: Praček Ciril, AO Jesenice.

Instruktorji: ing. Piber Vinko, Košir Mitja, Makovec Jože, vsi AO Jesenice.

Čas: 17. III. do 25. III. 1965, 8 dni.

Kraj: Planina na Kraju, Julijske Alpe.

Število tečajnikov: Največ 30.

Pogoj: Kandidat mora biti dober smučar in član AO, imeti mora za seboj začetniški smučarski tečaj AO ali smučarskega kluba in najmanj troje visoko- gorskih turnih pohodov.

Cilj: Kandidat postane aspirant za vodnika v viso- kogorskih smučarskih turnih pohodih in smučar- skih tečajih AO.

(Dnevni stroški za enega tečajnika)	3000 din
PSJ	1200 din
republiška zveza	900 din
PD, AO	600 din
tečajnik	300 din)
celokupni prispevek tečajnika	2400 din

Stroške prevoza in nabave opreme krije sam tečajnik ali njegov AO.

3. Zvezni letni alpinistični tečaj:

Vodja: Golob Lojze, AO Celje.

Čas: Prva polovica julija 1965, 8 dni.

Kraj: Okrešelj, Kamniške Alpe.

Število tečajnikov: Največ 20.

Pogoj: Kandidat mora biti član AO, imeti mora za seboj letno piezalno šolo ali tečaj AO.

Cilj: a) Kandidat postane aspirant za vodnika v letnih tečajih,

b) Kandidat pridobi pravico za udeležbo v zimskem alpinističnem tečaju.

(Dnevni stroški za enega tečajnika	3000 din
PSJ	1200 din
republiška zveza	900 din
PD, AO	600 din
tečajnik	300 din)
Celokupni prispevek tečajnika	2400 din

4. Zvezni ledeniški tečaj Grossglockner:

Vodja: Golob Lojze, AO Celje.

Čas: Druga polovica julija 1965, 8 dni.

Kraj: Področje okrog Hoffmannshütte v skupini Grossglockner.

Število tečajnikov: Največ 7.

Pogoj: a) Opravljen zvezni zimski alpinistični tečaj, b) izpolnjevanje pogojev po 2. točki klasifikacije alpinistov.

(Stroški tečaja na enega udeleženca	50 000 din
PSJ	20 000 din
republiška zveza	10 000 din
PD, AO	10 000 din
celokupni prispevek tečajnika	10 000 din)

Stroške prevoza v Jugoslaviji in nabave opreme krije sam tečajnik ali njegov AO. Prevoz od Ljubljane do cilja in nazaj je vračunan v tečajnici.

Tečajji GRS.

Republiške in zvezne tečaje bodo glede na časovne in kadrovske pogoje samostojno vodili instruktorji Komisije za GRS.

Za izvedbo so GRS na voljo meseci:

a) April za zimski tečaj reševanja.

b) Maj, junij za letni tečaj reševanja.

c) September, oktober za letni tečaj reševanja.

d) Julij za ledeniški reševalni tečaj.

III. PROGRAM – TABORI

1. Zvezni tabor alpinistov Trenta:

Vodja: Marjan Perko.

Čas: Druga polovica julija 1965 – 14 dni.

Kraj: Zadnja Trenta.

Število udeležencev: Ni omejeno.

Pogoj: Kandidat mora biti član AO ter imeti za seboj najmanj letni republiški alpinistični tečaj.

Cilj: a) Poživitev alpinistične dejavnosti v trentarskih gorah in Posočju,

b) spoznavanje posebnosti gora in pokrajine,

c) pritegnitev alpinistov iz Posočja.

(Dnevni stroški na enega udeleženca	2500 din
PSJ	1000 din
republiški tečaj	500 din
PD, AO	500 din
udeleženec tabora za vsak dan	500 din)

Stroške prevoza krije udeleženec ali njegov AO.

2. Zvezni tabor alpinistov Zajzera, Italija:

Vodja: Uroš Župančič.

Čas: Prva polovica avgusta 1965, 14 dni.

Kraj: Zajzera, Z. Julijci – Italija.

Število udeležencev: Največ 20.

Pogoj: Kandidat mora biti član AO ter imeti za seboj uspešno opravljen vsaj letni republiški alpinistični tečaj.

Cilj: a) Spoznavanje predelov ob naši zapadni meji, b) spoznavanje in vzponi v Z. Julijcih.

(Stroški za enega udeleženca	45 000 din
Devize nabavi vsak sam.	
PSJ	18 000 din
republiška zveza	9 000 din
PD, AO	9 000 din
celokupni prispevek udeleženca	9 000 din)

Stroške prevoza krije udeleženec ali njegov AO.

3. Zvezni tabor alpinistov Chamonix, Francija:

Mentor: Marjan Keršič-Belač, akad. kipar.

Čas: Štiri skupine po 14 dni med 15. 6. 1965 in 15. 8. 1965.

Kraj: Centralne Alpe, Chamonix, Francija.

Število udeležencev: V eni izmeni največ dve navezi.

Pogoj: Kandidat mora zadostiti pogojem klasifikacije za odprave v Centralne Alpe.

Cilj: Vrhunski vzponi v Centralnih Alpah.

(Stroški za enega udeleženca	70 000 din
Devize prispeva vsak sam.	
PSJ	28 000 din
republiška zveza	14 000 din
PD, AO	14 000 din
celokupni prispevek udeleženca	14 000 din)

Stroški prevoza so zajeti v stroških za udeležbo v taboru.

4. Zvezni tabor alpinistov Ortler, Bernina (Italija, Švica):

Vodja: Janez Krušič, AO Jesenice.

Čas: 20. 7. do 10. 8. 1965, 20 dni.

Kraj: Ortler, Bernina; Italija, Švica.

Število udeležencev: Največ 15.

Pogoj: Kandidat mora zadostiti pogojem klasifikacije za odprave v Centralne Alpe.

Cilj: Vrhunski vzponi v evropskih visokogorstvih. Uvajanje v tehniko in taktiko vrhunskih vzponov v Centralnih Alpah.

(Stroški za enega udeleženca	68 000 din
Devize nabavi vsak sam.	
PSJ	26 000 din
republiška zveza	14 000 din
PD, AO	14 000 din
celokupni prispevek udeleženca	14 000 din)

Stroški prevoza so zajeti v stroških za udeležbo v taboru.

IV. ODPRAVE

1. Zvezna alpinistična odprava na Kavkaz:

Vodja: še ni določen.

Čas: 15. 7. do 15. 8. 1965, 30 dni.

Kraj: Alplager Bezengi – Centralni Kavkaz.

Število članov odprave: 10.

Pogoj: Kandidat mora zadostiti pogojem klasifikacije za udeležbo v odpravi v Kavkaz.

Cilj: a) Vzponi v najtežavnejših ostenjih »Prezidijska Kavkaza«,

b) usposabljanje za udeležbo o odpravah v Himalajo, Ande itd.

(Stroški za enega udeleženca)	415 000 din
Devize prispeva vsak sam.	
PSJ	160 000 din
republiška zveza	85 000 din
PD, AO	85 000 din
član odprave	85 000 din)

Stroški prevoza so zajeti v stroških za udeležbo v odpravi.

Člani odprave so dolžni:

1. Vplačati svoj delež h kritju stroškov.
2. Najkasneje teden dni po povratku vrniti vso izposojeno opremo (očiščeno).
3. Najkasneje mesec dni po povratku predložiti dnevnik ekspedicije, diapozitive in članke za PV.
4. Odpraviti dolžno število predavanj.
5. Dohodki od predavanj, člankov in drugi dohodki, ki izvirajo iz udeležbe v odpravi so last PZS in se stekajo na računu Komisije za odprave v tuja gorstva.

Ljubljana, dne 25. 11. 1964.

Komisija za alpinizem in jamarstvo
Načelnik ing. Pavle Šegula

IZ PLANINSKE LITERATURE

VODNIŠKA LITERATURA za goriška in planinska pota (»bergsteigen« in »bergwandern«) je v sodobnih okoliščinah pred drugačnimi potrebami kot v dobi, ko je pisal svoje vodnike naš zaslužni in prizadevni Badjura.

Planinski vodniki pred prvo svetovno vojno in med obema vojnama so bili splošnega, kompleksnega značaja, v katerega so avtorji znesli vse, kar je bilo dosegljivo do izida knjige. Vodniki so prinesli vse dostope in vse vzpone, ne da bi jih ocenili ali izbrali, to se pravi, nekatere, ki nič ne pomenijo, izpustili, zavrgli. Tak je bil tudi »Naš alpinizem« iz leta 1932. Treba je priznati, da so bili njegovi avtorji skrbni, mnogo skrbnejši kakor mi po drugi svetovni vojni, ko smo po l. 1950 zamenjali redno evidenco vzponov v naših stenah in jo danes rekonstruiramo na podlagi osebnih zapiskov ali celo po spominu, po opisih v PV in morda še kje drugod. Vodnik »V naših stenah« je bil modernejši, eklektičen, in je opozoril na tiste smeri, ki sta jih avtorja ocenila kot alpinistično-športno in estetsko

za najlepše, najpomembnejše, »najhvaležnejše«, seveda ne z zavestjo ali z namenom, da bi vodnik zajel vse take smeri, ne glede na subjektivni okus in subjektivno merilo.

Danes v Alpah, posebno v nemško-avstrijskem delu, prevladuje v vodniški literaturi specialni, izbirni tip vodnika. Tak je npr. Langejev vodnik po Dolomitih, ki skuša množici nemških in avstrijskih navez približati dolomitski svet, ker jim je odlični splošni Bertijev v italijanščini težko uporabljati. Tak je tudi Schönerjev vodnik po Julijskih Alpah, medtem ko je Kalteneckerjev iz l. 1930 že stvar preteklosti. Isto leto kot Schönerjev je v Vidmu (založba Del Bianco) izšel Botterijev vodnik po Zapadnih Julijcih (Mauro Botteri, Guida alpinistica delle Alpi Giulie Occidentali), prav tako eklektičnega značaja. Kak klasičen »trojkar« si s temi vodniki skoraj ne more pomagati, poseči bo moral v knjižno polico in tam preštudirati smeri, ki jim je kos. So pa tudi po drugi svetovni vojni izšli vodniki splošnega značaja npr. Zellerjev o Berchtesgadenskih Alpah, Radio-Radiisov o Dachsteinu, po njihovem izidu pa še izbor strožje valoriziranih smeri. Drugače je bilo z »Novimi vzponi v Rax-Alpah« po l. 1949, kjer so izpuščene mnoge novejšje smeri kot nehvaležne. Nemci se sprašujejo, če je to prav, in razmišljajo, kako naj uredijo planinsko vodniško literaturo, da bi bila čim smotnejša, čim ustrežnejša. Kako bi se morali zamišliti šele mi, ki moramo s svojim pičlim kulturnim fondom še skrbneje gospodariti in postaviti na trg res tisto, kar je najpotrebnejše!

Nemci se ob eklektičnih, strožjih plezalskih vodnikih sprašujejo, ali »povprečni alpinist« res nič več ne pomeni. Ali se mora sramovati, če je pripravljen obirati trojke ali če jih je nekoč obiral? Ali ta srednja skupina, ki pa je vendarle sposobnejša od one z navadnih zavarovanih poti, res nič več ne šteje in je »ekstremist« tisti, ki naj edini daje alpinizmu ton? Ali se v vodnikih ne bi mogle objavljati tudi manj pomembne smeri npr. v petitu ali nonpareillu? Koliko pa je sploh »ekstremistov«? In ali si ne jemljejo zaledja, če mislijo, da samo tisto nekaj velja, kar oni počno? Inflacija pri ocenitvi klasičnih smeri je nevarna za »gospodarjenje« z alpinističnimi vrednotnicami!

Francozi in Švicarji se v svoji vodniški literaturi drže splošnega tipa. Nima smisla primerjati superdirettissime z velikimi deli v glasbi npr. takole: Vsi vzponi do IV so le osnovna šola à la Clementi, Diabelli, sicer potrebna, vendar za umetnost nepomembna, če jo primerjamo z zadnjimi Beethovnovimi klavirskimi sonatami ali Lisztovimi deli. Superdirettissime naj bi bile — z drugo primerom —, kar je v višji matematiki vse od diferencialnih enačb navzgor itd.

Pri nas je vodniška literaturo, planinsko-smučarsko-turistična, po vojni v zadnjih letih komaj na štartu. Tako zaradi potreb na turističnem trgu, potreb v splošni in komercialni propagandi, potreb pri ustvarjanju psiholoških pogojev za planinstvo, smučarstvo, za

rekreacijo s turizmom kakor zaradi skromnih sredstev, ki jih imamo na razpolago, in zaradi specialnih okoliščin, v katerih živi in dela založništvo maloštevilnega naroda, moramo pred štartom dobro premisliti, kaj in kako naj delamo, da ne bomo post festum spet govorili o napakah, samovolji, nesmotrnosti, morda celo nespameti, ki nas je begala, namesto da bi nas pamet vodila. Ne prepričajmo naključju, kar mora urejati zavest in premislek!

T. O.

TRIGLAV je imel v poletju 1964 gostov kakor še zlepa ne. Upravičeno lahko rečemo, da naša planinska in turistična propaganda vse pre-malo storita za še večji obisk Zlatorogovega kraljestva. Kako pogrješamo nekdanji Badjurov triglavski vodnik, se vidi iz nemških planinskih periodik, v katerih se Triglav vsako leto večkrat omenja. V ÖBZ (Österreichische Bergsteiger — Zeitung) je dr. Robert Hösch opisal julija 1964 vse pristope na Triglav, razen iz Trente. Schönerjev vodnik po Julijskih Alpah iz l. 1956 je popolnoma pošel in bi morala do konca 1964 iziti druga izdaja. Karl Kolar je v Bergsteigerju 1964 napisal obširen pregled »In den Julischen Alpen« in spis posvetil 20-letnici Kugyjeve smrti. Tudi ta spis nadomešča običajne preglede v vodniški turistični literaturi. Imena krajev znotraj naših meja so v glavnem prav zapisana, nekdanja nemška imena so v oklepajih, prav tako nekatera italijanska. Nato popisuje svojo turo: Mojstrana — Aljažev dom — Prag — Triglav in ima pri tem oko in uho odprto za pokrajino, njeno značilnost in zgodovino, posebno zgodovino planinstva. Med prvimi, ki so bili na Triglavu, pozna Hacqueta in Wil-lonitzerja, njegovih spremljevalcev ne ime-nuje. Stanič je kakor v vsej nemški literaturi še vedno Stanig. Pozna tudi kaplana »Desch-manna« in njegov zapis »Moje narveči vesele...« Letnico je zamenjal zaradi Alja-ža, ki ga tudi omenja, in vrsto drugih. Ome-nja žig »Vrh Triglava« kot zaželeno trofejo, ki se baje v Ljubljani dobro proda. Triglavsko turo zaključuje s citatom iz Anastasiusa Grüna »Liederzyklus der Wochein«, ki je pri nas pač zaradi nepopularnosti Prešer-novega učenca — manj znan. Grof Auersperg je o Triglavu takole pel:

»Dort ragt er empor, hoch über den Seinen,
Triglav, das uralte heilige Dreihaupt
Mit weithin leuchtender Zackenkronen.
Der erste des Morgens, der Purpur trägt,
Der letzte des Abends ihn fallen lässt,

Po tem citatu povzame bajko o Zlatorogu, po-pisuje Zajezersko dolino, Komarčo, Kot, Luk-njo, Pihavec (ta se mu je spaciil v Bihaću), Zadnjico (Zadnjika), Vršič, rusko kapelico, so-ško fronto, čudež pri Kobaridu... Ko omenja, da so nam morali l. 1947 Italijani odstopiti nekaj Gorice, čutiš malce škodoželjnosti in poravnavanja računov iz prve svetovne vojne. Velik del spisa je posvečen Trenti in Kugyju, Andreju Komacu in Tožbarju, pri katerem

ne pozabi povedati, da so ga v Bovcu pred-stavili Francu Jožefu in mu je ta poklonil 25 gl. Pri tem ne pozabi na slovensko nem-ški nagrobnik Andreju Komacu in priobčuje kliše v našem in nemškem jeziku, kjer piše, da je bil »Andrej Komac izboren lovec in vod-nik pa A. in G. Bois de Chesneu zvest prijat-el«. Kugyju je posvečeno celo poglavje na dveh straneh, »Juliani« prav tako, pri čemer se zasluga za ohranitev tega alpskega vrta pripisuje samo Planinski zvezi. Pri poglavju o Bledu je pisec informiran o najnovejših ar-heoloških izkopavanjih na Bledu, piše obšir-no o zgodovini Bleda, celo bog'njo Živo pozna. Posebno poglavje je posvečeno goram med Trento in Predelom. Spis zaključuje nemški napis na spominski plošči Herbertu Brandtu in Ernestu Bračiču iz l. 1929. Priložene so lepe slike: Triglav s Hribaric, severna stena Triglava s Praga, že omenjen Komacev na-grobnik, Sleme (pomotoma naslov Slenar, foto Steinmayer), Kugyjev spomenik v Trenti, Koča pri sedmerih jezerih, Prisojnik iz za-pada in Znamenje pri Rablju. Precejšen del obširnega spisa je nastal ob literaturi in se mu to seve pozna. Citira Aichingerja Z. d. DuÖAV 1909, Domenigga 1949, Gstirnerja, Kalteneggerja, Kugyjeve knjige, Purtschell-erja, Langa, Roschnika, Schönerja in Staniča. Kolarjev spis obsega tudi Zapadne Julijske, v katerem izvemo, da je Kanin »edina gora v Julijskih Alpah z ledenikom«, sicer pa so za ta del značilna samo italijansko — nemška krajevna imena, pri Poliškem Spiku je ohran-jena Huda palica (polica) in Spranje. Konec spisa izzveni v smislu koeksistence med na-rodni, pri čemer je omenjen tudi najmanjši partner — slovenski. »Zvonček želja na Blej-skem otoku naj bi vsi vlekli zato, da bi spoz-razumevanje med narodi uspevalo.« T. O.

VODNIK PO KARAVANKAH (Karawanken-Führer, Teil Hochstuhl). J. Zapp in H. Frick. Spričo naše pasivnosti v vodniški literaturi je prav, da omenimo delavnost naših sosedov za popularizacijo mejaških Karavank. Knjiga je izšla v Celovcu, ima 11 slik in 2 zemljevida. Je prvi del knjige, ki bo obdelala vse Kara-vanke. Poti so opisali mladinski vodniki ce-lovškega ÖAV. Tudi avtorja sta iz teh vrst. Knjiga je posthumna. Preden je izšla, sta se avtorja ubila na Grossglocknerju. T. O.

SIERRA CLUB BULLETIN (dec. 1962) prina-ša nekaj zanimivih člankov, med njimi »Re-alm of the Overhang«, ki ga je napisal Allan Macdonald, eden od vrhunskih kalifornijskih plezalcev. V članku pripoveduje prav zanimi-vo o treh vzponih na Leaning Tower in sicer po mestoma grdo previsni zapadni steni. Vse tri vzpone je avtor opravil z Warrenom Har-dingom, ki se je proslavil s prvenstvenimi vzponi na El Capitán, Washington Columb itd. Ta plezarija, ki po avtorjevem mnenju pred-stavlja skrajno šesto težavnostno stopnjo, je zahtevala celih 18 dni, pri čemer je stena, visoka okrog 600 m, v dec. 1960 in avgustu 1961 plezalce odklonila, čeprav so uporab-

ljali najmodernejša sredstva. Članku je dodan urednikov komentar, v katerem posebej poudarja časovno dolžino takih plezalnih vzponov, brezpogojno nujnost fizične vzdržnosti ter predvsem svari pred nevarnostmi takega plezanja, ki ga, mimogrede povedano, tudi objektivno ni mogoče v vsakem pogledu odobrati. Avtor sam z zelo mešanimi občutki popisuje trenutke, ko je na vrvi visel 8 do 10 metrov od stene v zraku več sto metrov nad dolino...

William E. Colby pripoveduje v članku »The Recession of Yosemite Valley« o zgodovini znamenitega Yosemiteškega narodnega parka, ki ga je Kalifornija v začetku tega stoletja vrnila upravi vlade ZDA ter o težavah, ki sta jih pri tem imela on in John Muir, zaradi nasprotovanja različnih podjetij in ustanov. Članek je zanimiv zato, ker lepo prikazuje, kako dolgo pot je ta predlog moral napraviti, preden ga je osvojil Kongres kot zakonski osnutek.

»Definitions for Inner Space« je naslednji članek, v katerem David Brower poskuša, misleč na zaščito tistih kottičkov nepokvarjene naravne lepote, kolikor jih je v Kaliforniji še ostalo, definirati v tem smislu državljana, oz. njegove odnose do prirode, zaščito prirode, naravne vire oz. njihovo obnavljanje ter poskuša dokazati, da v mnogih primerih teh virov ni mogoče obnoviti, vsaj o pravem času ne. Dalje razpravlja avtor o divjini, ki je ni mogoče restavrirati (pa jo je treba ohraniti za poznejše rodove) ter o »open space« (nezazidana oz. nepogozdena zemlja), pri čemer svari pred pretiranim zazidavanjem.

Najboljši članek v tej številki je »California and the Human Prospect«, v katerem univ. prof. Lawis Mumford zelo odkrito graja dejstvo, da je ameriški človek vse bolj odvisen od stroja ter v zvezi s tem razpravlja o njegovi bodočnosti. Američan je (tu misli avtor seveda predvsem na Kalifornijo) prenehal spoštovati samega sebe, svoje sosedje, svojo zgodovino. Američanovemu življenju vladajo danes isti mehanični faktorji kakor stroju — pri tem pa, pravi avtor, Američani pozabljajo, da je vse to lahko pozitivno le, če je na razpolago življenju, ki ima svoje cilje in ki je samo na sebi dovolj bogato. Nadalje poskuša avtor pokazati, kako je Amerikanec z vsem načinom življenja prav tako svoje življenje degradiral na komaj desetino tistega, čemur bi lahko rekli polno življenje. Amerikanec torej kljub idealnim razmeram, v katerih živi, nima svojega lastnega življenja. Če hočemo, pravi avtor, izboljšati regionalno okolje, moramo izboljšati sami sebe ter se povzpeti od denarne ekonomije k življenjski ekonomiji: v mnogih stvareh najti nove vrednote, nova zanimanja, nove cilje. Danes Amerikanci zanemarjajo tisti faktor, ki je v središču vsega: dimenzije človekove osebe. Končno avtor prinaša svojo misel na problem nezaščiten narave v Kaliforniji — toda preden bomo to lahko začeli uresničevati, pravi, bo treba uničiti mit stroja in ga nadomestiti z mitom živ-

ljenja, z ostrejšim vpogledom v človekovo pozitivno vlogo v spreminjanju obličja zemlje. Staviti vse upanje v izboljšanje strojev je značilna perverzija vrednot današnjega časa. — To so glavne misli članka, že zaradi teh bi ga bilo vredno prevesti, saj tudi pri nas stroj že marsikomu vse preveč bega glavo. Članek »Must Logging Destroy Streams«, ki ga je napisal Alex Calhoun, obravnava uničevanje potokov in rek, predvsem s strani privatnikov, ki izsekavajo gozdove, pri čemer z buldožerji uničujejo struge vodnih tokov ter jih zajezujejo s podrtimi debli, zaradi česar avtor upravičeno zahteva zaščito potokov in rek, saj tako nepravilno postopanje povzroča erozijo bregov, uničuje rastlinstva, živalstva itd.

Na koncu številke sledi še, med opombami in korespondenco, članek »Rainbow's Day in Court«, v katerem uredništvo podaja potek sodne razprave proti sekretarju za notranje zadeve Stewartu L. Udallu, ki so ga tri društva, med njimi tudi The Sierra Club tožila, češ da ni podvel potrebnih mer za zaščito svetovnoznane naravnega spomenika »Mavričnega mostu« (The Rainbow Bridge), preden bi se napolnili predori jezcu v Glen Canyonu (pri čemer bi nastalo jezero Lake Powell). Tožba je bila na žalost iz več vzrokov zavrnjena. Uredništvo seveda zavrnitev utemeljeno odklanja.

D. Čop

ERICH VANIS. V STRMEM LEDU, 50 ledenih sten v Alpah (Im steilen Eis, 50 Eismwände in den Alpen) 213 str. 50 celostranskih slik, 50 plezalskih skic. Avtor ima znano ime. V 20 letih je preplezal skoro vse ledene stene v Alpah, ima za seboj 80 štiritisočakov, ekspedicijo na Dhaulagiri l. 1959, Kavkaz, Eiger, skratka s svojimi 36 leti je eden najvidnejših alpinistov na svetu. Vanis je 45 sten dojel sam, pet sten so mu opisali prijatelji (Chwal, Stephan, Diemberger, Munter, Drachsler). Pri knjigi je sodeloval tudi dr. Wehrle, zdravnik v ekspediciji na Dhaulagiri in na Kavkaz. Vanis je tudi spreten pisec in smo o njem in njegovih spisih v nekaterih letnikih PV že poročali.

T. O.

APPALACHIA (junijska št. 1963) prinaša na prvem mestu skrajšani članek St. J. Lermana o Robertu Frostu oz. njegovem bivanju na Mt. Shawu (prej Ossipee Mountain). Takrat (l. 1895) je bil velik pesnik star 21 let in ko sta njegova zaročenka Elinor in njegova sestra Leona White poleti 1895 prebivali v udobni koči v Ossipee Mountain Parku, je za njima odrinil tudi Robert. Članek zanimivo pripoveduje, kako je R. Frost potoval v Park in preživel tam poletje v zapuščeni koči (Henry Horne House), ker ga gostitelji obeh sester, začetnika v poeziji, niso niti toliko cenili, da bi mu dovolili obisk. Pisec govori tudi o Frostovih pesmih, ki so nastale v zvezi s tem bivanjem na Mt. Shawu v New Hampshiru. Mary Ogden Abbott pripoveduje v nasled-

njem članku »In Ladakh, 1924«, o popotovanju, ki ga je napravila z materjo l. 1924 v Kašmiru od Srinagarja skozi Sonamarg in čez prelaz Zoji La in dalje mimo Lamayuru v Leh in do jezera Tso Morari. To so prav za prav spomini — napisani prigodno ob indijsko-kitajskem sporu. Najzanimivejši del članka so popisi pokrajine, njenih krajev, predvsem pa življenje prebivalcev dežele. Posebno zanimiv je opis »tamaske« — tri dni trajajočih obredov, ki sta jih popotnici imeli priložnost opazovati v samostanu v Himisu.

Jack A. Godden podaja v članku »A Plea for Mountain Safety« kratko zgodovino gorske reševalne službe v Belih gorah (White Mountains). The Appalachian Mountain Club in The White Mountain National Forest poskušata na razne načine seznaniti vedno številnejše planinsko občinstvo z nevarnostmi gora nad drevesno mejo. Tako so v l. 1962 patrolno službo razširili od enega na štiri može, kar je imelo stoodstoten uspeh: v obeh glavnih poletnih mesecih ni bilo nobene večje nesreče. Vendar avtor navaja štiri primere slabe discipline, pomanjkanja izkušnje, slabega varstva itd., v večjih skupinah mladostnikov, kjer bi skoraj prišlo do nesreče. — Po drugi strani je gozdna služba namestila ob drevesni meji tkzv. Attention Signs in še višje Stop signs, ki opozarjajo planinca na slabo vreme v omenjenih gorah oz. da se je treba obrniti nemudoma, če se vreme nenadoma poslabša. — Članek govori še o drugih ukrepih za varstvo planincev na nevarnem področju Belih gora.

Hildreth M. Allison poskuša v članku »Some Painters of the Grand Monadnock« podati košček zgodovine umetnosti — gorske seveda. V članku se pred nami vrstijo imena cele galerije slikarjev, katerih slikarski objekt je bil Mount Monadnock. Med imeni slikarjev so videti posebno pomembni W. P. Phelps, A. H. Thayer in Barry Faulkner. Allison natančneje opisuje tudi njihova dela.

Naslednji članek revije Appalachia prav prijetno poživlja. Margaret H. Lewis v svojem članku (Fungigenic Mountains) z izredno prizadetostjo in ljubeznijo piše — o gobah v gorah Nove Anglije. Za to področje je pravi strokovnjak. V uvodu govori o življenju in vplivu gob v gozdu od prve pomladi do pozne jeseni. Nato navaja vrsto bolj običajnih gliv, ki jih dober opazovalec najde v gozdovih Nove Anglije. Članek človeka prav navdušuje za življenje v naravi.

Sledita dva članka južne poloble: pod naslovom »The Trampler Down under Australian Bushwalking« Paddy Pallin najprej opisuje naravo, favno in floro ter razmere v Modrih gorah (The Blue Mountains); pokrajina je zelo primerna za tkzv. »through trips«, posebno še, ker je sneg tu redek in so zato take daljše ture možne skozi vse leto. Dalje opisuje pisec tudi Avstralske Alpe ter gore v Queenslandu in Victorii, in končno še opremo avstralskega planinca. — Drugi članek Esther Goodale t. j. »Four Days on the Milford Track« je pravzparav dnevnik s skoraj 50 km

dolge »ture« v Fiordlandskem Narodnem parku na Novi Zelandiji. Avtorica prav lepo opisuje naravo te daljne dežele in doživetja na poti od Clintonove reke preko prelaza MacKinnon do jezera Te Anau in dalje. Oba članka poživljajo lepe fotografije.

V daljšem članku »First Ascents of Mount Lituya and Mount Quincy Adams« opisujejo D. Chappellear, M. Mushkin, in L. Nielsen vzpone na Mt. Quincy Adams, Mt. Salisbury in Mt. Lituya v obrežnih gorah na Alaski 150 milj od Juneau-a. Uvod je seveda posvečen opisu gora in pripravam na »ekspedicijo«. Do podnožja oz. do baznega taborišča so se pripeljali v letalu. Mt. Quincy Adams je zahteval tri naskoke, preden so na strmih grebenih uspeli, medtem ko so odsokke na Mt. Salisbury zaradi izredno strmega in izpostavljenega grebena, ki bi zahteval ogromno časa, opustili. Osem dni po prvem poskusu vzpona Mt. Quincy Adams, 25. maja, so začeli z vzponom na Mt. Lituya, vendar jim je slabo vreme za tri dni vzpon preprečilo. V megli in močnem vetru so 30. maja dospeli do »petelinovega grebena« (Coek's Comb) s strašnim prepadoma na desno (7000 čevljev) in levo (5000 čevljev). Ker je bilo že pozno, so se morali vrniti s prvega vrhunca in po dnevu počitka ponovno naskočiti goro. Po peturni borbi z 140 m dolgim grebenom, ozkim kot noževno rezilo, so 1. junija ob 3. 30 uri popoldne dosegli vrh. — Na koncu avtorji članka še opisujejo težavni povratek v dolino in to v izredno slabem vremenu.

Zanimiva sta tudi naslednja dva članka: »An Autumn Climb« (napisal R. Fleck), ki obravnava poznojesenski vzpon na Mt. Chapin ter »Family Hiking«, v katerem Ruth Hirtle opisuje gorske izlete svoje družine s tremi majhnimi otroki in govori o izkušnjah, opremi in posebnostih takšnih družinskih »tur«.

Maynard M. Miller nas v članku »A Field Institute of Glaciological and Expeditionary Sciences in Alaska« seznanja z novim »Poletnim inštitutom glacioloških ved« (Summer Institute of Glaciological Sciences). Svoj glavni stan ima sicer v Juneau-u (glavno mesto Alaske), najvažnejši oddelki (npr. glaciološki observatorij in postojanke) pa so na Juneau Icefield-u. Članek je nadaljevanje že številnih člankov v prejšnjih številkah revije »Appalachia«. Članek podrobneje opisuje številne postojanke inštituta in njihovo delo.

Zelo zanimiv in omembe vreden pa je članek »Indian Names for Mountains«. Avtor, Charles B. Fobes najprej navaja vrsto indijanskih legend, nato pa po abecednem redu imena vseh gora v državi Maine, ki imajo še danes indijanska imena in seveda njih pomene. Marie Carden in Ronald L. Gower poskušata v zadnjem članku odgovoriti na že tolikokrat zastavljeno vprašanje: »Čemu sploh hodimo po hribih?« (Naslov članka: »Bushwhacking — Pain or Pleasure«). M. Cardenova navaja vrsto vzrokov za svoje udejstvovanje v gorah: npr. odkriti oz. slediti gorskemu potoku do izvira, povzpeti se po že davno zapuščenih stezi. Včasih je taka-le hoja »čez drn in strn«

po gorah celo manjše zlo kot prava steza. Avtorica opisuje tudi različnost takih nenadelanih poti glede na naravo in letni čas. Ronald L. Gower pa razpravlja o problemih in težavah (oz. dolžnostih), s katerimi se mora boriti vodja skupine na takih izletih. Navaja med drugim, česa se mora vodja izogibati na nepreglednem terenu, kako si mora sestaviti načrt itd.

D. Čop

RAZGLED PO SVETU

HRIBOVSKI KMETJE uživajo v Švici izdatno podporo države in kantonov. V hribovskih kmetijah vidijo švicarski turistični strokovnjaki ne samo gospodarsko še vedno pomembne organizme, ampak tudi nepogrešljiv lepotni element v gorski veduti in tipiki švicarske pokrajine. Da bi to ohranili, dobivajo »višinski« kmetje redne subvencije, pa tudi izredne. V l. 1964 so jim namenili dohodke iz jubilejnih znamk, ki so prikazovale stare švicarske novce. Ekonomski položaj hribovskega kmeta v Švici se še nadalja slabša. Pred leti se je tak kmet z živinorejo in sirom toliko okoriščal, da je z izkupičkom lahko nakupil vse, kar ni sam pridelal in naredil, in se iz doline založil s krmo za živino, če je bila zanjo letina slaba. Zdaj so dolinski kmetje z intenzivno živinorejo in mehanizirano predelavo mleka hribovcem vzeli zaslužek in jih izrinili iz splošnega agrarnega gospodarstva. Izseljavanja s hribov skoro ni mogoče več ustaviti. Švicarski gozdarji in drugi krogi pozivajo vso Švico, naj olajša mladim hribovskim rodovom življenje na rodni grudi in jih prepriča, da se izplača ostati na domu očetov. Določeni del državnih sredstev bo zato šlo tudi za poljedelske, obratne in gospodinjinske šole in tečaje, v katerih bodo hribovsko mladino izobraževali in ji kazali možnosti večjega in lažjega zaslužka.

Pri nas se problem priznava, ne čutimo pa potrebe, da bi »zgrabili bika za roge«. Vprašanje je za nas pereče toliko bolj, ker gre za obrobno, dragoceno alpsko pokrajino, za obmejne predele, kjer pomeni vsaka hribovska kmetija živo pričo slovenstva in slovanstva v Alpah. V sklopu tega vprašanja je poučno pomisliti na stanje hribovskega prebivalstva v rezijskih vaseh. V glasilu »Matajur« si lahko ogledamo slike izpraznjenih slovenskih vasic.

TRANSVERZALA, nerodno ime pa dobro »srce«, se uveljavlja tudi v tujini. Gotovo se spominjate, kako so jo napadli pred leti v Švici

kot izraz nemogočega vzhodnjaškega planinstva in se po naših pojasnilih z očitki umaknili. Zdaj je v osrednji Švici nastala naši transverzali podobna gorska promenada, ki povezuje steze in markirne poti v višini 2 200 do 2 500 m, vzpodbuja manj zahtevne planince k daljinam, torej velikim ciljem naproti. Pot so slovesno odprli in pri tem zapisali, naj tudi drugod po Švici ustanavljajo take poti in z njimi vabijo planince k hoji po gorah. Ne več v težkih kvedrovcih! Čemu neki, če pa je industrija iznašla in proizvedla že toliko lažjih, za hojo po takih potih primernejših čevljev!

Zdaj v Švici kličejo »Bravo!« takim ljudem, ki kakor naš mariborski prof. Ivan Šumljak znajdejo mikavna pota po gorah in jih okličejo za truda vredne cilje.

MLADINA V GORAH je povsod kjer žive in delajo planinske organizacije, aktualna tema ali bi vsaj morala biti. Ugotavljajo v alpskih deželah, da je zadnja leta pri skupinskih pohodih razmeroma precej več smrtnih nesreč in to na relativno lahkih turah pri vremenskih preobratih.

Ali to pomeni, da je hoja po gorah za mladega človeka preveč tvegana? Gotovo ne, vendar je treba imeti pred očmi naslednja dejstva:

Reakcija mladega organizma na višinsko razliko ni problematična. Celo šibkejša mladina z lahkoto prenese spremembo klime, čeprav srce v prvih 8—10 dneh hitreje bije in hodi otrok hitreje in globlje po sapo. Koncentracija kisika v višinskem zraku je manjša kot v dolini in nato se mladina aklimatizira docela šele po 4—6 tednih. Če pa spremlja spremembo višine še prekomeren napor, nezadostna ali neprimerna hrana, slabo spanje, razburjenje, mraz, strah, tedaj je ogrožena normalna adaptacija celo pri najbolj zdravem človeku, kaj šele pri občutljivem mladem organizmu. Res je elastičen in prilagodljiv, nima pa rezerv za nenadne obremenitve. Današnja mladina hitro raste in zato nesorazmerno. Posebno srce rado zaostane. Telo je veliko, srce majhno, zdravo, vendar nima dovolj močnih mišic. Če je zraven še slabokrvnost, pride do razširjenosti srca, kar je lahko smrtonovarno, predvsem pa lahko povzroča neodpravljlivo srčno okvaro. Taki mladeniči ponavadi niso športniki, ker v športu ne najdejo veselja, ker jih preveč utruja. Če gredo na izlet in jih tu doleti mraz, strah, napor in če se zaradi utrujenosti še branijo jesti, ni nič čudnega, če odpovedo do kraja.

Pri tem so šibki mladeniči ponavadi zelo nečimrni, hočejo za vsako ceno biti kos močnejšim, nočejo, da bi se jim močnejši smejali — in nesreča je še prej tu.

To terja od vodnika veliko odgovornost. Vodnik mora vedeti, kdaj je kdo v skupini blizu izčrpanosti. Zato mora biti skupina sestavljena iz mladincev enake starosti in moči. Nima smisla jemati na izlete bolehnne ali kako drugače prizadete mlade ljudi. Skupina ne

Triglavski dom na Kredarici, dom snežnikov kranjskih sivga poglavarja, v zimskih mrazovih.

Foto Jurij Zupan

sme biti prevelika, vodnik mora imeti vse na očeh in že po prvi uri hoje spoznati, kateri so najmanj odporni, in po teh meriti tempo in naloge. Volja je lahko večja kot rezerva sil. Važna je pravilna prehrana, izdatno spanje, primerna obleka, zaščita pred mrazom in soncem, sončna očala, predvsem pa pravi tempo. Skupina v gorah je usodna skupnost, tudi v največji zagati mora vzdržati skupaj, v tem je moralna vrednost skupnega doživetja gore.

Ce kdo opeša, ga ne silimo, ne priganjajmo, kaj šele da bi ga smešili ali zmerjali. Vzemimo mu nahrbtnik, naj pošteno duška, nato umerimo počasen tempo in prizadetega bodrimo, morda se zatečemo k zvižaji in štejemo korake, če je pot strma, duškajmo vsakih 20 korakov, če je lahka na vsakih 100. Bog ne zadeni, da bi prizadetega pustili zadaj ali v družbi manj sposobnega. Če ne gre drugače, potem se mora opešani vrniti pod varstvom najodgovornejšega v skupini.

Kljub določenemu tveganju in kljub nekaterim nesrečam ostaneta planinstvo in smučanje imenitni sredstvi za vzgojo mladine, pomembni za telesni in duševni razvoj pa tudi za oblikovanje osebnosti. Treba pa je mladino pripraviti na napore v gorah s telovadbo in kondicijskim treningom. Tako gleda na mladino v gorah dr. R. Campell, znani strokovnjak za gorsko reševalno družbo v Pontrenini.

POINTE WHYMPER (4184 m) je eden od špirov v mogočnih Grandes Jorasses. Lani od 6. do 9. avg. je bila njena severna stena v prvih vrstah žurnalpinizma, za kar zna poskrbeti izredno sposobni Walter Bonatti, ki je z Ženevcanom Michelom Vaucherom naredil to ekstremno smer. Poleg Pointe Whymper so v masivu Grandes Jorasses še Pointe Walker (4208 m, za slovenske alpiniste še vedno nedosežen cilj), Pointe M. Croz (4110 m), Pointe Elene (4045 m) in Pointe Fr. Payot (3975 m). Na Pointe Walker je normalna pot po jugozapadni strani. P. Whymper je po rebbru dosegel znameniti angleški alpinist Whymper. Bonatti in Vaucher sta 6. avg. dosegla 650 m stene (V, VI). V noči prvega bivaka se je nad njima združil 100 m visok stolp. Misliła sta na potres, rešil pa ju je previs, pod katerim sta bivakirala. Naslednji dan sta napredovala zaradi padajočega kamenja komaj 70 m. Tretji dan sta se dvignila 250 m, vendar sta imela presekano že drugo vrh. Tretjo noč sta bivakirala na »pajku«, Bonatti brez spalne vreče, ker jo je izgubil. Četrți dan sta zvečer dosegla vrh v megli, da se je videlo le pet metrov daleč, da bi se nanjo oprl, bi dejal Joža Čop. Bivakirala sta četrtič in nato sestopila v Courmayeur. Bomo še poročali.

OLIMP, Zevsov prestol je 17. — 22. julija 1964 združil zastopnike skoro vseh evropskih planinskih klubov. PSJ je zastopal predsednik

dr. Marijan Breclj. CAH (Club Alpin Héliénique) je vabilo razposlal v proslavo 50-letnice prvega vzpona na Olimp, ki sta ga izvršila Frédéric Boissonas in Daniel Baud-Bovy 2. avgusta 1913. CAH je razglasil med drugim tudi v »La Montagne et Alpinisme«, da bodo povabljeni vsi, ki so se v Olimpovih stenah alpinistično udeleževali. Slovenski pezalci imajo pri tem precejšen delež (prof. Marijan Lipovšek, dr. ing. France Avčin, ing. Lev Pipan, ing. Vinko Modec). Naša alpinistična komisija bi se morala pozanimati, ali ima CAH njihove vzpone in smeri registrirane ali ne. Grk Hristos Kakalos, ki je prve obiskovalce Olimpa sprejemal, živi čil in zdrav v Litororonu, 82 let star.

Na proslavi so bili poleg Jugoslavije zastopnik Alpine Cluba, DAV, ÖAV, CAS, Španije, ČSSR, Bolgarije in Luxemburga. Iz Aten so zastopniki naredili 400 km dolgo pot do Litororona, nato pa do zavetišča Spilios Agapitos (ime prvega predsednika CAH), ki ga imenujejo tudi Olimp A, v višini 2100 m. Tu jih je čakal Hristos Kakalos. Zakaj že prej ni šel na 2917 m visoki Mytikas? Trije razlogi so: Spoštovanje in strah pred visokim vrhom, odetim v čar skrivnosti; Macedonija je bila do l. 1912 pod Turki, dežela ni bila mirna, raziskovalci so bili v nevarnosti. O tem piše Marcel Kurz v svoji knjigi o Olimpu (1923). Tretji razlog je razmeroma težaven pristop na Mytikas in Stefani, medtem ko je Skolio lahak. Olimp je pravzaprav pogorje z naslednjimi vrhovi: Skolio (2911), Skala (2866 m), Mytikas ali Panteon (2917), Stefani ali Zevsov prestol (2909), Toumba (2785), Agios Ilias (2787). Prva dva alpinista sta preprosila Kakalosa, drvarja, sicer pa nepopoljšljivega divjega lovca, da ju je vodil, vendar nista prišla na vse vrhove. Tudi Marcela Kurza je l. 1921 vodil na Olimp Kakalos. Kurz je prvi narisal karto, ki še danes velja za odlično (1 : 20 000). L. 1927 so prišli na vrh Olimpa spet Boissonas, Baud — Bovy in Hristos, to pot pa so šli zraven še Spilios Agapitos, Thrixos Theodorides in Demestikas. Sklenili so ustanoviti CAH. Agapitos in Theodorides sta bila drug za drugim predsednika, Demestikas podpredsednik. Theodorides se je udeležil tudi pohoda ob 50-letnici in navzoče pozdravil. Nalašča za to je prišel iz ZDA. L. 1934 je bilo na vrhu Olimpa 20 švicarskih alpinistov.

Udeleženci proslave so imeli srečo z vremenom, Zevs ni vrgel nobene strele, »iz meglene zibelke se je rodila rožnoprstna zarja«, ko so naslednji dan obiskali še zavetišče kralja Pavla (ali Olimp C) in vrh preroka Elije (sv. Ilije). Tu je bila 34. skupščina CAH, ki se je udeležilo okoli 200 delegatov, oficialna proslava 50-letnice prvega vzpona na Olimp pa se je vršila niže doli v samostanu. Udeležil se je celo škof iz Katerinija. Govoril je gen. sekretar CAH, nato dr. Ed. Wyss-Dunant, zastopniki krajevnih oblasti, prof. Theodorides, bivši predsednik CAH, ki je razvijal ekonomski program za Olimp pa tudi znanstveno raziskovalni in mu namenil celo vlogo

za telekomunikacije s pomočjo satelitov, ki jih pošiljajo v vsemirje ZDA.

Udeleženci so nato obiskali še Parnas in Delfe, pa Tebe in se spet sešli v Atenah, srcu nesmrtnih Helade.

EKSPEDICIJE v Himalajo so po vojni v resnici prerasle v trajno, osnovno nalogo večine planinskih klubov po svetu, tako da zares lahko govorimo o ekspedicionizmu kot eni od oblik sodobnega planinstva. Število planincev, ki ga lahko aktivno gojijo, je sicer majhno, je pa v programu planinskih organizacij, ki pri tem uživajo skoraj povsod državno podporo, je torej oblika sodobnega planinstva in sodobnih povezovanj med narodi in državami. V l. 1964 je konec maja »na fronti ekspedij« bil nekako takle položaj: Nemška ekspedicija pod vodstvom dr. Richarda Hechtela je bila na Kabru IV (7353 m) in Talung Peaku (7349 m) v masivu Kangčendzöngge. Švicarji Michel Darbellay, Giroud ni Rey so prišli na Ganeš-Himal v Lang-tangu. Japonska univerza Rikko je prodirala na Baruntse (7220 m), univerza Osaka na Lirung v Langtangu. Japonci so prišli tudi na Gyačung-Kang (7922 m). V Himalaji so Nemci oblegajo še Gavrisankar (7145 m) in Menlungtse (7181 m), oboje v Rolvaling-Himalu, prišli so tudi na Čo-Oju (8189 m), Kitajci pa na Gosainthan (8013 m), zadnji osemtisočak.

Indijci so v Himalajo poslali kar tri ekspedicije na Nanda Devi, Trisul in Panč-Čuli, vse v Garhwalu. Tu se je brez uspeha poskušala prebiti nemška ekspedicija na Nanga Parbat preko pobočja Rupal.

Tudi v Karakorumu je, relativno, kar mrgolelo Nemcev in Avstrijcev. Salzburžani so naskočili Diran (Minapri 7273 m), Štajerci Momhil-Sar (7342 m) in Bughan-Sar (7200 m), med njimi znani L. Schlömmmer. Berlinčani pa so v Karakorumu utrgali K 6 (7280 m), torej nemško-avstrijski štart na stotnijo himalajskih sedemtisočakov.

Nemci tudi nadaljujejo svoje delo v Hindu-kušu. Sekcija Bremen je bila v Wakhanu, sekciji Kempton in München sta si izbrali centralni Hindukuš, slednji je poslal kar dve ekspediciji. V Hinduakušu so povzeli svoje izročilo tudi Norvežani.

Italijani so imeli manj srečno roko v Lirungu, kjer so izgubili dva dobra alpinista, Rossija in Volanteja, ter po njima imenovali koto 5600 m. Prišli pa so tudi na Phrulrang (6818 m). G. O. Dyhrenfurth je v svoji Himalajski kroniki 1962 odločil, da je Phrul Rang-lajski Ri (v »Tretjem tečaju« na str. 107 označena kot kota 6918 m) identičen s Šalbačumom, ki ga je poimenovala tako japonska ekspedicija iz l. 1959. Podrobneje bomo še pisali.

ČAR-ČU je dolina v območju Kangčendzöngge (8585 m). Nemška himalajska ekspedicija 1964 je iz te doline preko prelaza (5300 m) Lapsong La prišla na Yalung, ledenik, preko katerega drži pot. Prelaz Mirgin La v višini

so morali opustiti zaradi plazov. Od 5. aprila do 19. maja je trajal pohod iz doline Čar-Cu na Talung-Peak (7350 m). Tabore so postavili v višini 4600, 5100, 5600, 6200 in 6750 m. Na peti so jih ovirali hudi snežni viharji. Na vrh sta prišla samo Francoz Lindner in šerpa Tensing. Dr. Hechtel in Mardicke, dan kasneje, nista mogla več na vrh in sta se pri 7225 m obrnila.

MOMHIL-SAR (7342 m) je bil lani razglašen kot Mombi Sar in da so ga kot pozabljen osemtisočak »pospravili« Avstrijci. Hans Schell, vodja ekspedicije, je tako sporočil pakistanski vladi, uradnik je slabo slišal, morda računal z angleškimi čevlji, švicarska radijska agencija je njegovo pomoto prevzela in rodil se je vrh z novim imenom in nov osemtisočak.

Momhil-Sar se vzdiguje v skupini Trivor (7720 m) med dolino Hispar blizu Distaghil-Sara (7885 m). O slednjem smo v našem listu prejšnja leta že poročali.

NESREČE V GORAH so nujne, se je glasilo poročilo dr. Brémonda o GRS v Švici. Dr. Etter je k njegovemu poročilu pripomnil, da se to sliši preveč fatalistično. Nesreče ne zmoremo samo deliti na neizogibne in izogibne, na objektivne in subjektivne, v določenem smislu so vse nesreče nepotrebne, možno je izogniti se jim. Iz nesreč se moramo nekaj naučiti, zato je prav, da jih analiziramo, da vemo za njihove vzroke, da se alpinisti in planinci z njim seznanijo, da dobro ločijo, kaj se da napraviti zoper nesrečna naključja. Teoretična izobrazba alpinista mora nedvomno vsebovati tudi to. Dr. Etter opominja novega poročevalca CAS o gorskih nesrečah, da je to poročanje zelo odgovorno nasproti planincem in nasproti širši javnosti.

STRAN S PLOČEVINASTO REKLAMO je geslo švicarske zaščite narave in domačijstva, češ da je pločevina na hišah, kažipotih i. dr. najvidnejši dokaz, kako malo čuta imajo prebivalci do folklornih materialov. Pločevina je kuga, ki se je razpasla v moderni reklamni tehniki, pravijo Švicarji. No, v uporabi primernejših materialov in njihovi obdelavi za razne obveščevalne namene bi se lahko zahod mnogo naučil od Čehov, Slovakov in Poljakov. Tam je vsaka kažipotna tabla, vsako znamenje priložnost, kako obvestilo prilagoditi ambientu, kako »stare, dobre reči« uporabiti za moderne namene, jih prikrojiti v ljudskem duhu in okusu.

LEDENIKI VRAČAJO MRTVE. Po 40 letih je ledenik Weingartner v Waliških Alpah prinesel na dan ostanke Ludvika Magyara, ki se je ponesrečil l. 1924, pri solo vzponu na Dom (4554 m). Magyar je bil znan in izkušen dunajski alpinist, član dunajskega kluba »Turner Bergsteiger«. Pri sestopu z Doma je v megli in neurju padel v razpoko. Dunajski Creditanstalt (tudi pri nas znana banka) je razpisala 1000 šv. fr., da bi se pogrešani našel.

270 KLINOV ZA 480 m visoko steno so porabili ženevski alpinisti Erika Stagni, Dalphin, Ebnetter, Wohlschlag in Martin za prvenstveno smer v Gerbieru (2099 m) v masivu Vercors nad vasjo Prélénfry-du-Gua (Isère). Plezali so 26 ur, počitki niso všteti, torej niti 20 m višine na uro. Izjavili so, da je to najtežja stena v francoskih apeniških Alpah. Zagati prvenstvenih plezalcev kaže tudi prvenstvena smer v masivu Oche na Mt. César (zahodno od Memise). Gre za monolit visok 60 m, preplezal ga je André Petermann in ga imenoval Piramida. Predstavlja enega od vrhov Mt. César in je seveda ocenjen z ED, to je VI.

OJCINGERJEV GROB v Ovčji vasi (v nemško-italijanski literaturi danes samo še Wolfsbach — Valbruna) je počastila beljaška sekcija ÖAV. Navzoč je bil njen predsednik dr. Wiegele in zastopnik tržaškega CAJ. Pri zapisu o tej počastitvi je bilo seveda opozorjeno na Kugyjevo knjigo o Ojcingerju, o njegovi jubilejni poti na Montaż, o znamenitem »Passo Ojcinger« itd. Julijske Alpe, tako Zahodne kakor Vzhodne pa okinčane z vsemi prilastki, ki jim jih je za vse čase dal njihov poet Kugy.

DAISY VOOG je ime ženski, ki je prva preplezala severno steno Eigerja. Stara je 26 let, doma je iz Münchena, spremljal jo je pa Werner Bittner, prav tako doma v Münchenu. V dveh bivakih sta imela težji del stene za seboj, prvega sta si izbrala v »lastavičjem gnezdu«, drugega pa na »rampi«. Tretji dan ju je zagnila megla. Ob 21. sta dala svetlobne signale, da bosta še enkrat bivakirala, 30 m pod vrhom. Naslednji dan sta bila ob pol sedmih zjutraj na vrhu Eigerja. Daisy Voog — prima feminine v Eigerju! To bo morda pomenilo novo etapo v zgodovini stene, ki so jo po 30. navezi razglasili za — popolnoma odprto. Morda!

IMENA ULIC PO ALPINISTI. Dunaj, nekdanj in še danes veliko alpinistično središče, je zadnje čase poseglo po imenih znanih alpinistov pri poimenovanju ulic. 13. okraj je dobil Kugyjevo ulico, blizu tam je tudi ulica Zdarskega, velikega smuškega pionirja, v Wien-Mauer pa je nastala Roissova ulica. Heinrich Roiss se je rodil na Dunaju 1927, bil l. 1956 na Gašerbrumu II (8035), l. 1958 na Haramošu (7397), l. 1959 pa je tragično preminul na Dhaulagiriju.

CAVAZZANI, predsednik italijanskih planskih piscev, je lani umrl, deset dni po zadnji skupščini tega združenja. Star je bil 66 let in je posebno dobro poznal Matterhorn z vseh strani, posebej pa z Valtournanche. Napisal je knjigi »Ljudje spod Materhorna« in »Dolina Matterhorna«. Druga knjiga je doslej najboljši vodnik po Matterhornu, Dent d'Hérens in Grandes Murailles.

Izdal je dva romana »Luč z vrhov« in »Rdeča krila«, v katerih je skušal oživeti atmosfero

iz dobe Carduceija in kraljice Margarite. Bil je stalni sodelavec Rivista Mensile, Lo Scarpone in Les Alpes, umrl je s peresom v roki, s korekturami na mizi. Bil je naravnost strasten zgodovinar planinstva, občudoval je Marcela Kurza in njegove priročnike, sijajen poznavalec Aoste, soliden pisec, sem in tja malce ironičen ali poetičen. V našem listu smo ga omenili pred kratkim, ker je polemično apostrofiral Seppa Walcherja, avstrijskega planinskega pisca, zaradi njegovih avstrijsko nostalgčnih premišljevanj v spisu o Karniji.

LORD STAFESBOURG je financiral angleško-švicarsko ekspedicijo v Ganeš Himal. Toliko da ni trčila na Kitajce po dolini, ki si jo je izbrala za pristop. Zato so po dolini Langtrang s petimi šerpami usmerili korak proti 6988 m visokemu Dorje Lakpa. Prišli so do višine 5950, potem pa so zaradi težav in vremena obrnili. Švicarji so bili Michel Darbellay, samohodec iz Eigerja, Ami Giroud in Michel Rey. Ker niso hoteli oditi praznih rok, so skušali spraviti podse Gandčen P (6400 m), a tudi tu so morali v višini 5750 m kloniti. Več sreče si obetajo v l. 1965, če bo angleški mecen, Giroudov prijatelj, pri volji.

GISM je kratica, ki pomeni organizacijo italijanskih planinskih pisateljev, zelo agilno organizacijo, ki je lani zasedala v Švici pod predsedstvom milanskega advokata Francesca Cavazzanija, znanega sodelavca švicarske revije »Les Alpes«.

EGMOND D'ARCIS je 32 let predsedoval UIAA in je pravzaprav njen ustanovitelj. Zadnja skupščina se je vršila 20. in 21. junija 1964 in se je udeležilo 20 držav. Grof d'Arcis je bil imenovan za častnega predsednika, njegov naslednik s 1. januarjem 1965 pa je dr. Eduard Wyss-Dunant. Za nestalne člane izvršnega komiteja so za naslednja štiri leta imenovane Poljska, Španija, Bolgarija, Holandska in Grčija, nov član je Guatemala. Sicer pa se kažejo znamenja, ki obetajo, da bo UIAA v prihodnje več pomenila. Pripravljajo se nov statut, ki naj bi pomenil vsebinsko transfuzijo tega uglednega mednarodnega planinskega foruma.

MONTBLANŠKI PROJEKTI ing. Lora Totinoja o povezavi Chamonixa s Courmayeurom stoje pred uresničitvijo. Francoski in italijanski delavci so že na ledenikih, avtomatični vrtalni stroj »Jumbo« je že začel grmeti sredi gorske tišine. Na Aiguille du Midi v višini 3842 m bo hotel, vgrajen v granit z vsem komfortom. Masaker Mont Blanca, kot je pisal »Figaro«, se je torej začel.

SERGIO VIOTTO, znan italijanski plezalec-vođnik, se je lani smrtno ponesrečil, podobno kakor Emilio Comici, v plezalni šoli blizu Courmayeura. Viotto je bil na K2 in je slovel kot eden najboljših Aostancev. Smrtno sta se ponesrečila tudi Ferrario iz Monze in Arnaldo Tizzoni iz Lecca (ne za-

menjati s Hugom Tizzionijem, ki je l. 1938 s Cassinom in Espositom preplezal Point Walker). Plezala sta na Pizzo Cassandra v Monte Disgrazia. 60 m pod vrhom ju je spodbila kloža. Ferrario so našli 400 m niže pod steno mrtvega, Tizzoni pa je umrl na prevozu v bolnišnico. Ferrario je bil star 59 let in je imel za seboj številne vzpore z Bonattijem in Oggionijem (zahodno steno Mont Gruetta in jugozahodni raz Mont Maudit, oboje v Mt. Blancu). L. 1961 je bil vodja ekspedicije na Pic Rondoy (5820 m) v Perujskih Andih.

EUGENIO SELLA, znameniti italijanski alpinist in fotograf, je v pretekli zimi izgubil svoj spomenik na Monte Rosa. Po njem imenovano kočo v višini 3029 m, eno od najbolj obiskovanih v tem predelu, je skoraj popolnoma porušil plaz z Wiesstora. Utrl je streho in zasul jedilnico. Oskrbnik ni bil v kočii. Sellinemu spomeniku se to ni prvič zgodilo. Plaz ga je že prej dvakrat uničil, nazadnje so ga morali nanovo postaviti pred sedmimi leti. Koča je slovela kot moderna, funkcionalno izredno pretehtana. Oskrbovana je samo poleti in služi kot izhodišče za ture po italijanskem in švicarskem svetu.

PIERO GHIGLIONE (1883—1960) bo živel v Alpah v bivaku, po njem imenovanem, v Brenvi. Sredstva za ta bivač je veliki alpinist in raziskovalec pred smrtjo določil, poleg tega pa še za enega v območju Dolenta. Torinska sekcija CAJ bo njegova volila izpolnila.

MEDNARODNA POSTAJA ZA SREDOZEMSKO IN ALPSKO GEOBOTANIKO je l. 1964 praznovala 80-letnico prof. Josiasa Braun-Blanqueta. Po rodu Švicar se je izučil trgovske stroke, hobby pa mu je bila botanika. Kot botanik je odkril vrsto novih rastlin in napisal vrsto del. Razvoj soldanel pod snežno odejo (odknil je, da soldanela predre snežno odejo, razvije se pa pod vplivom žarčenja pod snegom), »Vegetacijska razmerja« (1913), »Borovec v Centralnih Alpah« (1916), »Sociologija rastlin«, »Flora v Graubündenu (1932—1936, 1700 strani) i. dr. S temi deli je dosegel doktorat na univerzi v Montpelleriu, kjer še danes deluje, ima pa še pet častnih doktoratov in je član vrste akademij po vsem svetu. V njegovem seminarju je svoje študije nadaljeval pred kratkim tudi prirodoslovec Tone Wraber, sodruknik našega glasila.

JUNGFRAUJOCH, raziskovalna postaja, je v letnem poročilu za l. 1963 zapisala: Pridobitev je stalna razstava. Obisk raste in vodstvo teh obiskov ovira personal pri rednem delu. Razstava v skalni sobi izven inštituta bo morda olajšala delo, saj v pristopni in nazorni obliki pokaže, kaj institut dela. Za vstopnino 1 Fr. se obiskovalec spozna z institutom in si ogleda 10 minut trajajoče predavanje z diapozitivi v poljubnem svetovnem jeziku na diktafonu. Inštitut je pridobil tudi astronom-

ski laboratorij in ima največji teleskop (za to višino seveda). V l. 1963 se je izpopolnjevalo v inštitutu 14 skupin, ki so ostale tu 1200 dni in proučevale višinsko fiziologijo, nivologijo, glaciologijo, astronomijo, kozmično sevanje, meteorologijo in astrofiziko.

Ta razvoj in podražitev znanstvenih instrumentov terja za inštitut večja sredstva, celo dvakrat večja. Tudi pristojbina raziskovalcev oziroma tečajnikov je od 1. januarja 1964 večja. — Železnica na Jungfrau je leta 1963 kasirala 342 767 Fr. in prevozila le štiri desetine potnikov po normalni ceni, več kot polovica se je vozila s popusti (počitniškimi, krožnimi, skupinskimi, solskimi, abonmaji). Podobno se godi tudi železnici na Wengernalp. Tu so ob enem ugotovili »demokratizacijo« železnice, saj je od 1 529 000 potnikov 97 % potovalo v II. razredu, medtem ko je od l. 1893—1897 26 % uporabljalo I. razred, med obema vojnama še ca. 10 %, od l. 1957 pa se procent »dražjih« potnikov giblje okoli 3 %.

ALTELS (3629 m) je manj znana gora v Švici, ki so jo kot prvi pred 100 leti obiskali Angleži Frank in Horace Walker s sestro Lucy. Za vzpon so potrebovali šest ur, vodila sta jih vodnika Melchior in Jakob Anderegg. Istočasno so se povzpeli tudi na Balmhorn (3709 m). Danes drži na ta dva vrhova 19 poti. Altelj je prišel v zgodovino zaradi velikega ledeniškega plazu l. 1895. Zrušilo se je 4 milijone kubikov ledu, ki je zasul planino Spittelmatte (ca. 100 ha), 10 ha gozda, 6 ljudi in 160 glav živine. Tudi l. 1782 so zabeležili podobno katastrofo.

ALPSKI VRT SCHYNIGE PLATTE predstavlja za švicarsko planinsko in turistično propagando važno postavko. Filmi o Schynige Platte so v inozemstvu najbolj zaželeni, pa tudi doma jih radi gledajo, uprava vrta pa jih rada posoja. L. 1963 je bilo dnevno 387 obiskovalcev v vrtu, 23 609 v celem, seveda v času, ko je vrt uradno odprt. Zanimanje za vrt raste. Vsako poletje imajo dva tečaja s po 14 udeleženci in mnoge ekskurzije iz tujih univerz. Vrt je odprt od 60—85 dni. Dohodki v l. 1963 31 938 Fr., izdatki 33 822 Fr.

TEMA EIGER je živa iz leta v leto, kar pomeni, da je alpinizem živ, da ne miruje in ne nazaduje. Na temo Eigerjeva severna stena naj posredujemo nekaj sodobnih razmišljanj v okviru ÖAC: Za vzpon v to steno mora človek imeti izredno voljo po dejanju in željo po slavi, če je med motivi tudi profit (knjiga, film, predavateljstvo), imenujemo to spricho vsega dosedanjega dogajanja v steni plevel. Čas je danes seveda drugačen, čisla ekstremnost, posebno v športu. Vprašanje je, če je današnja ekstremna alpinistika že nekaj več kot šport, saj gre za pravo tekmo, za tempo, čas, predvsem za naporen trening, ki ni več razvedrilo, ampak terja celega človeka. Z vzponom preko take stene se nujno ustvarja tudi kategorizacija alpinistov. I. razred so samohodci — solisti, nato slede tisti,

ki so kos superdirettissimam itd. Tudi kategorizacija je čisto športna zadeva. Če drži ta pot v absurd, kdo more zavreti? Mladina hodi danes v hrib, v steno z drugo miselnostjo, kakor so hodili očetje.

Od 114 mož, ki so v Eiger vstopili, jih je 23 stopilo če zprag smrti. Med prvo in enajsto ponovitvijo, od l. 1938 do l. 1952, jih je bilo 35, od teh se ni ponesrečil nihče. Pri kasnejših nesrečah je šlo za objektivne nevarnosti, pa tudi za subjektivne. Če kdo pri Hinters-tisserjerji prečnici, ki bi jo moral zmagati od devete do desete ure dopoldne, bivakira, bi že moral vedeti, da Eigerju še ni kos (vsaj pri takih okoliščinah). Za take bi steno bilo dobro prepovedati. Verjetno gre veliko takih nezrelih poskusov na račun ekspedicionizma: Eiger je vstopnica za ekspedicijo, vozovnica za Kathmandu i. p. (Za nas to ne velja!).

Erich Vanis, ki je bil v deveti navezi pred 12 leti, pravi, da takrat ni bilo kaj prida slave. Natakariča, ki jih je po turi sprejela na Kleine Scheidegg, ju je vprašala, če je bilo mrz. Seveda je bilo, sva rekla, v časniku pa je izšlo pet vrstic in konec. Tudi »komerciala« ni bila interesantna. Če bi človek v poklicu toliko tvegaj, bi mu neslo več. Morda sem podzavestno mislil na velike gore na drugih kontinentih, pravi Vanis, vendar danes enako cenim to, kar sem doživel v Eigerju, s tistim v Himalaji in na Kavkazu. K temu še besedo himalajca Bauerja: Eigerja ne bi nikomur prepovedal. Klub pa bi moral tistemu, ki v steno vstopi iz slavohlepja, ne pa zaradi nadpovprečnih sposobnosti, in pride čez steno kot »pes skozi roso«, odreči sleherno pozornost in spoštovanje.

UIAA je zborovala 20. junija 1964 v Münchenu, gostitelj je bil to pot DAV. Bilo je 20 delegatov iz Belgije, Bolgarije, Nemčije, Francije, Grčije, Vel. Britanije, Holandije, Italije, Jugoslavije, Lichtensteina, Luxemburga, Avstrije, Poljske, Švedske, Švice, Španije in CSSR. Poročal je častitljivi Egmond d'Arcis o delu po skupščini v Interlakenu. UIAA pridobiva na popularnosti in je l. 1964 posegla na druge kontinente, saj se je za sprejem prijavila Guatemala in Indija. Skupščina je izglasovala deklaracijo o zaščiti narave. Značilen za skupščino je nastop vzhodnih držav s predlogom, naj bi UIAA dobila bolj univerzalni značaj, njen izvršni komite pa naj bi imel poleg stalnih tudi nestalne člane iz drugih držav. Izvoljen je bil nov predsednik, znani Švicar dr. Wyss-Dunant, podpredsednika pa bodo volili l. 1965 v Amsterdamu, ker v Münchenu Jean Franco te funkcije ni hotel sprejeti.

Zanimiv je bil tudi Hassejev nastop s »planinskimi načeli«, s katerimi naj bi se zavaroval alpinistični etos. O načelih smo že poročali. Nedvomno pomeni delo za njihovo uresničevanje nekaj bistvenega za »čistost« sodobnega planinstva. Navzoči zastopniki so načelom navdušeno pritrjevali še posebno zato, ker jih je predložil zastopnik mlajšega rodu alpinistov. Zapis gostiteljev ugotavlja,

da je to znamenje, kako je UIAA potrebna mednarodna organizacija in kako je njena bodočnost zagotovljena, saj se v njej že uveljavlja mladi rod.

O Hassejevih »načelih« planinska periodična literatura ni mnogo razpravljala. To pa še ni znamenje, da niso aktualna in na niso prav zadela.

NAJBOLJ STRMA ŽELEZNICA na svetu je železnica na Pilatus. Lani je poteklo 75 let, odkar je stekla. Že l. 1873 je neka luzernska banka naročila projekt, preračunan na 3 milijone frankov. Dolga bi bila 8,738 km, vzpon 25%. Obveljal pa je načrt iz l. 1885. Dela so bila izredno težavna, delavci so ponekod delali na vrveh, material so večji del znosili na ramah. Že oktobra 1886 so končali odsek s strmino 48%, novembra pa so delali samo še v predorih, ki jih je 7, dolgih od 10 do 107 m. L. 1889 je železnica dosegla vrh. Potrebovala je do vrha 70 do 80 minut, vmes pa je dvakrat duškala, da je vzela vodo. L. 1937 so jo elektrificirali, s tem pa je napajanje seveda odpadlo.

BALON NAD ALPAMI ni nova stvar. Že l. 1889 sta dognala prof. A. Heim in züriški meteorolog J. Maurer, da je z balonom kljub lokalni gorski klimi in lokalnim zračnim strujam možno preleteti najvišje alpske grebene. Nato so z balonom preleteli Alpe še l. 1903, 1904, 1907, 1908, 1910, 1912, 1913 iz raznih švicarskih krajev, večji del znanih turističnih centrov. Prvi pa je Alpe v balonu preletel 2., 3. sept. 1849 Francoz Arban iz Marseillea preko Alpes Maritimes v Turin. Danes je letenje z balonom podvrženo letalskim predpisom. Vsak vzlet je treba javiti vodstvu letališč. Vidljivost mora znašati 8 km vodoravno in 300 m navpično. Vodja balona mora imeti izpit, mora imeti za seboj šest letov pod vodstvom učitelja, tri od teh pa mora samostojno voditi, balon polniti, pristati, pospraviti in odpeljati, dalje mora poznati aerostatiko, meteorologijo, instrumente, material, navigacijo in geografijo. Pa fiziko! Kar je Arhimed učil pred 2200 leti o statičnem vzgonu, praktično preizkušajo športni balonski letalci visoko nad Alpami. Znati morajo ravnati z balastom, vedeti morajo marsikaj o sevanju in meteroloških inverzijah, o zračnem pritisku in elastičnosti vodika, ki ni ravn nenevaren in lahek plin. Vožnja je fizika, pristajanje pa je umetnost. Treba je znati ravnati z ventilom in balastom, brati variometer, ki napoveduje brzino spuščanja in opraviti še poslednje, kar povzroča, da »velikan izdihne«. Alpinizem v balonu ni kar tako.

TURISTIČNO LETALSTVO v Švici so z zakonom pristigli. Zasluge za to ima SAC, ki je na več zborovanjih obenem z varstvom narode pristajanje letal na ledenikih označevalo kot skrunjenje gorske narave. Po novem zakonu iz l. 1964 bo število takih visokogorskih pristajališč čim manjše; doslej je bilo namreč dovoljenih 100. Dovoljena mesta

za pristajanje bodo objavljena, SAC pa si prizadeva, da bi bila uvedena tudi učinkovita kontrola za to.

Kljub temu so aprila 1964 ustanovili »Aérodrome du Glacier de Zanfleuron S. A. Saaviève«. O zanfleuronskem letalskem prometu, o piknikih na ledeniku v višini 3200 m, smo že poročali. Zakon je Zanfleuron uvrstil med dovoljena pristajališča, ni pa dovolil aerodroma in delniške družbe, ki bi ga zgradila. Zgraditev aerodroma bi potegnila za seboj konkurenco in prinesla seveda še druge stvari.

Gorniški izrazi

Dr. Vladimir Škerlak

Prvi del: **NERAVNI DELI ZEMELJSKE POVRŠINE**

I. SPLOŠNE ZNAČILNOSTI NERAVNIH DELOV ZEMELJSKE POVRŠINE

A. Višina

Vsaka točka na zemeljski površini ima svojo višino.

Višina je dvojna: absolutna in relativna. Absolutna višina je navpična razdalja med morsk gladino in določeno točko zemeljske površine, npr. Triglav 2863 m.

Relativna višina je navpična razdalja med dvema določenima točkama na zemeljski površini; na primer, med najnižje in najvišje ležečo točko kakega vzdignjenega dela zemeljske površine.

Npr. med Vodnikovim trgov in Grajsko planoto.

Višine so pozitivne in negativne.

Depresije ali deli zemeljske površine z negativno absolutno višino so tisti, ki ležijo pod ravnijo morske gladine.

Vzpetina je del zemeljske površine s pozitivno relativno višino.

Globel je del zemeljske površine z negativno relativno višino.

Višinski pas je površina med dvema vodoravnima vzporednicama, ki ima enotno površino. Na primer: gozdni pas, travnati pas, pečevnati pas, ledeniški pas.

B. Nagib

Nagib ali naklon je kot, ki ga oklepata nagnjena površina in zamišljena vodoravna ploskev pod njo. Stopnje nagiba si sledijo, ne da bi bila meja med njimi prav ostra, takole: Polog — breg — strmina, strmec ali strmál —

prepad (ta se bliža navpičnosti ali je navpičen) — previs.

Polog je komaj zaznavno nagnjena površina. Breg je površina, nagnjena toliko, da jo je še mogoče zmagati z vozilom, npr. s konjsko vprego (gozdni kolovozi).

Strmal je površina, nagnjena toliko, da po njej ni mogoče več voziti, mogoče pa je še po njej hoditi.

Vesina je gola strmal (kamenita, travnata ali ledeniška).

Reber je z rastlinjem (travo, grmičevjem, gozdom) pokrita strmina.

Prepad je površina, nagnjena toliko, da je premikanje po njej mogoče samo s plezanjem.

Previs je površina, nagnjena preko 90°.

C. Slojevitost

Slojevitost je lastnost neravnih delov zemeljske površine, da so ti deli sestavljeni iz več slojev odkladninskih kamenin, nastalih v različnih dobah.

Sloj je skupnost odkladnin, ki tvorijo enotno gmoto.

Lezika je plast kamenine med dvema slojema. Plast je tanek sloj kamenine.

Sklad je debel sloj kamenine.

Sloji so po legi vodoravni, nagnjeni ali gubasti.

Č. Razpadanje kamenin

Preperevanje je razpadanje čvrste kamenine v zrahljano gmoto kameninskega drobirja.

Kosi kamenine, nastali zaradi preperevanja, so: skale, grušč, pesek in prah.

Plaz je naglo gibanje kameninskega drobirja ali snega po nagnjeni površini.

Dršenje je počasno premikanje zemeljskega sloja po strmini.

Okrhek, odkrušek, okrušek ali oskalek je drobica kamenine, ki pada z vzpetine.

Padajoči drobci kamenine se imenujejo medtem, ko padajo, západno kamenje.

Skala je velik odkrušen kos kamenine.

Bolvan je velika skala, ki se je utrdila na podlogu ali na vrhu kake vdolbine.

Zagvozda je skala, ki se je utrdila v kaki vdolbini.

Skalnata groblja je mesto na pologu, na katerem je veliko bolvanov.

Melišče je mesto pod vzpetino, kjer se je nabral grušč.

Sipa je plast prahu, nabrana iz sesutin na ravnih delih kameninskih slojev.

Sipci so stožci sipe na ravnih delih kameninskih slojev.

Prod je sesutina, ki jo je tekoča voda valjala ter so zato posamezni kosi, ki ga sestavljajo, obrušeni in zaobljeni.

Prodišče je položno zemljišče, pokrito s prodom.

II. VZPETINE

A. Oblike vzpetin

Oblike vzpetin so: stožec, sleme, gmota in ježa.

Stožec je taka oblika vzpetine, ki je v navpičnem prerezu trikotnik, v vodoravnem prerezu

pa krog, mnogokotnik ali zvezda. Seveda ti liki niso popolnoma pravilni.

Npr. Špik, Kočna.

Sleme je taka oblika vzpetine, ki je v navpičnem prerezu trikotnik, v prečnem (vodoravnem) prerezu pa zelo raztegnjena elipsa.

Npr. Begunjščica, Vajneš.

Gmota je taka oblika vzpetine, ki je v prečnem prerezu trapez, v vodoravnem pa mnogokotnik.

Npr. Velika planina.

Ježa ali terasa je vzpetina, ki leži pod višjo vzpetino in nad nižjo ter ima uravnano vrhno ploskev. Ježe ležijo druga pod drugo kot stopnice. Nastale se po večini zaradi postopnega zniževanja vodne struge. Vrhnja površina je »na ježi«, nagnjena površina je »v ježi«, spodnja uravnana površina je »pod ježo«.

B. Deli vzpetin

1. Vodoravna delitev vzpetine

V vodoravni smeri se vzpetina deli na čok in panoge.

Čok je osrednja gmota vzpetine.

Osrednja točka čoka, od katere se cepijo drugi deli, je razvršje.

Panoga je tisti iztegnjeni del vzpetine, ki se cepi od razvršja in, na dveh straneh obdan z globelmi, spušča v dolino.

Steber je zelo kratka, zelo visoka in zelo strma panoga.

Boka sta strmi ploskvi, ki omejujeta panogo.

Raz je proga, v kateri se stikata oba boka.

Rebro je zelo neizrazita panoga.

Vogel je mesto na panogi, na katerem se blagi nagib proti dolini močno poveča.

Končina je del panoge med voglom in nižino.

Klin je končina, ki se spušča v sotočje dveh potokov ali hudournikov.

Blágo nagnjena površina nad tako končino je »na klinu«. Sotočje pod klinom je »v klinu«.

2. Navpična delitev vzpetine

a) Splošni pojmi o navpični delitvi vzpetine
V navpični smeri se vzpetina deli na vznožje, pobočje in vršino.

Vznožje je prehodni pas med nižino in vzpetino.

Pobočje je površina med vznožjem in vršino.

b) Posebnosti pobočja

a) Nagib in spremembe nagiba

Stena je prepadno pobočje, sestavljena iz gole kamenine.

Ostenje je skupnost več sten v določenem okolju.

Podi so uravnane površine kraškega značaja pod najvišjimi deli vzpetin v višinskem pasu pečevja.

Plan ali planja je visoko ležeča uravnava manjšega obsega z nerazgibano površino.

Pleče je manj strma površina pobočja, ki se začne nad steno in sega do najvišje točke vzpetine.

Npr. pleče Jalovca.

Ronek je nerazsežna uravnava v nagnjeni površini pobočja.

Obronek je zunanji rob ronka.

Skok je nevisok navpičen odsek v nagnjeni površini pobočja.

Prag je višji navpični odsek v nagnjeni površini pobočja.

Rob je izrazit obronek, pod katerim je prepad s kamenito površino.

Lom ali lomič je izrazit obronek v pobočju, ki se spušča v strmih terasah proti nižini (lom je zunanji rob police, gredine ali gredi).

β) Izbočeni deli pobočja

Steber je visok, izrazit izbočen del zelo strmega pobočja, omejen s strmimi ploskvami. Stena s stebrom je podobna hišnemu zidu z opornikom.

Boki so ploskve, ki omejujejo steber.

Raz je pokončna proga, v kateri se stikata dva boka.

Rebro je neizrazit steber.

Stolp ali turnc je valjasta, velika pokončna kamnita tvorba.

Zob je stolpu podobna navpična kamnita tvorba, katere premer se proti vrhu zmanjšuje.

Rogelj je vitka in koničasta rahlo zavita pokončna kamnita tvorba v steni, na stebru ali na grebenu.

Nos je kratka, poševno navzgor moleča kamnita tvorba.

Pomol, krmol ali krmolja je kratka kamnita tvorba, ki moli vodoravno iz stene.

Stolpičje je skupina pokončnih, stolpom podobnih kamenitih tvorb.

Rama je nizka, široka, pokončna izboklina z vodoravno ploskvijo na vrhu; vodoravni presek rame je podolgovat pravokotnik.

Glavič je nizka, pokončna pečina okroglega preseka, katere vrh ima obliko poveznjene polkrogle.

Prižnica je izboklina, zgoraj omejena z vodoravno ploskvijo, od treh strani pa z visokimi, pokončnimi ploskvami.

Streha ali previs je izboklina, omejena od spodaj z vodoravno ploskvijo.

Polica je iz stene moleča vrhnja ploskev vodoravne plasti kamenine.

Okrajek je ozka polica.

Ploščad je široka polica.

Gredine so police, ki ležijo v kratkih razdaljah druga nad drugo.

Greda je vrhnja ploskev plasti, ki leži poševno.

Žmula ali izboklina je izboklina v steni, katere navpični presek ima obliko loka.

Grba je izboklina, katere presek je lok, tetiva preseka pa ni navpična, temveč poševna.

Grbline so manjše bradavičaste ali bulaste tvorbe na površini pečine.

Luska je pokončna kamnita plošča, ki se je z večino svoje površine že ločila od stene, na enem koncu se je pa še drži.

γ) Vdolbine, izdolbine in votline v pobočju

Grapa je strma in globoka hudourniška vdolbina v pobočju.

Primer: grape pod Široko pečjo.

Žleb je strma in plitva, od plazov in vode ustvarjena izdolbina v steni.

Primeri: Slovenska grapa v severni steni Triglava.

Ozebnik je žleb, v katerem se zadržuje sneg do poznega poletja.

Primer: Jugova grapa, Turski žleb, Jalovčev ozebnik.

Žlambor je zelo plitev žleb.

Drča je plitva vdolbina v pobočju, nastala zaradi plazov in kamenja, ki se je po njej kotalilo.

Zajeda nastane tam, kjer se dve pokončni ploskvi stene stikata v topem kotu.

Kot je majhna zajeda (drugi pomen besede »kot«).

Kamin, preduh, zagata ali dimnik je pokončna vdolbina, ki ima dve strani vzporedni in je široka vsaj toliko, da človek lahko zleze vanjo in se po njej premika.

Poč je pokončna vdolbina, pri kateri sta dve strani vzporedni ali se proti notranjosti bližata druga drugi, razdalja med njima pa je tako mala, da je v poč možno vtakniti samo po eno roko in nogo, oziroma koleno.

Reža je vdolbina v peči, široka toliko, da se vanjo lahko vtakne pest.

Poklina je vdolbina v pečini, široka toliko, da se vanjo lahko vtaknejo prsti.

Špranja je globoka vdolbina v pečini, široka toliko, da se vanjo lahko zabije normalen plezalni klin.

Zareza je prav ozka in tako plitva vdolbina v pečini, da vanjo niti normalnega klina ni mogoče zabiti.

Rob vdolbine je proga, v kateri se sekata površina stene in stran vdolbine.

Jarek je vodoraven, podolgovat presledek na površini uravnave, nastal zaradi krčenja zemeljske skorje ali iz drugih tektonskih vzrokov.

Jašek je navpična, daljša votlina, odprta zgoraj in spodaj.

Rov je vodoravna votlina v steni, odprta na obeh koncih.

Okno je kratka, poševna votlina, odprta na obe strani.

Léva je majhna in zelo plitva votlina v steni. Lopa ali klonica je daljša, toda ne globoka vdolbina v steni, od zgoraj pokrita s prevesom.

Luknja je ozka in globoka votlina v steni, odprta le navzven.

Zijalka, duplo ali duplina je vodoravna votlina, visoka vsaj toliko, da človek lahko pride vanjo, če se pripogne, in globoka vsaj toliko, da v njej lahko človek leži.

Kadunja ali kopanja je rahlo nagnjena vdolbina take oblike, kakor jo ima leseno korito za planje žita ali mesenje kruha (podolgovato dno, zaokrožen gornji in dolnji konec).

Lijak je strma, pokončna vdolbina, ki je zgoraj širša kakor spodaj.

Vijuga je vdolbina, ki spreminja smer.

Popravek: Na naslovni strani PV 1964 je med člani uredniškega odbora našega glasila izostalo ime ing. Mirana Marussiga, ki je bil v letu 1964 v odboru kooptiran. Prosimo bralce naročnike in njega, da nam to oprostite.